

Inštitut montessori,
Zasebna osnovna šola montessori, Ljubljana

Inu potle je bila torta – okusi jezika

slovenščina
raziskovalna naloga

Avtorice in razred:
Hana Kavčič, 8. r.,
Zarja Vidmar, 8. r.,
Zala Jesih, 9. r.

Mentorica: mag. Mihaela Kastelec
Somentorica: Katarina Jerele

Ljubljana, 2023

KAZALO

VSEBINA

KAZALO	II
VSEBINA.....	II
KAZALO SLIK.....	III
KAZALO GRAFOV	IV
KAZALO TABEL.....	V
SEZNAM PRILOG	V
POVZETEK V SLOVENŠČINI	VI
1. UVOD	1
1.1 Opredelitev problema.....	1
1.2 Metode raziskovanja	2
1.3 Vzorec	2
1.4 Raziskovalna vprašanja in hipoteze	3
2. TEORETIČNI DEL.....	4
2.1 Razsvetljenje na Slovenskem	4
2.2 Valentin Vodnik.....	4
2.2.1 Delo	5
2.3 Kuharske bukve	6
2.3.1 Pisava	6
2.3.2 Zgradba knjige.....	7
2.3.3 Kako se v kuharskih bukvah pojavijo torte?	9
2.3.4 Ponatisi in vplivi.....	9
2.4 Vodnikovi strokovni izrazi ali termini	10
2.5 Strokovni in znanstveni termini	10
2.6 Zgradba in slog.....	11
2.6.1 Opis delovnega postopka	11
2.6.2 Slogovni postopki.....	11
3. EKSPERIMENTALNI ALI EMPIRIČNI DEL	14
3.1 Mandelnova torta	14
3.2 Zherna kruhna torta is zhokolade	15
3.3 Ajdovnikova torta, drugazhi.....	16
3.4 Torta is bele fhterke	17

3.5	<i>Peškafta torta</i>	19
3.6	<i>Peškafta ali kruhna torta, drugazhi</i>	20
3.7	<i>Hitra torta</i>	21
3.8	<i>Višhnova torta</i>	22
3.9	<i>Torta bres jajz</i>	23
3.10	<i>Grahova torta</i>	24
3.11	<i>Pešna torta</i>	25
3.12	<i>Káftanova torta</i>	26
3.13	Slovar starinskih besed iz poglavja o <i>Tortah</i>	28
3.14	Analiza zgradbe in sloga	30
	3.14.1 Zgradba.....	30
	3.14.2 SLOG	30
4.	REZULTATI.....	33
5.	RAZPRAVA	38
	5.1 Potrditev hipotez	38
	5.2 Težave pri raziskovanju	39
	5.3 Nadaljnje raziskovanje	39
6.	ZAKLJUČEK.....	40
7.	LITERATURA IN VIRI	41
8.	PRILOGA.....	1

KAZALO SLIK

Slika 1:	Raziskovalke pri Vodnikovi domačiji, foto: P. Kopač	5
Slika 2:	Prednaslovnica in naslovnica <i>Kuharskih bukev</i>	7
Slika 3:	Podpis Valentina Vodnika	9
Slika 4:	<i>Ajdova torta</i> , foto: Z. Jesih	40
Slika 5:	<i>Čokoladna torta</i> , foto: H. Kavčič	40
Slika 6:	<i>Kostanjeva torta</i> , foto: M. Kastelec	40
Slika 7:	<i>Mandeljeva torta</i> , foto: H. Kavčič	40

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Delež besed glede na izvor v 1. receptu.....	14
Graf 2: Delež besednih vrst v 1. receptu	14
Graf 3: Delež besed glede na izvor v 2. receptu.....	15
Graf 4: Delež besednih vrst v 2. receptu	16
Graf 5: Delež besed glede na izvor v 3. receptu.....	16
Graf 6: Delež besednih vrst v 3. receptu	17
Graf 7: Delež besed glede na izvor v 4. receptu.....	18
Graf 8: Delež besednih vrst v 4. receptu	18
Graf 9: Delež besed glede na izvor v 5. receptu.....	19
Graf 10: Delež besednih vrst v 5. receptu	19
Graf 11: Delež besed glede na izvor v 6. receptu.....	20
Graf 12: Delež besednih vrst v 6. receptu	20
Graf 13: Delež besed glede na izvor v 7. receptu.....	21
Graf 14: Delež besednih vrst v 7. receptu	21
Graf 15: Delež besed glede na izvor v 8. receptu.....	22
Graf 16: Delež besednih vrst v 8. receptu	22
Graf 17: Delež besed glede na izvor v 9. receptu.....	23
Graf 18: Delež besednih vrst v 9. receptu	23
Graf 19: Delež besed glede na izvor v 10. receptu.....	24
Graf 20: Delež besednih vrst v 10. receptu	24
Graf 21: Delež besed glede na izvor v 11. receptu.....	25
Graf 22: Delež besednih vrst v 11. receptu	25
Graf 23: Delež besed glede na izvor v 12. receptu.....	26
Graf 24: Delež besednih vrst v 12. receptu	26
Graf 25: Število vseh besed glede na besedne vrste v 1. receptu.....	30
Graf 26: Število vseh besed glede na besedne vrste.....	32
Graf 27: Delež vseh starinskih besed glede na izvor	33
Graf 28: Delež starinskih besed slovanskega in neslovanskega izvora	33
Graf 29: Delež starinskih besed glede na besedne vrste	35
Graf 30: Primerjava starinskih besed z vsemi besedami v receptih	35

KAZALO TABEL

Tabela 1: Starejša bohoričica	6
Tabela 2: Izgovorjava sičnikov in šumnikov	7
Tabela 3: Število besed glede na izvor v 1. receptu	14
Tabela 4: Število besed glede na izvor v 2. receptu	15
Tabela 5: Število besed glede na izvor v 3. receptu	16
Tabela 6: Število besed glede na izvor v 4. receptu	18
Tabela 7: Število besed glede na izvor v 5. receptu	19
Tabela 8: Število besed glede na izvor v 6. receptu	20
Tabela 9: Število besed glede na izvor v 7. receptu	21
Tabela 10: Število besed glede na izvor v 8. receptu	22
Tabela 11: Število besed glede na izvor v 9. receptu	23
Tabela 12: Število besed glede na izvor v 10. receptu	24
Tabela 13: Število besed glede na izvor v 11. receptu	25
Tabela 14: Število besed glede na izvor v 12. receptu	26
Tabela 15: Skupno število besed glede na izvor	33

SEZNAM PRILOG

Intervju s s. Bernardo Gostečnik

Zbirka starinskih besed v *Kuharskih bukvah* v poglavju *Torte*

Analiza zgradbe in sloga v receptih za torte v *Kuharskih bukvah*

POVZETEK V SLOVENŠČINI

Tema naše raziskovalne naloge je preučevanje starinskih besed v poglavju *Torte v Kuharskih bukvah* Valentina Vodnika. To je prva slovenska kuharska knjiga, ki jo je Vodnik leta 1799 prevedel iz več nemških virov in s tem slovenski strokovni jezik s področja gastronomije povzdignil na evropsko raven. V predgovoru je zapisal misel: »Čemu besede krasti, ali ni slovenskih jezik zadosti premožen?« (Vodnik, 1799, 9). Vodnik je želel za vse tuje strokovne besede s področja kulinarike (nemške, francoske in angleške) poiskati ustrezne prevode v slovenščino, le v skrajnih primerih je ohranil tuje korene besed. S podrobno analizo receptov smo določile starinske besede, njihov izvor, prevedle smo jih v sodobno slovenščino. Ugotovile smo, da je večina starinskih besed slovanskega izvora, le manjši delež starinskih besed je nemškega izvora. Recepti imajo enodelno zgradbo, prevladujoči slogovni postopek v receptih za torte je dinamično opisovanje.

Ključne besede: izvor besed, recepti za torte v *Kuharskih bukvah*, starinske besede, slogovni postopek, strokovni jezik s področja kulinarike

1. UVOD

V naši šoli veliko kuhamo, saj je kuhanje del našega programa. Najstniki o kuhanju in peki razmišljamo kot o priložnosti za druženje, zabavo, ustvarjanje, je pa kuhanje tudi resno opravilo, ki zahteva natančno sledenje navodilom in koncentracijo. Največkrat nam jedi uspejo, v primeru neuspeha pa nabiramo potrebne izkušnje in se naučimo kaj novega. Radi pečemo piškote in peciva, pa tudi torte za razne prireditve, praznovanja, rojstne dneve sošolcev in učiteljev. Včasih s slaščicami razveselimo tudi naše sosede v okolici šole. Najraje od vseh slaščic pečemo torte, ker lahko takrat pokažemo veliko ustvarjalnosti.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Naše veselje do peke in kuhanja je bil tudi eden izmed razlogov, da smo za temo naše raziskovalne naloge izbrale *Kuharske bukve*, saj je to naša prva slovenska kuharska knjiga, ki je bila prevedena iz različnih nemških knjig. Vodnikov namen pri prevajanju kuharske knjige je bil izključno strokoven, saj je želel kranjskim kuharicam pomagati, da bi dobile kuharske recepte v slovenščini. V svojem predgovoru *Kuharskim bukvam* je zagovarjal stališče, da je slovenščina dovolj bogata, da pri iskanju besed s kuharskega področja ni potrebno uporabljati tujih besed. »Čemu besede krasti? Ali ni slovenski jezik zadosti premožen?« (Vodnik, 1799, 9)

Zanimalo nas je, v kolikšni meri je Vodniku v svoje recepte uspelo vključiti slovenske besede. Ker bi v *Kuharskih bukvah* težko raziskale vse recepte, smo se soglasno odločile, da preučimo jezik in slog pisanja v Vodnikovem poglavju o tortah. To poglavje vsebuje štirinajst receptov. Izbrale smo dvanajst receptov za torte, saj smo se odločile, da preučimo samo tiste recepte, ki imajo v naslovu naziv *torta*.

Pri branju receptov smo naleteli na starinske ali arhaične besede, ki jih danes ne uporabljamo več (npr. *okroshnik*). V *SSKJ* je beseda arhaizem razložena kot *jezikovni element starejše dobe v novejšem, sodobnem jeziku*. Pri iskanju starinskih besed smo oblikovale naslednji kriterij, da so starinske besede tiste, ki so se včasih uporabljale v slovenskem jeziku, danes pa jih v zapisu ne uporabljamo več na tak način. (V receptih za torte v *Kuharskih bukvah* je npr. zapisana beseda *mandel*, danes pa jo pišemo kot *mandelj*.) Pri starinskih besedah nas je zanimal njihov izvor, ki smo ga določile s pomočjo *Etimološkega slovarja* in *Gigafide*. V posameznem receptu smo določile prevladujočo besedno vrsto. Razčlenile smo zgradbo receptov in z natančno analizo besednih vrst določile prevladujoči slogovni postopek.

Glede na to, da so *Kuharske bukve* prva slovenska kuharska knjiga, nas je zanimalo, ali so se Vodnikovi recepti ohranili in kje. Ob študiju literature smo ugotovile, da se je veliko njegovih receptov ohranilo v *Veliki slovenski kuharici*, ki jo trenutno ureja in posodablja s. Bernardo Gostečnik. V njej smo pregledale poglavje o tortah in ugotovile, da je nekaj receptov podobnih receptom iz *Kuharskih bukev*, zato smo se odločile, da te recepte med seboj primerjamo. S s. Bernardo Gostečnik smo opravile intervju, v katerem smo želele podrobneje spoznati podobnosti in razlike v poglavju o tortah v *Kuharskih bukvah* in v *Veliki slovenski kuharici*.

1.2 METODE RAZISKOVANJA

Pri raziskovalni nalogi smo uporabile naslednje metode:

- **študij literature** (*Kuharske bukve*, *Velika slovenska kuharica*, *Etimološki slovar*, *SSKJ*, *Janez Bogataj: Kuharske bukve*, *Gigafida*, *spletni članki*, *diplomske naloge*: *Erika Primc: Terminološki izrazi v Kuharskih bukvah* *Valentina Vodnika*; *Nina Močnik: Jezikovnostilistični pregled prvih kuharskih knjig v slovenščini*)
- **intervju** (s. Bernarda Gostečnik)
- **analiza receptov** (Iskanje starinskih besed, izvor besed, določanje besednih vrst, starinske besedne zveze, sopomenke, prevod besed v sodobno slovenščino, prevladujoč slogovni postopek.)
- **primerjava receptov** (Primerjale smo recepte za torte v *Kuharskih bukvah* in v *Veliki slovenski kuharici* glede na sestavine, zgradbo, način peke, merske enote, pripovedno perspektivo.)
- **izdelava, analiza in primerjava grafov**
- **izdelava slovarja arhaizmov**
- **peka tort** (Spekle smo mandljevo, ajdovo, čokoladno, preprosto, kostanjevo in zdrobovo torto, postopek izdelave smo fotografirale in posnele.)

1.3 VZOREC

Naš vzorec sestavlja 12 receptov za torte iz *Kuharskih bukev*, 6 receptov za torte iz *Velike slovenske kuharice* in intervju s s. Bernardo Gostečnik.

Recepti tort iz *Kuharskih bukev* so naslednji:

- | | |
|--------------------------------------|---------------------------|
| • <i>Ajdovnikova torta, drugazhi</i> | • <i>Kaftánova torta</i> |
| • <i>Grahova torta</i> | • <i>Mandelnova torta</i> |
| • <i>Hitra torta</i> | • <i>Peškafeta torta</i> |

- *Pefkafta, ali kruhna torta, drugazhi*
- *Pefna torta*
- *Torta bres jajz*
- *Torta is bele fhterke*
- *Višnova torta*
- *Zherna kruhna torta is zhokolade*

Recepti tort iz *Velike slovenske kuharice* so:

- *Rjava mandljeva torta*
- *Čokoladna torta, prva*
- *Ajdova torta*
- *Zdrobova torta*
- *Preprosta torta*
- *Kostanjeva torta*

Intervju s s. Bernardo Gostečnik, ki smo ga opravile februarja 2023.

1.4 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE

Oblikovale smo naslednja raziskovalna vprašanja, iz katerih smo izpeljale naslednje hipoteze:

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Katere starinske besede je Vodnik uporabil v poglavju *Torte*?

1. HIPOTEZA: Več kot polovica starinskih besed v poglavju *Torte* je nemškega izvora.
2. HIPOTEZA: Več kot polovica starinskih besed v poglavju *Torte* so samostalniki.

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Koliko receptov iz *Kuharskih bukev* s področja tort je ohranjenih v *Veliki slovenski kuharici*?

3. HIPOTEZA: Več kot polovica receptov za torte iz *Kuharskih bukev* je ohranjenih tudi v *Veliki slovenski kuharici*.

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Kako se recepti za torte razlikujejo glede na sestavine in merske enote?

4. HIPOTEZA: Osnovne sestavine podobnih receptov iz *Kuharskih bukev* in *Velike slovenske kuharice* so podobne.
5. HIPOTEZA: Poimenovanja merskih enot podobnih receptov iz *Kuharskih bukev* in *Velike slovenske kuharice* so različna.

4. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Kako se recepti v *Kuharskih bukvah* in *Veliki slovenski kuharici* razlikujejo glede na zgradbo in slogovni postopek?

6. HIPOTEZA: Vodnikovi recepti v poglavju *Torte* v *Kuharskih bukvah* imajo preprosto, enodelno zgradbo.
7. HIPOTEZA: Prevladujoči slogovni postopek v poglavju *Torte* je opisovanje.

2. TEORETIČNI DEL

2.1 RAZSVETLJENSTVO NA SLOVENSKEM

V Sloveniji se je razsvetljenstvo uveljavilo šele konec 18. stoletja. To je bilo obdobje zavestnega in pospešenega narodnega osamosvajanja ter razmišljanja o pomembnosti jezika pri narodni identiteti. Najrazličnejša prizadevanja razsvetljencev so se odražala zlasti na področju vsestranske, dnevne uporabe in napredka slovenskega jezika. Pomembni posamezniki so se združevali v raznih skupinah in krožkih ter s svojim literarnim in strokovnim delovanjem posegali na različna področja, pomembna za gospodarski in kulturni razvoj ter splošni napredek prebivalstva. Delovanje je potekalo v treh smereh, literarni, jezikovni in strokovni. (Bogataj, 2011, 23)

Začelo je naraščati število učbenikov, najrazličnejših priročnikov in tudi posvetnih leposlovnih besedil. To je odprlo pot slovenskemu jeziku v javno rabo. Ob strokovni vzgoji za različna področja se je razvijala tudi jezikovna vzgoja. Na posameznih področjih strokovnega izrazja se je začelo nadomeščati neustrezne nemške besede in številne iz nemščine izvedene popačenke s slovenskimi besedami.

Nove izdaje knjig so prinašale nova znanja na področjih zdravja, kmetijstva, jezika, babištva, kuharstva. Kuharski priročniki so bili do sredine 18. stoletja namenjeni predvsem profesionalnim kuharjem in kuharicam, prevladovalo je zgolj opisovanje priprave posameznih jedi brez natančno določenih količin. V drugi polovici 18. stoletja se je uporaba kuharskih knjig začela širiti na celotno prebivalstvo, zato so se količine sestavin v receptih začele postopoma uveljavljati kot stalnica. (Prav tam, 23)

2.2 VALENTIN VODNIK

Valentin Vodnik se je rodil 3. februarja 1758 v Zgornji Šiški v Ljubljani kot prvorojenec med desetimi otroki. Po opravljeni gimnaziji je vstopil k frančiškanom in nadaljeval s študijem filozofije in teologije.

Leta 1782 je bil posvečen v duhovnika. Duhovniški poklic je opravljal v različnih krajih: v Sori pri Medvodah, na Bledu, v Ribnici, Koprivniku nad Bohinjem, v različnih župnijah v Ljubljani. Spoprijateljil se je z Žigom Zoisom, Antonom Tomažem Linhartom in Blažem Kumerdejem. Skupaj so se trudili za vsesplošno izobrazbo in razgledanost ter se aktivno udeleževali na več področjih. Vodnik je kot profesor na gimnaziji poučeval zgodovino, verouk, zemljepis in italijanščino. Postal je tudi ravnatelj gimnazije, ljubljanskih osnovnih šol ter umetnoobratnih oziroma rokodelskih šol.

Bil je član Filharmoničnega društva, član komisije za pregled prevoda Japljeve *Biblije* ter odbornik Kulturnega društva. S svojimi predlogi je sodeloval pri črkopisni reformi. Raziskoval je rimske napise ter v takratno slovenščino prevedel in komentiral prvi in drugi *Brižinski spomenik*. Umrl je 8. januarja 1819 v Ljubljani zaradi možganske kapi. (Kos, Toporišič)

2.2.1 DELO

Vodnik je kot zgleden predstavnik razsvetljenstva pri nas deloval na skoraj vseh možnih področjih javnega življenja – pesniškem, prevajalskem, slovaropisnem, slovničarskem, časnikarskem. Pisal je kratke anekdotične zgodbe, poučna besedila in knjige za preproste ljudi, in to tako z vsakdanjega, strokovnega kot tudi z verskega področja, prevajal in prirejal je gimnazijske učbenike ... Predvsem pa si je skrbno prizadeval za rabo slovenščine na vseh področjih – dosegel je njeno rabo v osnovnih in srednjih šolah na Kranjskem in se uspešno uprl ilirščini, skupnemu jeziku vseh Slovanov, ki so ga želeli uvesti po Ilirskih provincah. (Primc, 2022, 8)

Njegova najpomembnejša dela so:

- sodelovanje pri *Pisanicah*, prvem pesniškem almanahu v slovenščini, ki je izšel v treh zvezkih (1779, 1780, 1781);
- bil je urednik *Velike pratike* (1795 do 1797) in prvega slovenskega časnika *Lublanske novice*: (od januarja 1797 do 27. decembra 1799); pisal je prispevke v *Mali pratiki*;
- izdal je prvo samostojno pesniško zbirko v slovenščini *Pesme za pokušino* (1806);
- pisal je učbenike: prvi slovenski šolski učbenik domače zgodovine (1809), prva slovenska slovnica *Pismenost* ali *Gramatika za Perve Šole*, *Abeceda za Perve Šole* (1811), *Abeceda ali Azbuka* (1812);
- prevedel in priredil je *Kuharske bukve* (1799), babiški priročnik Jana Matouška *Babištvo* ali *Porodničarski Vuk za Babice* (1818), priredil je komedijo *Matiček se ženi* (1811) (Prim. Erika Primc, 2022, 6–7).



Slika 1: Raziskovalke pri Vodnikovi domačiji, foto: P. Kopač

2.3 KUHARSKE BUKVE

Kuharske bukve so izšle leta 1799 in imajo sloves prve kuharske knjige v slovenščini. Vodnik je knjigo prevedel iz več nemških kuharskih knjig. Po tipu receptov, izboru in vrstah jedi sklepamo, da je šlo za kuharske knjige višjih slojev. (Bogataj, 2011, 25)

Namen svojih *Kuharskih bukev* je že Vodnik sam videl na dveh področjih, kar je razložil v predgovoru. Slovenske kuharice je želel strokovno kuharsko izobraziti na področju zdrave prehrane, hkrati pa se je zavedal, da je to prvo delo s kuharskega področja pri nas in je z njim uvažal slovensko kuharsko terminologijo (Prav tam, 25). Za nekatere pojme, zlasti še kuharske postopke in opremo navaja več možnih izrazov, ki jih razlikuje po pokrajinah, torej v njihovih narečnih oblikah. (Prav tam, 29) Obenem se je zavedal, da je potrebno slovensko kulinarčno besedišče poenotiti.

Receptov, razen sestavin iz živil, ki nam niso bila dostopna, ni prilagajal, saj je bilo širjenje obzorja preprostega človeka na vseh področjih del njegovega razsvetljenskega poslanstva. Tako je k nam prinesel jedi in načine priprave, ki so bile za Kranjce v tistem času nekaj novega, zato *Kuharske bukve* niso slovenska kuharica, ampak kuharica za Slovence. (Prav tam, 28–30)

2.3.1 PISAVA

Valentin Vodnik je *Kuharske bukve* napisal v bohoričici. To je pisava, ki je v glavnem podobna današnji slovenski pisavi, večje razlike opazimo le pri sičnikih in šumnikih, ena izmed očitnih razlik je črka f oziroma v rokopisu *f*, ki izvira iz gotice in se jo bere kot s.

Temelj za slovensko pisavo je leta 1550 postavil Primož Trubar, ki je izdelal prvi slovenski črkopis. Pri tem ni uporabljal strogo določenih pravil za pisanje, tako je npr. glas *c* pisal kot *z* (Lubi Slouenzi) ali tudi kot *c* (*Cerkouna ordninga*). Pozneje je njegovo pisavo natančneje preoblikoval Adam Bohorič, zato jo po njem imenujemo bohoričica. Adam Bohorič je bil prvi, ki jo je leta 1584 opisal v slovnici *Proste zimske urice*, Jurij Dalmatin pa jo je v prevodu *Biblije* prvi uporabil v praksi. Kasneje jo je neuspešno hotel spremeniti Marko Pohlin z reformami, za njim je bil Jernej Kopitar z idejo o nastanku novega, enotnejšega slovenskega knjižnega jezika in črkopisa. Zanj naj bohoričica ne bi bila primerna in smo potrebovali jezik, pri katerem bi vsaka črka zaznamovala svoj fonem. (Močnik, 2019, 13)

Starejša verzija bohoričice je imela naslednjo abecedo:

Tabela 1: Starejša bohoričica

A	B	D	E	F	G	H	I	I	K	L	M	N	O	P	R	S	SH	S	SH	T	V	V	Z	ZH
a	b	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	f	fh	s	sh	t	u	v	z	zh

Izgovorjava sičnikov in šumnikov (Močnik, 2019, 13):

Tabela 2: Izgovorjava sičnikov in šumnikov

Zapis	z	zh	f	fh	s	sh
Izgovorjava	c	č	s	š	z	ž

2.3.2 ZGRADBA KNJIGE

Knjiga se začne s prednaslovnico in naslovnico.



Slika 2: Prednaslovnica in naslovnica Kuharskih bukev

Nadaljuje se s *Predgovorom*, ki je dolg štirinajst strani in vključuje tri glavne teme: »pojmovanje kuhanja, vprašanje zdrave prehrane v tistem času ter v večjem delu vprašanje slovenskega kuharskega besedišča.« (Bogataj, 2011, 33) Začne ga s svojim slavnim uvodom: »Ne le samo navada, ampak tudi spodobnost je, da ženske kuhajo.« (Vodnik, 1799, 8) Ta pogled nato utemeljuje z žensko skrbnostjo, snažnostjo, urnostjo in boljšim okusom kakor je moški; ti naj se raje držijo lekarništva. To odseva še starejši pogled na kuhanje, ko to še ni bilo čisto ločeno od lekarništva. (Bogataj, 2011, 33)

V predgovoru Vodnik pravi, da se »Kranjice kuhanja težko uče, ker ne razumejo pomena francoskih, angleških, italijanskih in nemških besed,« kar pomeni, da ne razumejo kuharskih knjig in receptov v teh jezikih. Še posebna nadloga je »po deželi zunaj mesta«, (tu pojmuje »deželo« kot celoto, torej vasi, trge in mesta), kjer ni nikogar, ki bi razložil posamezne besede »nevajenim Slovenkam«. (Vodnik, 1799, 9) Vodnik zagovarja stališče, da je slovenščina dovolj bogata, da pri iskanju besed s kuharskega področja ni treba uporabljati tujih besed. (Prav tam, 10)

V nadaljevanju razloži, kaj sploh pomeni beseda »kuhati«, da je cilj kuhanja ohraniti zdravje, saj je hrana zdravilo za zdrave. To naveže na pomembnost zdrave prehrane, saj morajo biti za zdravo jed zdrave tako sestavine kot način priprave. Sviri pred preveliko uporabo masti, tolšče,

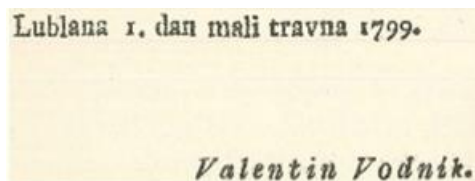
zabele, špeha, svinjskega in suhega mesa, pokvarjeno ali pogreto hrano. Razloži tudi, kateri materiali so primerni za posode za kuhanje, ter poudarja pomembnost čistoče v kuhinji. Nato podaja podrobna navodila o nekaterih pomembnih ravnanjih v kuhinji: o primernem ognju, o tem, kako pogasiti mast ... Odsvetuje zauživanje pokvarjene hrane in pravi: »... rajši lakoto treba trpeti, kakor v želodec dati, kar koli je le en malo smrada nategnilo! Čemu nam je sicer nos ravno nad ustmi?« (Vodnik, 1799, 13)

Nato razlaga, kaj pomeni posamezen postopek pri kuhanju, npr. barjenje, dušenje ... Poda tudi nasvet, kako preveriti, ali je krušna peč ravno prave temperature za peko kruha. Zanimivo je, ker pri vseh teh opisih uporablja več besed za isto stvar, pripomoček ali postopek, da bi gotovo kakšno razumeli. Pravzaprav že v tem delu, kjer se bolj posveča postopkom, izredno pozornost namenja jeziku in besedišču. Ta del zaključí s spodbudo, da bodo že same kuharice videle, kako med kuhanjem po potrebi spreminjati in prilagajati recepte, saj je »skušnja velik učenik«. (Prav tam, 13–16)

Nazadnje Vodnik neposredno opozori še na jezik knjige. Piše, da se zaveda, da njegov izbor besed pri uporabi »kranjskega jezika« komu ne bo všeč. Pri iskanju ustreznih besed mu je bilo vodilo splošna razumljivost vsem Slovencem. Razlaga, da je izbiral »narbol znane med Slovenci najdene besede, da bi vsem zastopen biti mogel.« (Prav tam, 18) Zato pravi, da moramo mi »kranjske slovenske besede poiskati«, ki so raztresene po deželi, in »na to vižo skup nabrati čisto slovenščino.« (Prav tam, 18) Njegovo mnenje je, da se skoraj za vse lahko najde slovensko besedo, vendar je njihova raba razpršena po celi deželi. Če Slovenci za kakšno novo stvar nimajo svoje besede, pa naj pa potem iz zunanjih jezikov prevzamejo, če je ne morejo dobiti iz svojih korenov (Prav tam, 18) Vodnik pravi, da je večina besed v njegovih receptih slovenskih, vendar se vse ne govorijo povsod, zato mu ne more nihče nič očitati. Nasprotuje beračenju besed pri tujih jezikih, če imamo svoje domače besede, saj se na tak način Gorenjci, Dolenjci in »notranji« (Notranjci) v prihodnosti ne bodo razumeli. »Eden se bo ponemčval, drug bo sam na sebi ostal, tretji bo napol Lah. Kdo bi potle Kranjcam bukve pisal?« (Prav tam, 19)

Nato svoje stališče utemelji z nekaj primeri tujih besed in predlaga boljše slovenske ustreznice. Predgovor zaključí z mislijo, da se zaveda, da še nismo »pri zadnji popolnosti čistega kuhinjskega jezika.« Gospodinje po deželi, ki se na to besedišče spoznajo, prosi, da mu

prizanesejo pri napakah in mu pomagajo »slovensko kuhinjo v en stanovitni red inu vrsto da[t]i.« (Prav tam, 19) Na koncu navede še kraj in datum ter se podpiše z imenom in priimkom.



Slika 3: Podpis Valentina Vodnika

Knjiga ima 22 poglavij z recepti in napotki za različne postopke. V poglavju o tortah navede tri obsežna navodila za izdelavo tort.

2.3.3 KAKO SE V KUHARSKIH BUKVAH POJAVIJO TORTE?

Glavno sladilo do sredine 18. stoletja je bilo po besedah Janeza Bogataja med, čeprav je začelo slovensko okolje spoznavati tudi kakav in čokolado in so tradicionalne praznične pogače, najprej v mestih in grajskih okoljih, postopoma začele nadomeščati torte. Torte so bile po njegovem velika »inovacija« tudi v slovenskem prostoru. Zato ne preseneča, da je Vodnik objavil kar 14 receptov za različne vrste, predvsem sadnih in zelenjavnih, tort (npr. iz pese, graha). (Prav tam, 20)

2.3.4 PONATISI IN VPLIVI

Valentin Vodnik ni doživel ponatisa knjige, v katerega bi lahko vključil popravke kranjskih kuharic. *Kuharske bukve* so namreč prvi ponatis doživele šele leta 1834, natisnil jih je Jože Blaznik. V njem je bilo zbranih 18 receptov več ter nekaj jezikovnih popravkov in pojasnil. Leta 1842 je isti tiskar ponatisnil drugo izdajo še z nekaj jezikovnimi popravki. Šele dobrih petdeset let po Vodnikovi kuharici smo Slovenci začeli dobivati nove kuharske knjige, ki so se bolj ali manj naslanjale tudi na Vodnikovo. Opaznejše so bile: *Nove kuharske bukve ali nauk, narbolši in narimenitniši jedila brez posebnih stroškov perpraviti* (Andrej Zamejic, 1850), *Slovenska kuharica ali Navod okusno kuhati navadna in imenitna jedila* (po nareku Magdalene Knafelj Pleiweis napisala Neža Lesar, 1868) ter njena zelo vplivna šesta dopolnjena in predelana izdaja, ki jo je leta 1912 oblikovala šolska sestra S. M. Terezija Kalinšek. (Bogataj, 2011, 61–63) Faksimilirana izdaja *Kuharskih bukev* je izšla leta 1981 pri Cankarjevi založbi, skupaj s spremno besedo.

Pri snovanju *Velike slovenske kuharice* je sodelovala tudi s. Bernarda Gostečnik, ki je kot trenutna skrbnica kulinarične dediščine šolskih sester in Felicite Kalinšek pripravila tudi najnovejšo, 30. izdajo Slovenske kuharice. (Priloga 9.1)

2.4 VODNIKOVI STROKOVNI IZRAZI ALI TERMINI

Vodnikovo delo na področju kuharstva je nastalo v obdobju, ko so se slovenski izobraženci zavestno trudili, da bi slovenščina postala polno funkcionalen jezik na čim več različnih področjih in je že obstajala zavest o neke vrste strokovnem jeziku. Obstoj le-tega je potrjeval enakovrednost našega jezika, in s tem naroda, drugim evropskim narodom.

2.5 STROKOVNI IN ZNANSTVENI TERMINI

Termini so lahko del strokovnega ali znanstvenega jezika in se glede na to tudi nekoliko razlikujejo. O tem govorimo znotraj t. i. funkcijskih zvrsti jezika. To teorijo je pri nas utemeljil Jože Toporišič. V svoji slovnici (1976) govori o funkcijskih zvrsteh jezika in pravi, da jih »imenujemo funkcijske zaradi tega, ker služijo različnim uporabnostnim namenom; imenovali bi jih lahko tudi področne, ker ubesedujejo predmetnost različnih področij človekovega udejstvovanja (Toporišič, 1984, 21). Jezik tako deli na praktično sporazumevalni, strokovni, publicistični in umetnostni. Strokovnega naprej deli na praktično strokovnega, znanstvenega in navadnega strokovnega oz. poljudnoznanstvenega. Kljub temu da je njegova teorija doživela že različne aktualizacije, predvsem s področja pragmatičnega jezikoslovja, nam njegova delitev vseeno lahko pomaga pri ločevanju strokovnega od znanstvenega.

Praktični strokovni jezik je jezik določene stroke (obrtništva, trgovstva, uradništva, torej tudi kuharstva). Je podoben vsakdanjemu (praktično sporazumevalnemu) jeziku, vendar uporablja hkrati tudi svoje besedišče, svoje strokovne izraze. Je »natančnejši [...] in bolj izdelan.« Poleg tipičnega izrazja so zanj značilne tudi »tipične besedne zveze, rekla in kalki«. Znanstveni jezik je jezik znanosti, je »najvišja oblika strokovnega jezika«. Tu je strokovno (oz. znanstveno) izrazje obširnejše, abstraktnejše in znano manjšemu krogu ljudi; poleg tega morajo biti znanstvena besedila popolnoma brezčustvena, trezna, brez posebnih struktur in tropov ter natančna in popolnoma enopomenska. (Prav tam, 23)

Poljudnoznanstveni jezik je nekje vmes med obema prejšnjima – uporablja se, »ko je treba z vsebino znanstvenih in visoko strokovnih del seznaniti širše kroge, ki jim znanstveno besedilo že zaradi svoje znanstvenosti ni dostopno.« (Prav tam, 24)

Strokovni termini (in s tem tudi kuharski) so tako del določene stroke, gospodarskega področja (v našem primeru kuharstva). Uporabljajo se znotraj tega področja in imajo v njem točno določen pomen, ki ga strokovnjaki s tega področja natančno poznajo. Termin pa lahko hkrati soobstaja in se široko rabi tudi v vsakdanjem jeziku, le da vsakdanjim govorcem predstavlja

malo drugačno, običajno manj določeno stvarnost kakor strokovnjakom. Medtem ko so znanstveni termini del znanstvene panoge, rabljeni v ožjem krogu raziskovalcev te znanosti, so popolnoma enopomenski in redko postajajo del vsakdanjega govora.

Danes imajo terminologi drugačno vlogo, kakor so jo imeli Vodnik in ostali izobraženci, ki so bili aktivni na področju uvajanja slovenskega strokovnega jezika. Za razliko od splošnega jezika, ki se razvija z govorno prakso, se strokovni jezik danes razvija v glavnem s terminološkim dogovorom, torej z dogovorom strokovnjakov določenega področja v sodelovanju z jezikoslovci, ki določijo, kateri izraz bo poimenoval določeni pojem. Naloga terminologov danes je predvsem urejanje in usklajevanje posameznih terminologij in s tem omogočanje uspešne strokovne komunikacije. (Primc, 2022, 14)

2.6 ZGRADBA IN SLOGOVNI POSTOPKI

2.6.1 OPIS DELOVNEGA POSTOPKA

Vodnikovi kuharski recepti spadajo med neumetnostna besedila in prikazujejo delovne postopke izdelave jedi. Z opisom želimo naslovnika natančno seznaniti s posameznimi koraki postopka. Opis mora biti jasen, nazoren in mora upoštevati časovno zaporedje. V bralcu mora vzbuditi natančno predstavo o postopku, tako da ga le-ta izpelje brez težav. Poleg besed lahko uporabimo tudi skice. (Pavlin Povodnik, 1996, 197)

2.6.2 SLOGOVNI POSTOPKI

Glede na to, kako so v določenem besedilu podatki povezani med seboj, ločimo različne načine razvijanja teme ali različne slogovne postopke: obveščanje, opisovanje, pripovedovanje, razlaganje in utemeljevanje. (Vogel, 2018, 49)

2.6.2.1 OBVEŠČANJE

Obveščanje je način razvijanja teme, pri katerem sporočevalec naslovnika zelo jedrnato obvešča o dogodku, ki se je pravkar zgodil. Povemo le, kaj se bo zgodilo, kje in kdaj se bo zgodilo oz. dogajalo, kdo je za dogodek odgovoren, kdo bo v dogodku sodeloval. (Prav tam, 50)

Značilni izrazi	Glagoli so večinoma v prihodnjiku in sedanjiku.
Ta način je značilen za besedila	Obvestila, sporedi, spiski, mali oglasi ... (Prav tam, 58)

2.6.2.2 OPISOVANJE

Bitja, reči ali dogajanja opisujemo, kadar prikazujemo:

1. lastnosti, sestavne dele, delovanje, položaj bitja, prostora, predmeta ... (**statični opis**);
2. dogajanje, ki se večkrat ponavlja v enakem zaporedju (**dinamični opis**). (Prav tam, 51)

Statični opis	
Prevladujoče razmerje	Naštevalno.
Prevladujoče besedne vrste	Glagoli v sedanjiku; najpogostejši glagol <i>biti</i> ; glagoli stanja (npr. <i>imeti</i> , <i>živeti</i> , <i>ležati</i>), pridevniki.
Povezanost delov besedila med seboj	Lahko jih zamenjujemo.
Vrste besedil	Opis osebe, predmeta, kraja/države, naprave in njenega delovanja. (Prav tam, 58)

Dinamični opis	
Prevladujoče razmerje	Časovno.
Prevladujoče besedne vrste	Glagoli v sedanjiku; glagoli, ki poimenujejo dejanje (<i>vzamem</i> , <i>potresem</i> , <i>pridem</i> , <i>zaprem</i> ...); časovnih izrazov (<i>najprej</i> , <i>potem</i> , <i>nazadnje</i> ...).
Povezanost delov besedila med seboj	Urejeni so v časovno zaporedje; ne moremo jih zamenjati.
Vrsta besedil	Opis načina življenja, poti, dogajanja v naravi, delovnega postopka. (Prav tam, 58)

Opisovanje mora biti po besedah Pavlin Povodnik natančno, jasno, nazorno, jedrnato in zanimivo. Jezikovne značilnosti opisa so po njenem besede enopomenke, pisec se ne razodeva, čustva niso izražena, v besedilu so tudi strokovni izrazi. Če imamo slovenske, jih uporabljamo raje kot tujke. (Pavlin Povodnik, 1996, 184)

2.6.2.3 PRIPOVEDOVANJE

S slogovnim postopkom pripovedovanje predstavljamo naslovniku enkratne dogodke, ki so se zgodili v preteklosti. (Prav tam, 53)

Prevladujoče razmerje	Časovno.
Prevladujoče besedne vrste	Glagoli v pretekliku; poimenujejo dogajanje, časovni in krajevni izrazi.
Povezanost delov besedila med seboj	Urejeni so v časovno zaporedje (včasih začetek <i>in medias res</i>); ne moremo jih poljubno zamenjati.
Vrste besedil	Objektivna: novica, poročilo, zapisnik, življenjepis;

	subjektivna: doživljajska pripoved, reportaža, potopis, pripoved o življenju osebe ... (Vogel, 2018, 58).
--	---

2.6.2.4 RAZLAGANJE

To je način razvijanja teme, pri katerem naslovniku predstavljamo razloge za nastanek dogajanja/pojava in posledice dogodkov/pojavov in opredeljujmo pojme, npr. v definiciji ali opredelitvi. (Prav tam, 55)

Prevladujoče razmerje	Vzročno-posledično.
Prevladujoče besedne vrste	Veznika <i>ker, zato</i> ; predlog <i>zaradi</i> ; izrazi <i>biti posledica, vzrok, povzročiti</i> ; prilastkov odvisnik.
Povezanost delov besedila med seboj	Povedi ne moremo poljubno razvrščati. Če jih zamenjamo, se vzročno razmerje spremeni v posledično.
Vrste besedil	Razlaga nastanka pojava/stanja; učbeniška besedila, poljudnoznanstveni članki, TV-oddaje; strokovna in znanstvena besedila. (Prav tam, 58).

2.6.2.5 UTEMELJEVANJE

To je slogovni postopek, pri katerem naslovniku predstavimo svojo trditev oz. sklep (mnenje/sodbo/stališče o čem) ter ga skušamo prepričati s pojasnjevanjem oz. z navajanjem dokazov o pravilnosti svoje trditve. (Prav tam, 57)

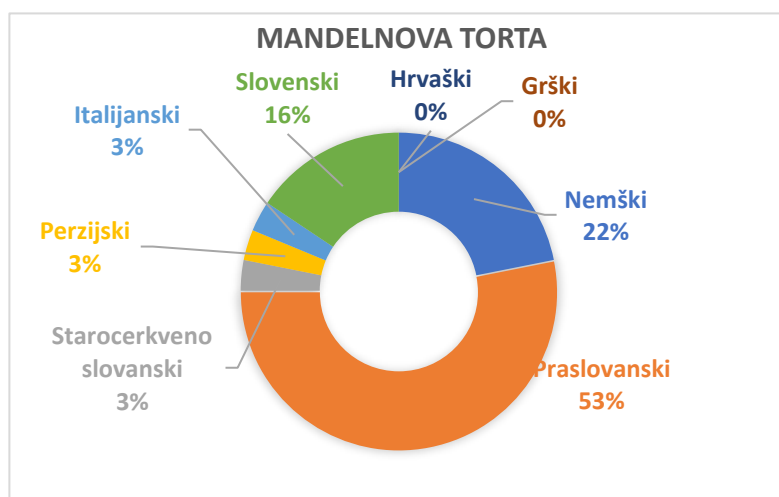
Prevladujoče razmerje	Pojasnjevalno-sklepalno.
Prevladujoče besedne vrste	Vezniki: <i>saj, namreč, kajti, torej</i> ; izrazi <i>na podlagi teh dokazov/dejstev; to dokazuje ..., to sklepamo po naslednjem</i> .
Povezanost delov besedila med seboj	Delov besedila ne moremo poljubno zamenjati: • pojasnjevanje: trditev + dokaz; • sklepanje: dokaz + trditev
Vrste besedil	Ocena ali kritika, sodniška razsodba in prepričevalni pogovor, komentar, oznaka. (Prav tam, 58)

3. EKSPERIMENTALNI ALI EMPIRIČNI DEL

3.1 MANDELNOVA TORTA

Vbi v' en pozinen lonez sheft jajz, inu sheft rumenakov, poštavi lonez na en trinog nad majheno sherjavzo, rastepi jajza nad sherjavzo, inu pufti, de enmalo mlazhno poštane. Potle prezej vsemi od ogna, rastepi jajza, de poštanejo prav gošte; deni potle notri pol libre presejaniga zukra, inu od ene lemone drobno sręsaniga lupka, mešhaj škup de se sgošti, potle deni notri eno libro drobno štolzhenih mandelno, mešhaj tako dolgo, dokler nebode nizh svalka ali štrukelza. Dalaj na plivi zinafti škledi rastepi belák od sheft oštalih jajz, s' lešenim nosham, de se špenio, inu notri v' lonez permęfaj, tako je omefa sa torto šturjena. Obod inu pleh dobro pomashi frovim mašlam, inu s' ribanim kruham potrefi, vli omęfo notri; pokri, daj sgor inu sdol majhino pozhafno sherjavzo, Kader je torta pezhena, obęshi s' nosham okoli oboda, de se obod od torte odlozhi; potle jo podręshi od pleha. Pokri plitvo škledo s' okroshnikam ali talerjam: preverni torto s' obodam inu pleham vred najn.

Razporeditev starinskih besed glede na njihov izvor prikazujeta Graf 1 in Tabela 3.

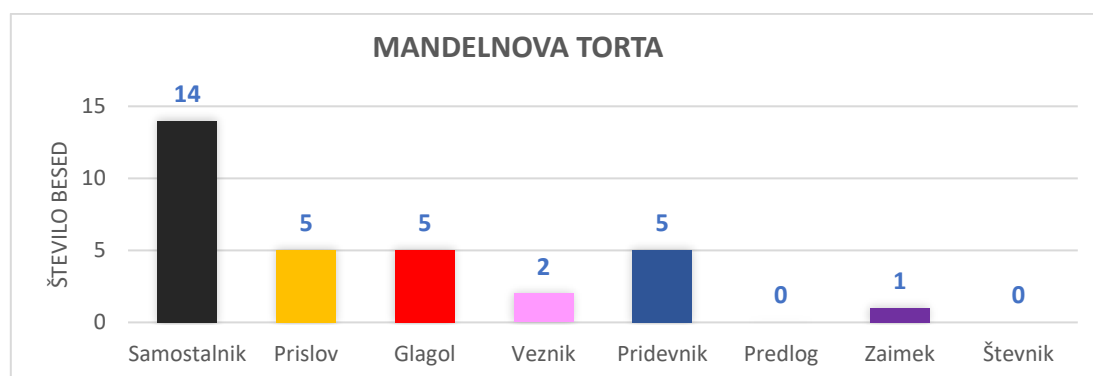


Graf 1: Delež besed glede na izvor v 1. receptu

Tabela 3: Število besed glede na izvor v 1. receptu

	Št. besed
Pslovan.	17
Nem.	7
Gr.	0
Sloven.	5
It.	1
Perz.	1
Stcslovan.	1
Hrv.	0
Skupaj	32

Arhaizme smo razporedile po ustreznih besednih vrstah in so prikazane v Grafu 2.



Graf 2: Delež besednih vrst v 1. receptu

Glede na zgornji graf je razvidno, da v prvem receptu prevladujejo samostalniki (42 %), med njimi je deset samostalnikov moškega spola in štirje samostalniki ženskega spola, nobenega samostalnika pa ni v srednjem spolu.

Najpogostejša beseda v receptu: *inu* (8)

Starinska beseda: *trinog, majhena, lupek, potle, libra, shtrukelza, dalaj, okroshnik, taler, inu*

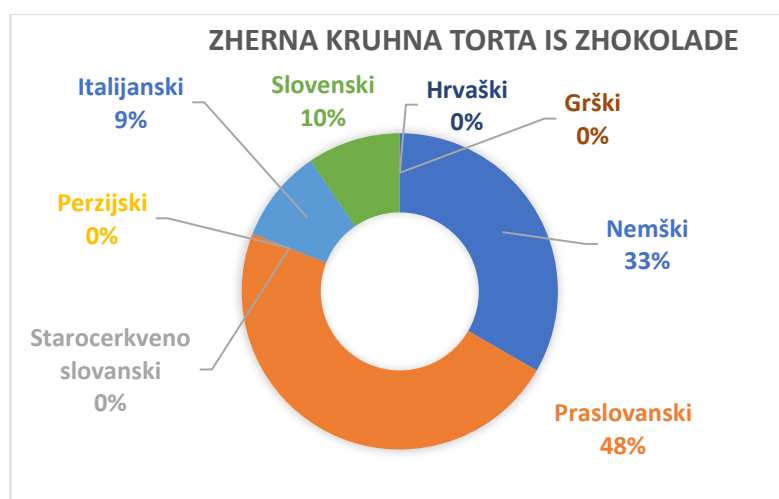
Starinska besedna zveza: *pozinen lonez, majhena sherjavza, pozhafna sherjavza, zinafta skleda*

Sopomenski izrazi: *okroshnik ali taler*

3.2 ZHERNA KRUHNA TORTA IS ZHOKOLADE

Vsami 8 zelih jajz, inu 10 rumenakov, jih rastepi, de bodo gofti, kakor kalha; notri deni pol libre prešjaniga zukra, inu špēt smēlhaj; potle pol zēgla drobno sribane zhokolade, eno unzho štolzhenih mandelnov, enmalo nagelshebíz, šladke škorie, mułkatzvēta; vŕe to mēlhaj; sadnizh šhtir lote sribaniga ajdovnika, ali ajdoviga kruha notri permēlhaj; inu špezi v' obodi.

Graf 3 in Tabela 4 prikazujeta razporeditev starinskih besed glede na njihov izvor.

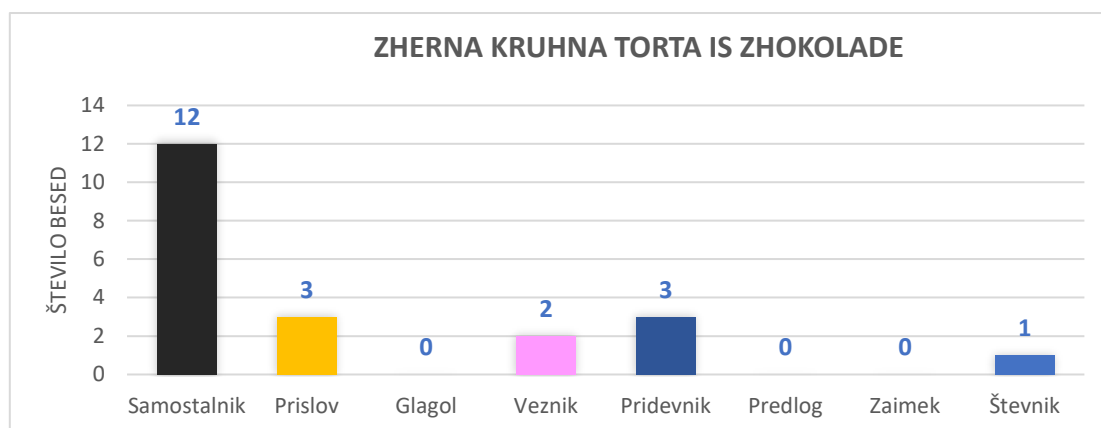


Graf 3: Delež besed glede na izvor v 2. receptu

Tabela 4: Število besed glede na izvor v 2. receptu

	Št. besed
Pslovan.	10
Nem.	7
Gr.	0
Sloven.	2
It.	2
Perz.	0
Stcslovan.	0
Hrv.	0
Skupaj	21

V Grafu 4 je prikazan razporeditev starinskih besed glede na besedne vrste.



Graf 4: Delež besednih vrst v 2. receptu

V grafu Črne kruhne torte iz čokolade prevladujejo samostalniki (57 %). Od tega jih je sedem moškega in pet ženskega spola. Starinskih samostalnikov v srednjem spolu ni.

Najpogostejša beseda v receptu: *inu* (3)

Starinska beseda: *rumenak, libra, unzha, enmalo, muřkatzvēta, nagelshebiz, ajdovnik, inu*

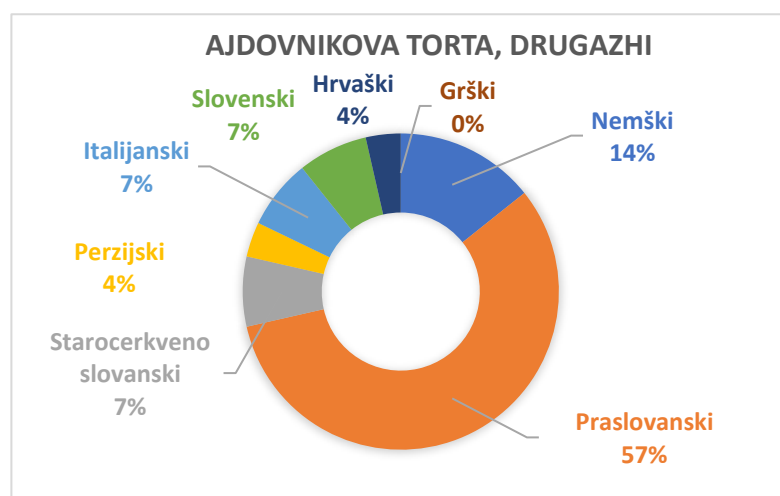
Starinska besedna zveza: *řladka řkoria, řhtir lote*

Sopomenski izrazi: *ajdovnik ali ajdovi kruh*

3.3 AJDOVNIKOVA TORTA, DRUGAZHI

V' řkledi řmęřhaj dobro poldrugo unzho řroviga mařla, potle vbí notri 14 rumenákov eden se drugim med vędnim męřhanjem smirej na eno stran; potle vmęří řępiga řřęřjaniga zukra pol libre, vmęří ga pozhaří per perřhzah, tudi dvę peřti oluřhenih řtolzhenih mandelnov, řladke řkorie enmalo inu lupka od lemón. Po tim rastępi belák od jajz na pęne, inu prezej pęzh deni v' obodi, ali v' modli, kakerřhnim ozheřh.

V Grafu 5 in Tabeli 5 je prikazana razporeditev starinskih besed glede na izvor.

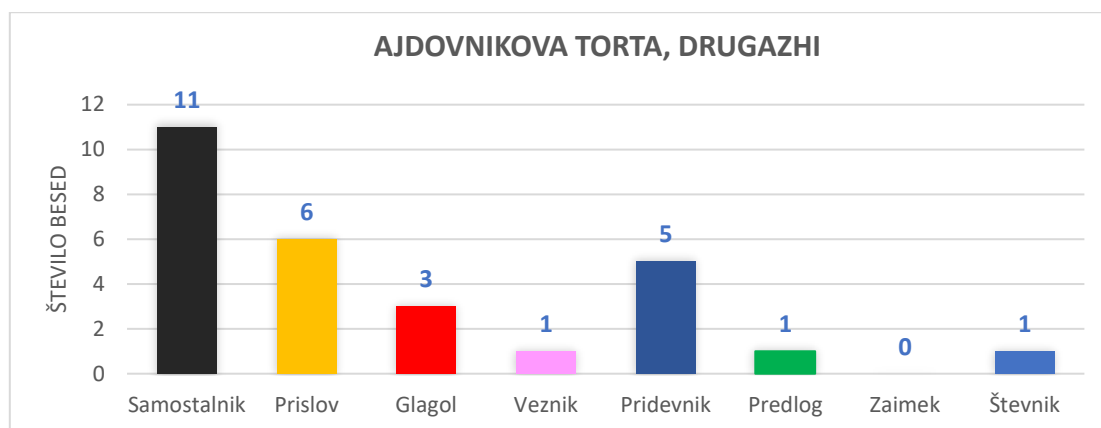


Graf 5: Delež besed glede na izvor v 3. receptu

Tabela 5: řtevillo besed glede na izvor v 3. receptu

	řt. besed
Pslovan.	16
Nem.	4
Gr.	0
Sloven.	2
It.	2
Perz.	1
Stcslovan.	2
Hrv.	1
Skupaj	28

Razporeditev starinskih besed glede na besedno vrsto prikazuje Graf 6.



Graf 6: Delež besednih vrst v 3. receptu

Iz zgornjega grafa, je razvidno, da v receptu ajdove torte prevladujejo samostalniki (44 %). Od tega jih je šest moškega in pet ženskega spola. Samostalnikov srednjega spola ni.

Najpogostejša beseda v receptu: *inu* (2), *potle* (2)

Starinska beseda: *frovo, rumenak, zuker, lupek, modl, enmalo, belak, ozheřh*

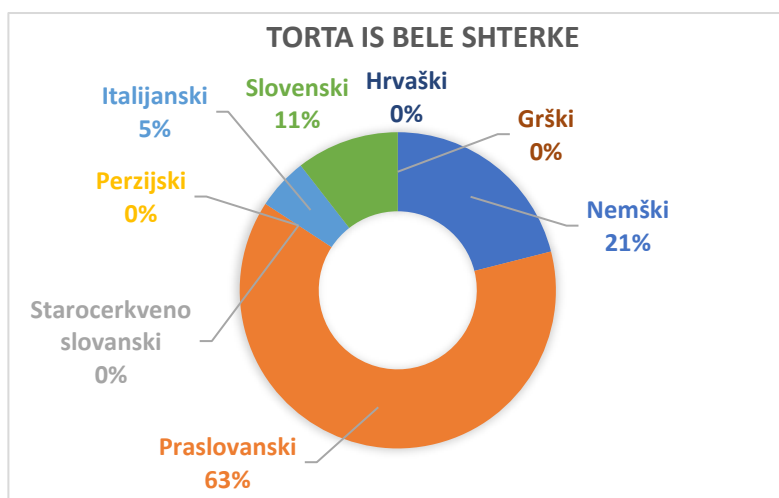
Starinska besedna zveza: *poldruga unzha, vędno meřhanje, řladka řkoria, per perřhızah, lupek od lemón, per peřteřh*

Sopomenski izrazi: *per perřhızah ali per peřteřh*

3.4 TORTA IS BELE SHTERKE

Od 8 jajz vbí rumenake v en pozineni lonez, beláke pa na eno plitvo řklędo pořębej. Rumenake rastepi na tanko, potle eno libro preřejániga zukra pomalim per perřhızah smiram na eno řtran notri vmęři, zhe imalř eno shlızo rořhne vode notri deni, tudi enmalo řtolzhene kręřhe ali kardemona. Belák od jajz pořebej na plitvi řklędi pęnařto rastepi, inu sraven notri smęřhaj. Sadnizh ře ľepe preřejáne řhtęrke per polheneř pęřhızah pozhaři vmęři; inu v' obod đęni, tēr v' pęzh.

Razporeditev starinskih besed glede na njihov izvor prikazujeta Graf 7 in Tabela 6.

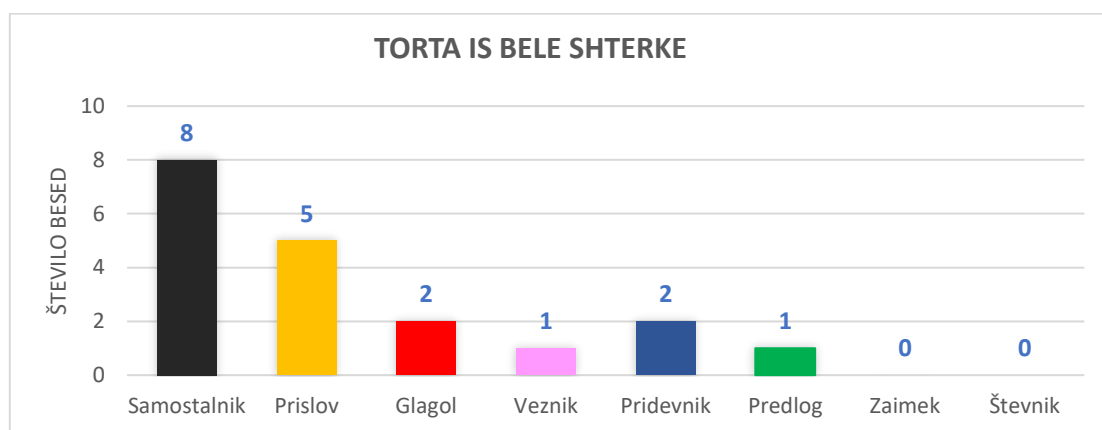


Graf 7: Delež besed glede na izvor v 4. receptu

Tabela 6: Število besed glede na izvor v 4. receptu

	Št. besed
Pslovan.	12
Nem.	4
Gr.	0
Sloven.	2
It.	1
Perz.	0
Stcslovan.	0
Hrv.	0
Skupaj	19

Starinske besede smo razporedile po ustreznih besednih vrstah, kar prikazuje Graf 8.



Graf 8: Delež besednih vrst v 4. receptu

V receptu *Torta iz bele šterke* prevladujejo samostalniki (42 %), od katerih jih je pet moškega spola, trije samostalniki so ženskega spola. Tudi v tem ni starinskih samostalnikov srednjega spola.

Najpogostejša beseda v receptu: eno (4)

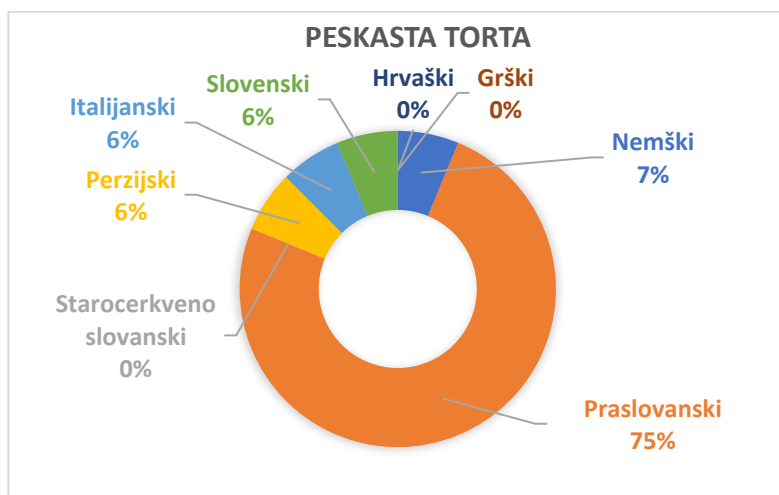
Starinska beseda: rumenak, belak, šterka, libra, zuker, zmiram, per pefhizah, enmalo, sadnizh, kardemon, inu

Starinska besedna zveza: per polheneh pefhizah, roshna voda

3.5 PESKASTA TORTA

Vmeľhaj eno libro froviga malla s' dvema rumenakma, de poštane kakor gošta fmeľtana; potle vbì notri tri žeľe jajza, sribaniga lemon lupka, inu eno libro preľjaniga zukra. Vfe vkup meľhaj na eno stran, sadnizh eno libro preľjane ľepe fhterke vmeľfi; inu deni v'obod pėzh.

Razporeditev starinskih besed glede na njihov izvor prikazujeta Graf 9 in Tabela 7.

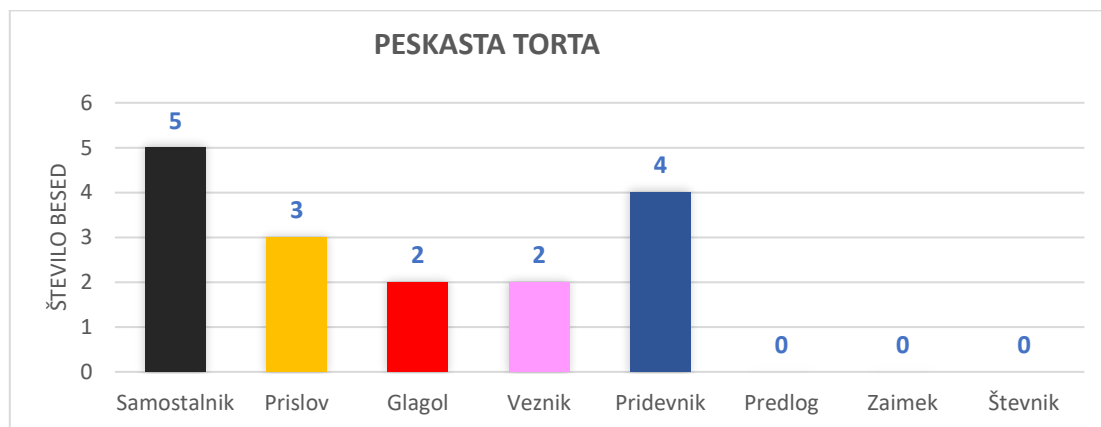


Graf 9: Delež besed glede na izvor v 5. receptu

Tabela 7: Število besed glede na izvor v 5. receptu

	Št. besed
Pslovan.	12
Nem.	1
Gr.	0
Sloven.	1
It.	1
Perz.	1
Stcslovan.	0
Hrv.	0
Skupaj	16

Razporeditev starinskih besed glede na besedne vrste smo prikazale v Grafu 10.



Graf 10: Delež besednih vrst v 5. receptu

Kakor je razvidno iz zgornjega grafa, je največ samostalnikov (31 %), trije samostalniki so moškega spola, dva pa ženskega. Samostalnikov srednjega spola ni.

Najpogostejša beseda v receptu: libra (2), eno (4)

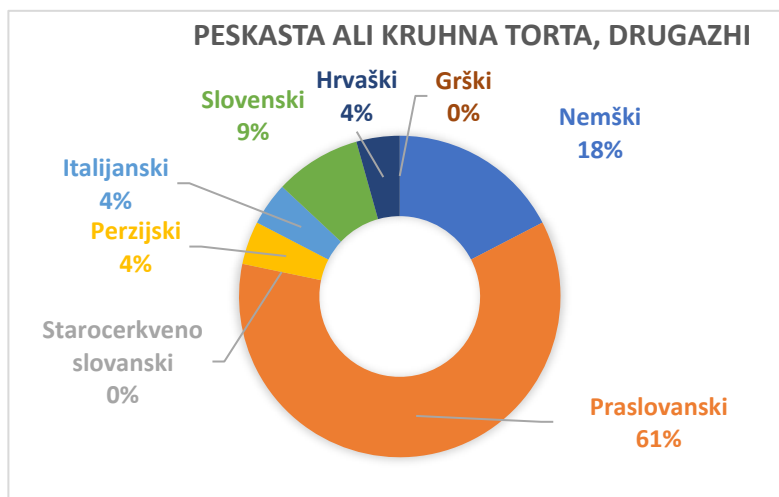
Starinska beseda: rumenak, libra, de, potle, lemon lupka, inu, zucker, sadnizh, fhterka, inu, frovo

Starinska besedna zveza: lemon lupka

3.6 PESKASTA ALI KRUHNA TORTA, DRUGAZHI

Sredizo ajdoviga kruha pošufi, de fe bo dala v' rozhni stopi, alí moshnarji stolzhi, stolzheno prefej; vfami v' eno globoko parfteno fklëdo 16 rumenakov, inu dobro mefhaj; potle sribaniga lemon lupka, inu tri unzhe prefjaniga zukra, vfe smiraj na eno stran dobro mefhaj, dokler kripko postane, inu fe enmalo vsdigue. Potle speni belake, notri permefhaj; sadnizh deni notri poldrugo unzho, to je 12 lotov prefjaneh drobtin ajdoviga kruha, lhe enmalo pomefhaj, inu deni v' model pezh.

Razporeditev starinskih besed glede na njihov izvor prikazuje Graf 11 in Tabela 8.

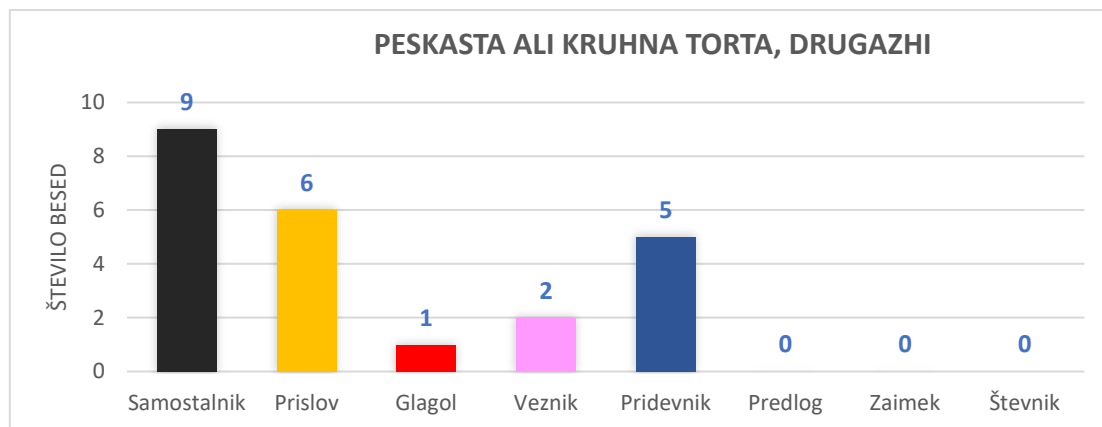


Graf 11: Delež besed glede na izvor v 6. receptu

Tabela 8: Število besed glede na izvor v 6. receptu

	Št. besed
Pslovan.	14
Nem.	4
Gr.	0
Sloven.	2
It.	1
Perz.	1
Stcslovan.	0
Hrv.	1
Skupaj	23

Število arhaizmov glede na besedne vrste prikazuje Graf 12.



Graf 12: Delež besednih vrst v 6. receptu

Glede na graf je razvidno, da je največ samostalnikov (41 %), od katerih jih je sedem moškega spola, dva pa sta ženskega spola.

Najpogostejša beseda v receptu: inu (4)

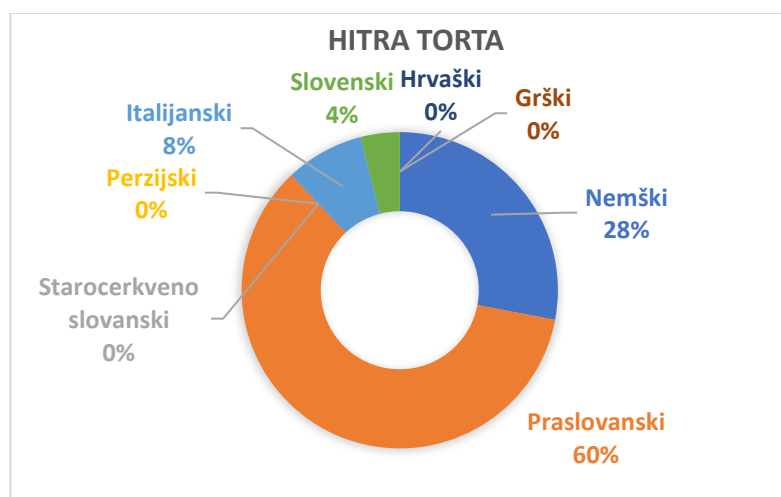
Starinska beseda: stopa, moshnar, parften, lemon, lupek, unzha, zuker, smiraj, kripko, enmalo, vsdigue, potle, belak, sadnizh, lot, inu

Starinska besedna zveza: rozhna stopa, lemon lupek, poldruga unzha

3.7 HITRA TORTA

Pol libre froviga mafla, eno unzho zukra, pol libre rajshove moke, inu en rumenák, tari ali ribaj v' rozhni stopi ali moshnarji prav dobro; potle vli na zvetno moko na dilo; fturi dva debēla podpláta is testa; en podplat deni na pleh, potle gori namashi vkuhanja ali falsna, inu pokri s' drugim svalanim podplatam, obrēshi okoli; samashi s' belakam, inu tudi s' belakam po verhi pomashi; potle pezi al v' tortni ponvi, al v' pezhi.

Razporeditev starinskih besed glede na izvor prikazujeta Graf 13 in Tabela 9.

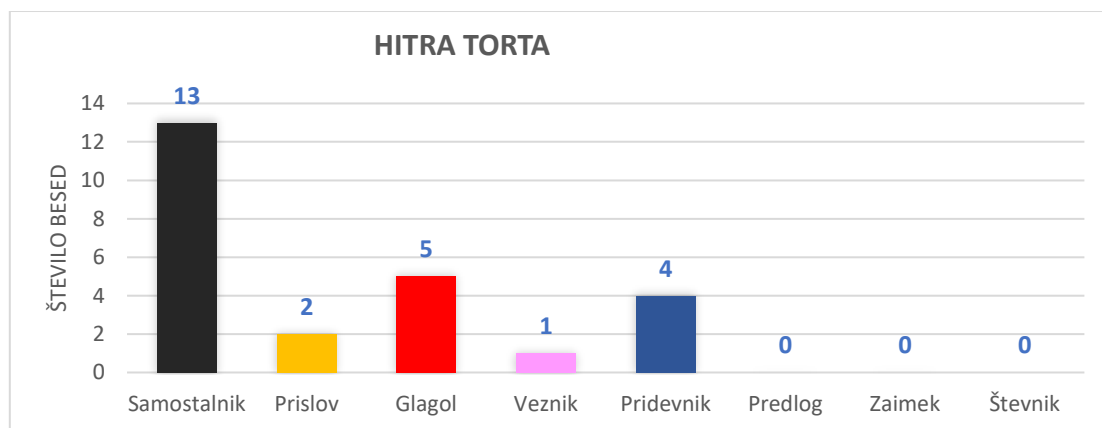


Graf 13: Delež besed glede na izvor v 7. receptu

Tabela 9: Število besed glede na izvor v 7. receptu

	Št. besed
Pslovan.	15
Nem.	7
Gr.	0
Sloven.	1
It.	2
Perz.	0
Stcslovan.	0
Hrv.	0
Skupaj	25

Starinske besede v tem receptu smo razporedile po besednih vrstah in jih prikazale v Grafu 14.



Graf 14: Delež besednih vrst v 7. receptu

Iz zgornjega grafa za *Hitro torto* je razvidno, da z 52 % prevladujejo samostalniki. Osem samostalnikov je moškega spola, štirje so ženskega spola. Zanimivo je, da ta recept vsebuje tudi en samostalnik srednjega spola.

Najpogostejša beseda v receptu: ali (5)

Starinska beseda: frovo, libra, unzha, rumenak, moshnar, dila, belak, verh, potle, inu

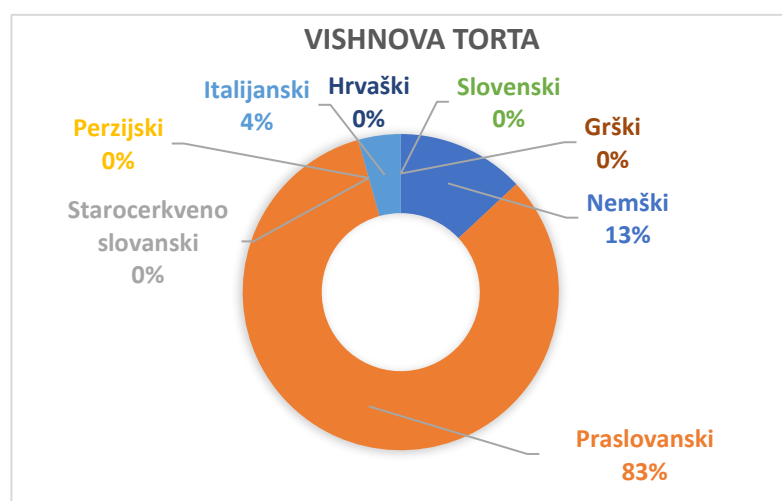
Starinska besedna zveza: rajshova moka, zvetna moka, podplat is testa, svalani podplat, rozhna stopa, torta ponev

Sopomenski izraz: vkuhanje ali falsen

3.8 VISHNOVA TORTA

Naredi sa eno unzho maŕleniga teŕta is moke inu froviga maŕla vkup sgnédeniga, ga svalaj sa en noshovi rob debělo; ŕturi is njega en podplat na pleh, obod deni gori; ob obodi ŕturi okol sa dva perŕta viŕok obrozih is svalaniga maŕleniha teŕta; notri naloshi viŕhne. Směŕhaj ŕkup prav dobro eno rězh kiŕle ŕmetane, ŕhtir rumenaka, inu ŕhtir lóte zukra na verh, inu pezi pozhaŕi.

V grafu 15 in Tabeli 10 je prikazana razporeditev glede na izvor.

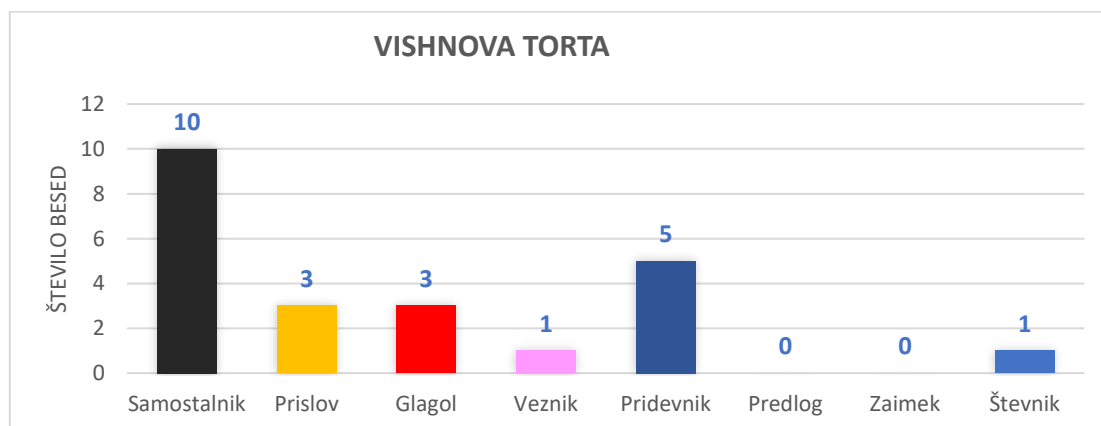


Graf 15: Delež besed glede na izvor v 8. receptu

Tabela 10: Število besed glede na izvor v 8. receptu

	Št. besed
Pslovan.	19
Nem.	3
Gr.	0
Sloven.	0
It.	1
Perz.	0
Stcslovan.	0
Hrv.	0
Skupaj	23

V grafu 16 smo prikazale razporeditev starinskih besed glede na besedne vrste.



Graf 16: Delež besednih vrst v 8. receptu

V receptu *Višnjeva torta* je največ samostalnikov (44 %), od tega jih je sedem moškega spola, trije pa so ženskega spola.

Najpogostejša beseda v receptu: sa (3)

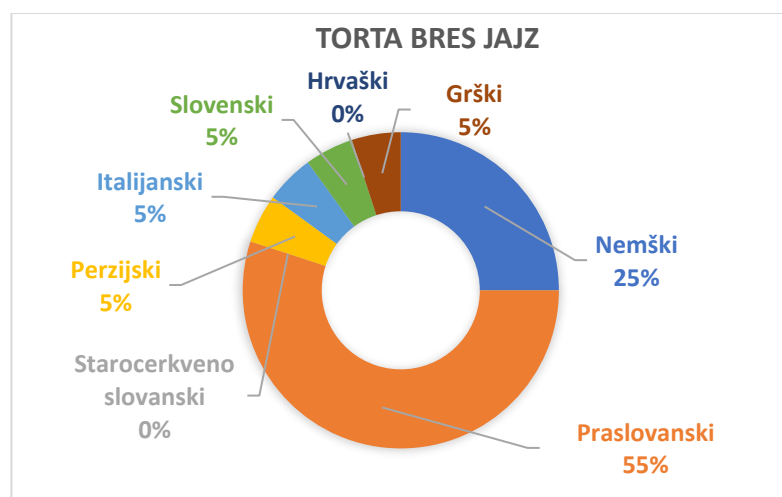
Starinska beseda: *unzha, inu, podplat, perft, okol, svalano, vijne, fkup, rēzh, fhtir, rumenak, lot, zucker, verh, frovo*

Starinska besedna zveza: *fhtir lote*

3.9 TORTA BRES JAJZ

Ofem lotov froviga mafla dobro mēlhaj; potle permēlhaj eno libro ftolzhenih mandelnov, dvanajft lotov preljaniga zukra, fhēft lotov zvetne moke, inu od ene lemone srēsaniga lupka, inu notri istlazheni fok od tē lemōne; potle se pleh obloshi s' oblatmi, na nje se namashe poloví teftá; najn se dene druga polovíza teftá, inu s' oblata obloshí, inu s' piftazami natakne. Kader je pezhena torta, jo is oboda vsemi, inu zukreni sneg nanjo narēdi; ter spēt v' pezhi posulhi.

Razporeditev besed glede na izvor je prikazana v Grafu 17 in Tabeli 11.

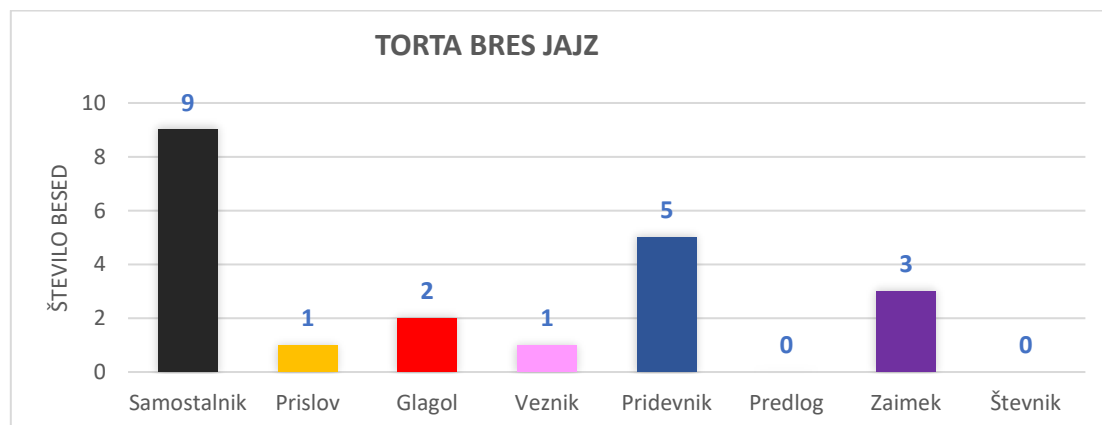


Graf 17: Delež besed glede na izvor v 9. receptu

Tabela 11: Število besed glede na izvor v 9. receptu

	Št. besed
Pslovan.	11
Nem.	5
Gr.	1
Sloven.	2
It.	1
Perz.	1
Stcslovan.	0
Hrv.	0
Skupaj	21

V tem receptu je število starinskih besed glede na besedne vrste prikazano v grafu 18.



Graf 18: Delež besednih vrst v 9. receptu

Glede na zgornji graf lahko razberemo, da je največ samostalnikov (60 %), in sicer je šest samostalnikov moškega spola, trije samostalniki so ženskega spola.

Najpogostejša beseda v receptu: *lot (3), inu (4)*

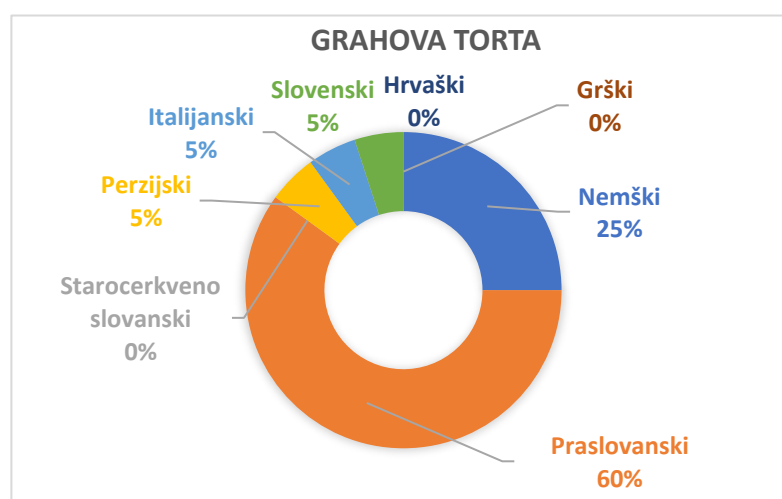
Starinska beseda: *lot, frovo, potle, libra, mandelni, Zucker, inu, lemons, potle, lupek, istlazheni, pleh, najn, karkol, verh, piftazami, kader, zukreni*

Starinska besedna zveza: *cvetna moka, karkol se polubi*

3.10 GRAHOVA TORTA

Mêlhaj rahlo eno libro putra, deni vaj 20 jajz rumenake, inu lę od defęet bęlake, mêlhaj dobro; potle pol libre prefejániga zukra ; lemon lupka, fladke škorie, inu mulkatzvęta eno malo řęzh. Med to řę dęne eno libro kuhaniga ali odzejaniga, inu řkusi ruto ali řito pretlazheniga graha; potle mêlhaj řhe zhetert ure. Potle narędi en tanki podplat na pleh is tanko svalaniga mařleniga teřta ali puterteig; sgoraj popifano mêlhanje deni notri, inu pezi pozhař.

Razporeditev starinskih besed glede na njihov izvor prikazuje Graf 19 in Tabela 12.

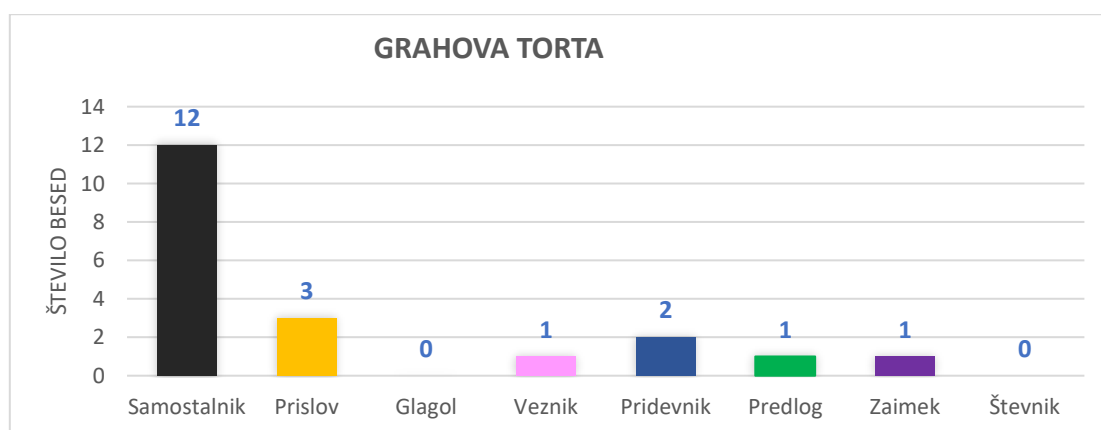


Graf 19: Delež besed glede na izvor v 10. receptu

Tabela 12: Število besed glede na izvor v 10. receptu

	Št. besed
Pslovan.	12
Nem.	5
Gr.	0
Sloven.	1
It.	1
Perz.	1
Stcslovan.	0
Hrv.	0
Skupaj	20

Starinske besede smo razporedile po besednih vrstah in so prikazane v Grafu 20.



Graf 20: Delež besednih vrst v 10. receptu

V receptu Vodnikove *Grahove torte* med starinskimi besedami prevladujejo samostalniki (63 %). Največ je samostalnikov moškega spola (9), ženskega spola pa so trije samostalniki.

Najpogostejša beseda v receptu: *lot* (5)

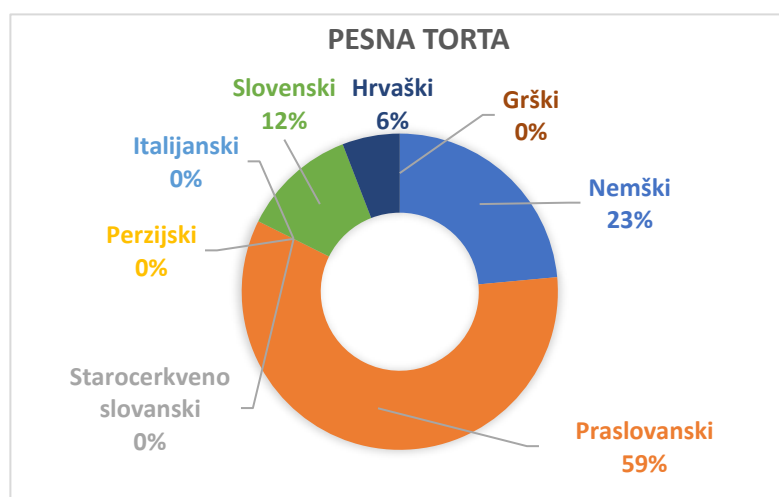
Starinska beseda: *libra, puter, vajn, rumenak, inu, bēlake, potle, zukra, narbol, fkusi, zhetert, potle, pleh, svalani, puterteig*

Starinska besedna zveza: *lemon lupek, gladka fskoria, muřkatcvet, eno malo reřh, tanki podplat*

3.11 PESNA TORTA

Napręd naredi putertesto. Potle řkuhaj nakerhlane lepo rudęzhe pęfe v' mehko, kakor kalha, perdeni sraven enmalo zukra, řladke řkorie, foli, inu vina ; ter ře puřtí řhe en zhař kuhati. Kader ře ohladi, ře namashe na mařleno teřtő na pleh, ře pokrie s' mařlenim teřtam, po verhi pomashe s' rumenakam, inu pozhař řpezhe. Jo potreři s zukram, dokler ře pezhe ; al pa zukreni řneg gori narędi.

Razporeditev starinskih besed glede na njihov izvor prikazuje Graf 21 in Tabela 13.

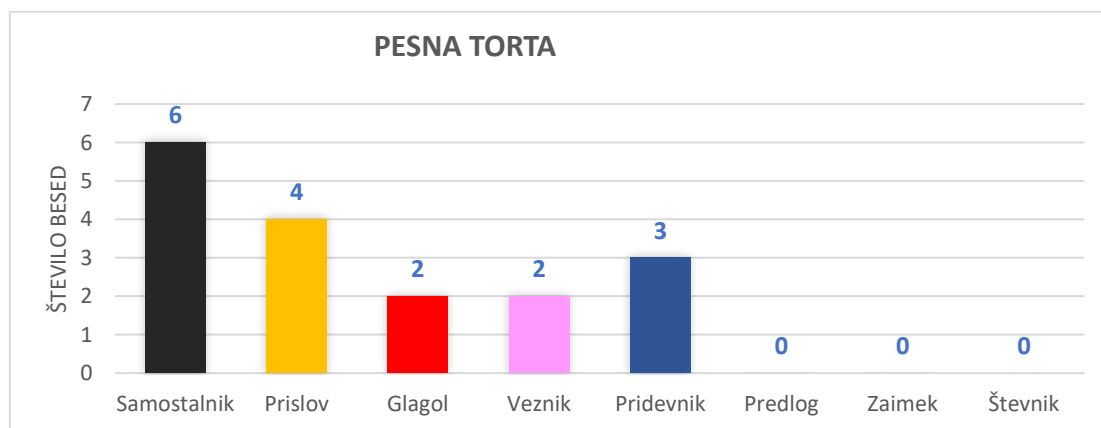


Graf 21: Delež besed glede na izvor v 11. receptu

Tabela 13: řtevilu besed glede na izvor v 11. receptu

	řt. besed
Pslovan.	10
Nem.	4
Gr.	0
Sloven.	2
It.	0
Perz.	0
Stcslovan.	0
Hrv.	1
Skupaj	17

Razporeditev starinskih besed glede na besedne vrste prikazuje Graf 22.



Graf 22: Delež besednih vrst v 11. receptu

V receptu za *Pesno torto* je največ samostalnikov (31 %) , od tega so štirje moškega spola, eden je ženskega in eden je srednjega spola.

Najpogostejša beseda v receptu: *fe* (4)

Starinska beseda: *narpręd, putertefsto, potle, nakerhlan, ruderzhe, perdeni, enmalo, zuker, inu, kader, pleh, pokrie, rumenak, zukręni, gori*

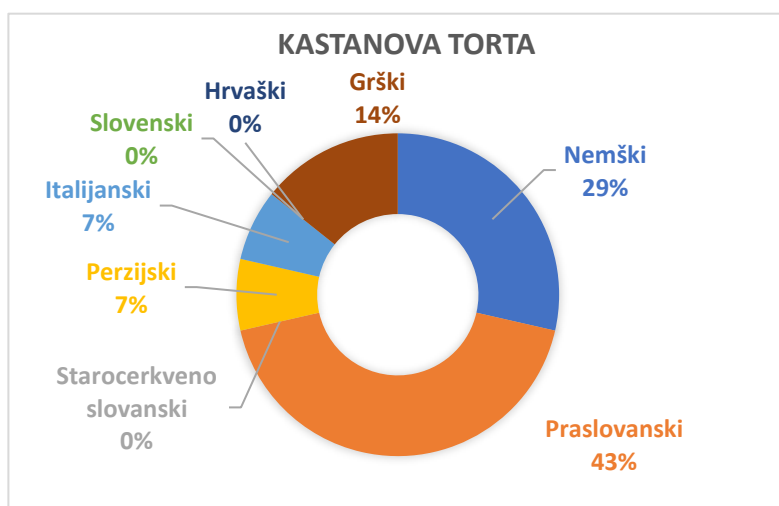
Starinska besedna zveza: *fladka fskorie, po verhi*

Sopomenski izrazi: *putertefsto ali mafleno tefsto*

3.12 KASTANOVA TORTA

Sręshi drobno 14 pezhenih luplenih káftanov. Melhaj poldrugo unzho froviga mafla s' eno unzho ftolzhenih mandelnov, s' 18 lotmi preljaniga zukra, tri zęle jajza, inu pęť rumenakov, lemon lupki, inu s' kaftanjam. Deni vse na pomasani pleh inu obod.

Razporeditev starinskih besed glede na njihov izvor prikazujeta Graf 23 in Tabela 14.

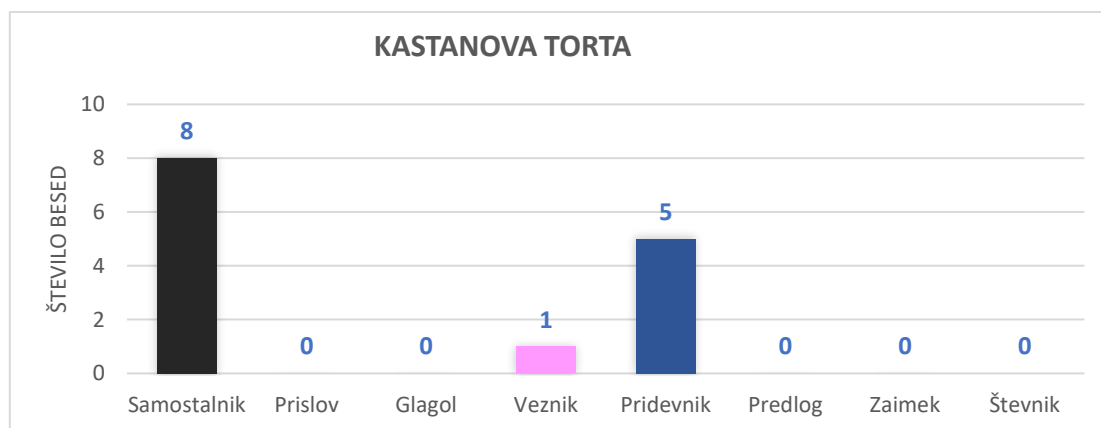


Graf 23: Delež besed glede na izvor v 12. receptu

Tabela 14: Število besed glede na izvor v 12. receptu

	Št. besed
Pslovan.	6
Nem.	4
Gr.	2
Sloven.	0
It.	1
Perz.	1
Stcslovan.	0
Hrv.	0
Skupaj	14

Razporeditev starinskih besed glede na besedne vrste prikazuje Graf 24.



Graf 24: Delež besednih vrst v 12. receptu

V receptu za *Kaftanovo torto* spet prevladujejo samostalniki (57 %), sedem samostalnikov je moškega spola, en samostalnik je ženskega spola.

Najpogostejša beseda v receptu: *inu* (3), *s'* (3)

Starinska beseda: *luplen, mandel, lot, zuker, inu, rumenak, lemon, lupek, kaftan, pleh*

Starinska besedna zveza: *lemon lupek, poldruga unzha*

Sopomenski izrazi: *pleh inu obod*

3.13 SLOVAR STARINSKIH BESED IZ POGLAVJA O TORTAH

Na podlagi vseh starinskih besed, ki smo jih našle v poglavju *Torte* smo oblikovale slovar starinskih besed.

ajdovnik, ajdovnikov – ajdov kruh, ajdov
belak – beljak
dalaj – dalje
de – da
dila – deska
drugazhi – drugače
enmalo – nekaj
gori – zgoraj, gor
inu – in
istlazheni – izstisnjen
kader – ko, kadar
kardemon – kardamom
karkol se polubi – kar koli želiš
kaftan, kaftanov – kostanj, kostanjev
kripko – krepko
kruhen – kruhov
lemon – limona
lemon lupek – limonin olupek
libra – libra
lot – lot, utežna mera, 17, 5 grama
lupek, luplen – olupek, olupljen
majhena sherjavza – majhna žerjavica
mandel – mandelj
model – pekač, model
moshnar – možnar
mufkatzvet – muškati cvet – dišava iz
muškatega cveta in oreščka
nagelshebiz – nageljnova žbica
najn – nanj
nakerhlan – nakrhljan
narbol – najbolj
narpręd – najprej
nebode – ne bo
noshovi (rob) – noževa (konica)
odlozhiti – ločiti
okol – okoli
okroshnik – krožnik
olufhen mandel – olupljen mandelj
omesa – masa
ozhefh – hočeš

parftęn – prsten
per – pri
perdeni – prideni, daj zraven
perfiza – peščica, tudi postopoma
perft – prst
pefkaf – peščen
piftaza – pistacije
pleh – pekač (pločevina)
po verhi – po vrhu
podplat (testa) – podplat
podrefhi – podreži
pomalim – po malo
potle – potem, potlej
pozinen – pocinjen
prefjani zucker – presejani sladkor
preverniti – prevrniti
prezej – takoj (popolnoma druga beseda)
puter – maslo
putertefto, puterteig – masleno testo
rajsrov – rižev
rezh – reč (utežna enota)
roshen – rožnat
rudęzh – rdeč
rumenak, – rumenjak
sadnizh – zadnjič
falsen – sladka sadna omaka ali preliv, žele,
marmelada
sdol – dol
sgor – zgoraj
smiraj, smiram, smirej – zmeraj
svalati, svalan – zvaljati, zvaljan
svalek – svaljek
fe dene – se da
fhterka – škrob
fhtir – štiri
fhtrukeln – štrukelj
fkoria – skorja
fkup – skupaj
fkusi – skozi
frovi – surov

ftopa – lesena naprava za phanje žitnih zrn
v kaše

fturjen – storjen

taler – krožnik

tortna ponev – pekač za torto

trinog – trinožnik

unzha – unča

vajn – vanj

vbiti – ubiti

vednim mešanjam –
nenehnim/neprestanim mešanjem

višna, višnov – višnja, višnjev

vkuhanje – marmelada, džem

vkup – skupaj

vkupsgnedeni – skupaj zgneten

vli – vlij

vmęfi – vmešaj

zegel – merska enota

zhern – črn

zhetert – četrt

zucker – sladkor

zukreni sneg – sneg iz sladkorja, sladkorni
sneg

zvetna moka – pšenična moka

3.14 ANALIZA ZGRADBE IN SLOGA

3.14.1 ZGRADBA

Zgradba kuharskih receptov za torte v *Kuharskih bukvah* je enodelna, ni členjena na uvod, jedro, zaključek, temeljna dela recepta sta naslov in besedilo. V besedilu avtor opiše postopek izdelave tort po časovnem zaporedju. Avtor ne našteje vseh sestavin na začetku recepta, kot smo navajeni danes, pač pa jih uvaja sproti v postopku. Recepti nimajo ilustrativnega gradiva.

3.14.2 SLOG

Glede na teoretična izhodišča o slogovnih postopkih smo prepoznale, da v receptih prevladuje dinamično opisovanje, saj vključuje delovne postopke, kamor spadajo tudi kuharski recepti. Oblikovale smo nekaj temeljnih kriterijev za dinamični opis, s katerimi smo razbrale in dokazale temeljni slogovni postopek v Vodnikovih receptih za torte:

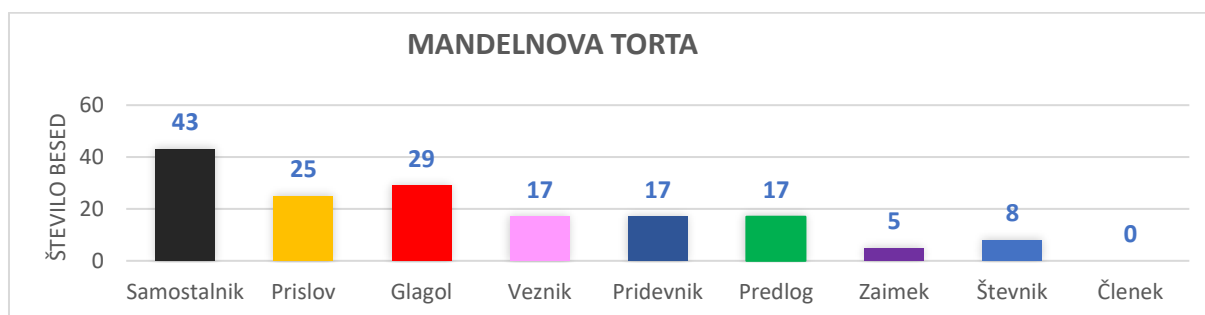
1. Prevladujoča besedna vrsta je samostalnik.
2. Glagoli so v sedanjiku, največ je glagolov dejanja.
3. Prevladujeta časovno in vezalno razmerje.
4. Koraki si sledijo v določenem zaporedju.

Pri analizi kuharskih receptov za torte smo:

- a) preštete vse besede v receptih;
- b) besede pobarvale z različnimi barvami glede na besedno vrsto;
- c) preštete število samostalnikov, pridevnikov, glagolov, prislovov, veznikov, predlogov, zaimkov, števnikov in členkov (medmetov nismo našle);
- d) oblikovale graf besednih vrst za posamezen recept;
- e) navedle primere za posamezne besedne vrste;
- f) preštete posamezne korake v delovnem postopku.

3.14.2.1 PRIMER ANALIZE DELOVNEGA POSTOPKA IN SLOGA

Navajamo primer analize slogovnega postopka za dinamično opisovanje v receptu za *Mandelno torto*.



Graf 25: Število vseh besed glede na besedne vrste v 1. receptu

V receptu za *Mandelново torto* med 161 besedami opazimo 43 samostalnikov, ki natančno poimenujejo temeljne sestavine recepta in so neke vrste strokovni izrazi. (Nekaj samostalnikov se v receptu ponovi, zato smo jih omenile le enkrat v tistem sklonu, ki je naveden v receptu).

Samostalniki so: *lonez, jajz, rumenakov, trinog, sherjavzo, ogna, libre, zukra, lemone, lupka, libro, mandelnov, svalka, ftrukelza, fkledi, belak, nosham, omeša, torto, obod, pleh, mašlam, kruham, obod, skleda, okrošnikam, talerjam*.

Glagoli, od katerih je 16 glagolov glagolov dejanja, so večinoma v velelnem naklonu: *vbi, poštavi, rastepi (3), pufti, vsemi, deni (2), mešhaj (2), perměšaj, pomashi, potrefi, vli, pokri (2), daj, obrěshi, podrěshi, preverni*. Trije glagoli so zapisana v trpni obliki: *še špenio, še odložhi, še sgofti*. Dva glagola sta glagola stanja: *poštanejo, je (2)*. En glagol je zanikan: *nebode*.

Časovno zaporedje dokazujejo časovni prislovi: *potle (4), tako dolgo, dalaj*.

Vezniki tudi podpirajo časovno zaporedje: *inu (8), dokler, kader*.

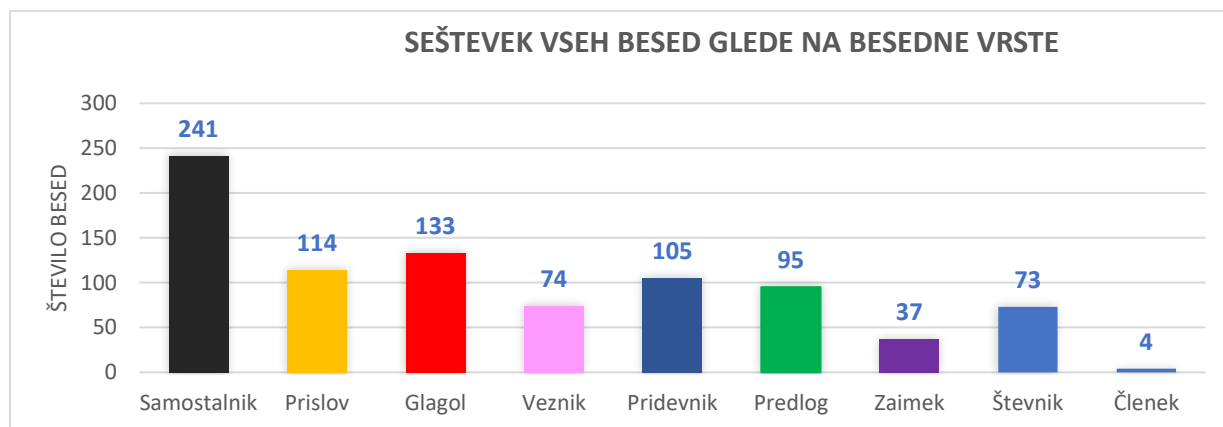
Veznik *da (4)* uvaja namerni odvisnik.

Delovni postopek izdelave *Mandel nove torte* sestavlja 21 korakov:

1. **Vbi v' en** pozinen lonez **šeft** jajz, **inu šeft** rumenakov,
2. **poštavi** lonez **na en** trinog **nad** majheno sherjavzo,
3. **rastepi** jajza **nad** sherjavzo,
4. **inu pufti, de enmalo mlazhno poštane**.
5. **Potle prezej vsemi od** ogna,
6. **rastepi** jajza, **de poštanejo prav** gošte;
7. **deni potle notri pol** libre presejaniga zukra, **inu od ene** lemone **drobno** srěsaniga lupka,
8. **mešhaj škup de fe sgofti**,
9. **potle deni notri eno** libro **drobno štolzhenih** mandelnov,
10. **mešhaj tako dolgo, dokler nebode nizh** svalka **ali** ftrukelza.
11. **Dalaj na** plitvi zinafti **fkledi rastepi** belák **od šeft** oštalih jajz, **s' lesěnim** nosham, **de fe špenio**,
12. **inu notri v' lonez perměšaj, ako je** omeša **sa** torto šturjena.
13. Obod **inu** pleh **dobro pomashi frovim** mašlam,
14. **inu s' ribanim** kruham **potrefi**,
15. **vli** oměfo **notri**;
16. **pokri**,
17. **daj sgor inu sdol** majhino pozhafno sherjavzo,
18. **Kader je** torta pezhena,) **obrěshi s' nosham okoli** oboda, **de fe** obod **od** torte **odložhi**;
19. **potle** jo **podrěshi od** pleha.
20. **Pokri** plitvo **škleto s'** okrošnikam **ali** talerjam:
21. **preverni** torto **s'** obodam **inu** pleham **vred najn**.

Tudi ostale recepte smo analizirale po enakem principu in ugotavljamo, da v večini receptov prevladuje podoben način prikaza delovnega postopka, zato smo prikaz grafov besednih vrst ter analize delovnega postopka ostalih receptov pripravile v prilogi. (Glej Prilogo 8.3)

Graf 26 prikazuje seštevek vseh besed glede na besedne vrste v receptih za torte.



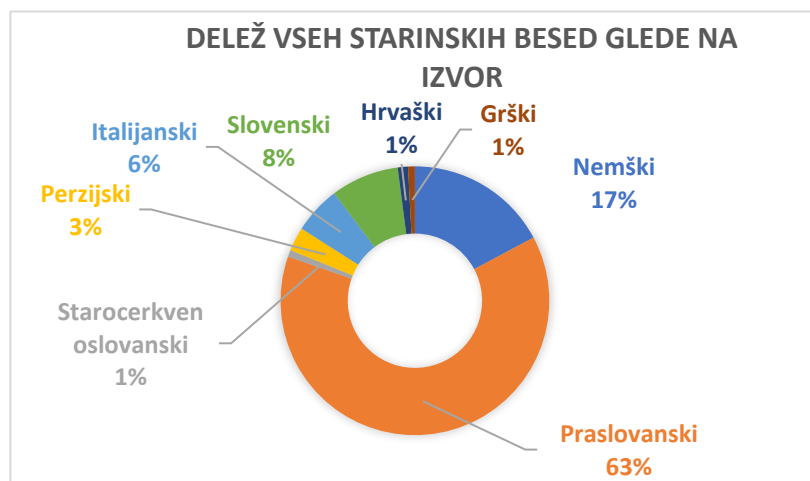
Graf 26: Število vseh besed glede na besedne vrste

Pri Vodnikovih receptih za torte opazujemo ponavljajoči se prikaz delovnega postopka, ki glede na način razvijanja teme spada med dinamični opis. Pri vseh dvanajstih receptih ugotavljamo podobno zaporedje korakov, ki prikazujejo postopek izdelave torte. V vseh receptih prevladujejo samostalniki, glagoli so v večini glagoli dejanja, običajno v velelnem naklonu druge osebe ednine. Bolj izstopa en recept, kjer se pojavljajo tudi glagoli v tretji osebi (*Torta bres jajz*). Zaznavamo časovno zaporedje, ki ga ponazarjajo časovni prislovi, vezniki za časovni odvisnik ter vezniki za vezalno priredje.

4. REZULTATI

a) STARINSKE BESEDE

V *Kuharskih bukvah* v poglavju *Torte* smo našle 259 starinskih besed. Graf 27 in Tabela 15 prikazujeta njihovo razporeditev glede na izvor.

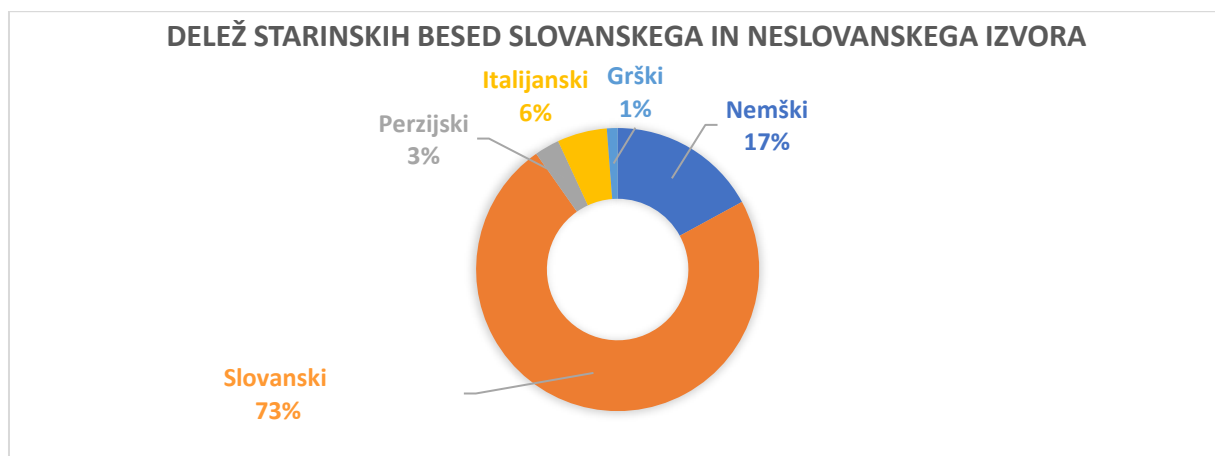


Graf 27: Delež vseh starinskih besed glede na izvor

Tabela 15: Skupno število besed glede na izvor

	Št. besed
Pslovan.	154
Nem.	55
Gr.	3
Sloven.	20
It.	14
Perz.	7
Stcslovan.	3
Hrv.	4
Skupaj	259

Po analizi skupnega grafa starinskih besed glede na izvor, ugotavljamo, da je pri vseh receptih največji delež starinskih besed praslovanskega izvora (154 besed), kar potrjuje Vodnikovo stališče glede prevzemanja tujih besed, ki ga predstavi v svojem *Predgovoru*. Njegovo mnenje je, da se skoraj za vse lahko najde slovensko besedo, vendar je njihova raba razpršena po celi deželi. Če pa Slovenci za kakšno novo stvar nimajo svoje besede, pa naj potem iz zunanjih jezikov prevzamejo, če je ne morejo dobiti iz svojih korenov (Vodnik, 1799, 18) Vodnik pravi, da je večina besed v njegovih receptih slovenska, vendar se vse ne govorijo povsod. To potrjuje naš naslednji graf, v katerem so vključene vse besede slovanskega izvora.



Graf 28: Delež starinskih besed slovanskega in neslovanskega izvora

V manjšem deležu so starinske besede nemškega, italijanskega, perzijskega in grškega izvora. Po besedah Erike Primc (2022, 54) gre verjetno za vpliv nemščine, v kateri je bilo zapisano izvorno besedilo, ki ga je Vodnik prevajal, obenem pa je bila nemščina v našem prostoru močno prisotna in je vseskozi vplivala na oblikovanje slovenščine. Gre za besede, ki so bile prevzete v 16. stoletju. Andreja L. Ravnikar opozarja na to, da iz nemščine prevzetih najstarejših, tradicionalnih besed ljudje v 18. stoletju niso občutili kot tujejezičnih in so se jih začeli izogibati šele nekaj desetletij kasneje v 19. stoletju. »Tako gre za čisto običajne besede, od katerih večino še danes čutimo kot domače, tudi če ne v knjižnem jeziku mdr.: ribani, cukar, mandelj ...« (L. Ravnikar, 2011, 319)

Zanimalo nas je, katere so besede neslovanskega izvora. Ugotovile smo, da gre za besede nemškega, italijanskega, grškega in perzijskega izvora.

Besede nemškega izvora lahko razporedimo v naslednje skupine:

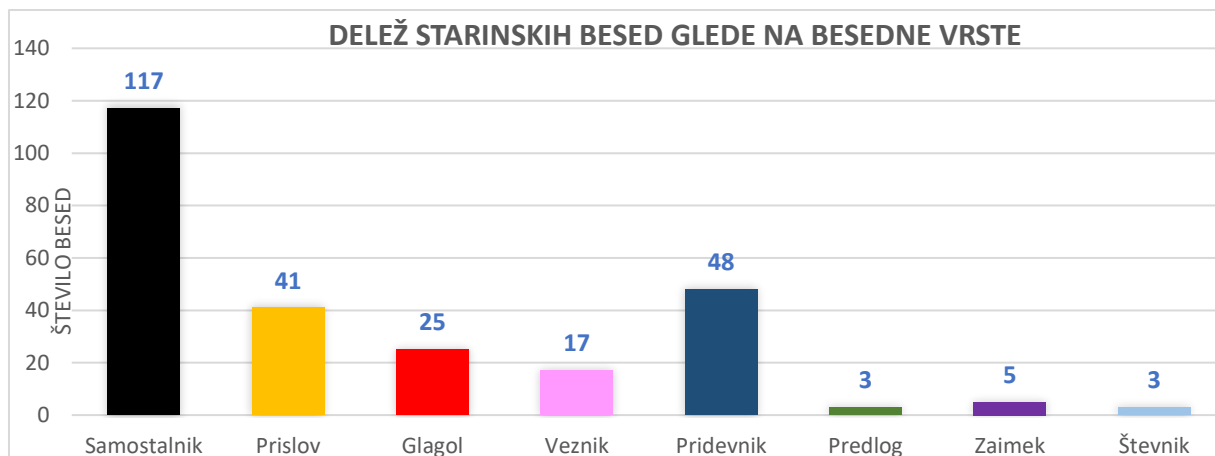
- **hrana:** *ajdovnik, fhtrukelz, mandelnov, putertefto, puterteig, puter, rajsrov*
- **začimba:** *kardemon, mufkatzvet, nagelshebiz, preffjani zucker, roshna voda, zucker, zukreni (sneg)*
- **posoda:** *dila, model, moshnar, pleh, pozinen (lonce), taler*
- **postopek:** *falsen ali vkuhanje, omefta*
- **merske enote:** *lot, zegel*

Italijanskega izvora sta besedi *libra* in *unzha*, ki sta imeni za merski enoti.

Grškega izvora sta besedi *kastan* in *pistaza*.

Perzijskega izvora je beseda *lemon*.

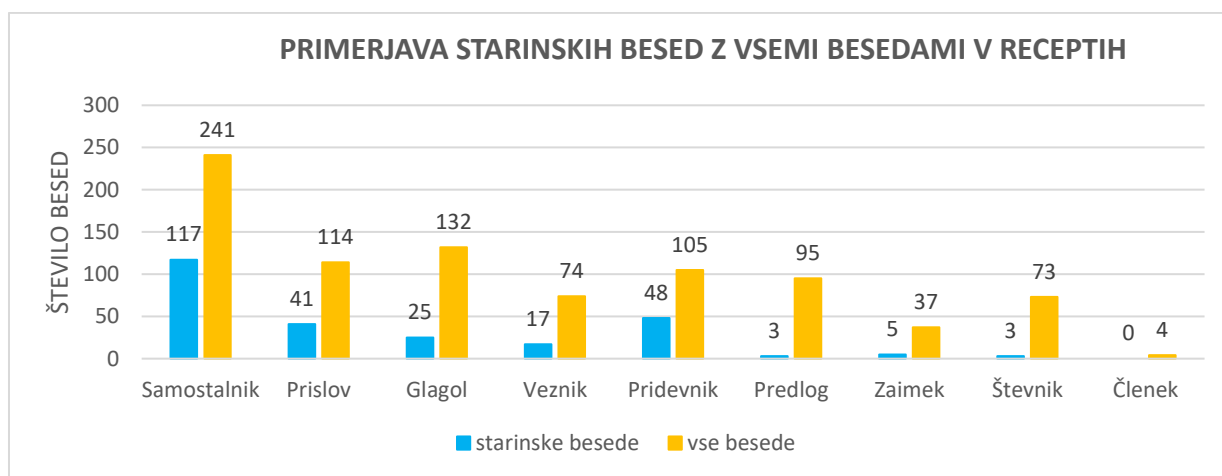
Vodnik je dokazal, in to je največja zasluga njegove knjige; da je bila ob koncu 18. stoletja slovenska gastronomija enakovredna takratni evropski (nemški), saj je s slovenskim besediščem, razen nekaj izjem, lahko poimenoval vse, od prehranskih sestavin, kuhinjske opreme in orodij, do jedi in načinov priprave. (Bogataj, 2011, 29)



Graf 29: Delež starinskih besed glede na besedne vrste

Po analizi zgornjega grafa, razberemo, da so na prvem mestu samostalniki (45 %), na drugem pridevniki (18 %) in na tretjem prislovi (16 %). Na četrtem mestu sledijo glagoli (10 %), za katerimi se na peto mesto uvrstijo vezniki (7 %). Na šestem so zaimki (2 %), na zadnjih dveh mestih sta števniki in predlog (1 %).

V spodnjem Grafu 30 je prikazana primerjava vseh starinskih besed po besednih vrstah s skupnim številom vseh besed po besednih vrstah v receptih za torte.



Graf 30: Primerjava starinskih besed z vsemi besedami v receptih

Samostalniki so besedna vrsta, s katero natančno opišemo predmetnost okoli nas in so nosilci strokovnega poimenovanja, zato je logično, da je med starinskimi besedami največ samostalnikov. Dejstvo je, da se je jezik v dvesto štiriintridesetih letih od nastanka *Kuharskih bukev* do danes precej spremenil. Strokovni izrazi kot enopomenski nosilci pomenov so se morali prilagoditi sodobnim izumom, novim tehnologijam in novim družbenim razmeram. (Npr. beseda *trinog* je z vidika današnje peke tort čisto zastarela, danes ljudje torte pečemo v pečicah, prav tako ljudje danes tort ne pečejo več na »*pozhaſni sherjavzi*«.)

b) PRIMERJAVA RECEPTOV ZA TORTE

Šest tort iz *Kuharskih bukev* smo primerjale s šestimi tortami iz najnovejše izdaje *Velike slovenske kuharice* glede na podobnost sestavin, merske enote in pripovedno perspektivo.

	<i>Kuharske bukke</i>	<i>Velika slovenska kuharica</i>
Recept 1	Mandelnova torta	Rjava mandljeva torta
Recept 2	Ajdovnikova torta drugače	Ajdova torta
Recept 3	Pelkasta torta	Zdrobova torta
Recept 4	Hitra torta	Preprosta torta
Recept 5	Kaftanova torta	Kostanjeva torta
Recept 6	Zherna kruhna torta iz čokolade	Čokoladna torta

Podobnosti:

- glavne sestavine v obeh tortah so skupne (*mandeljevi torti vsebujeta mandlje, sladkor, rumenjaki, limonino lupinico, beljake in maslo*);
- enaka merska enota v obeh receptih je *žlica*;
- v obeh je pripovedna perspektiva drugoosebni pripovedovalec. Glagolska oblika je v velelniku ednine.

Odkrile smo naslednje razlike:

- sestavine:

Vodnik je pri mandljevi torti uporabil *cela jajca* in še ločeno *beljak* in *rumenjak*, *drobtine* in *moko*; s. B. Gostečnik je uporabila *jajca* ločeno, *stepeno smetano*, *vanilijev sladkor*.

- poimenovanje sestavin:

Vodnik uporablja *sladko skorjo*, ki jo sedaj imenujemo *cimet* ter *cvetno moko*, ki jo sedaj imenujemo *pšenično moko*.

- merske enote:

Vodnik uporablja *unčo*, *libra*, *zegel*, *lot*, *reč*; s. B. Gostečnik pa *dekagrami*, *kilogrami* in *zavitek*.

- uporaba začimb:

Vodnik uporablja *nagelj-žbice*, *sladko skorjo*, *muškatni cvet*, *rožno vodo*, *krešo ali kardemon*; s. B. Gostečnik uporablja *pecilni prašek*, *vanilijev sladkor*, *stepena smetana*.

- način peke:

V Vodnikovem času so pekli na *trinožniku* ali *peči*, v nobenem receptu ne navede temperature in časa peke; s. B. Gostečnik uporablja *sodobno pečico* in vedno navede temperaturo in čas peke.

- zgradba receptov:

Vodnikovi recepti imajo enodelno zgradbo, sestavine Vodnik zapiše kar v postopku; recepti s. B. Gostečnik imajo dvodelno zgradbo: v prvem odstavku najprej našteje sestavine, nato v drugem odstavku navede postopek.

5. RAZPRAVA

5.1 POTRDITEV HIPOTEZ

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Katere starinske besede je Vodnik uporabil v poglavju *Torte*?

1. HIPOTEZA: Več kot polovica starinskih besed v poglavju *Torte* je nemškega izvora.

Ugotovitev: Na podlagi Grafov 38 in 39 smo ugotovile, da je več kot polovica starinskih besed praslovanskega izvora, in sicer 154. Besed nemškega izvora je 55, kar predstavlja 17 %. S tem je naša hipoteza **ovržena**.

2. HIPOTEZA: Več kot polovica starinskih besed v poglavju *Torte* so samostalniki.

Ugotovitev: Na podlagi Grafa 40 smo ugotovile, da je med starinskimi besed 117 samostalnikov, kar predstavlja 45 % vseh starinskih besed. S tem je naša hipoteza **ovržena**.

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Koliko receptov iz *Kuharskih bukev* s področja tort je ohranjenih v *Veliki slovenski kuharici*?

3. HIPOTEZA: Več kot polovica receptov za torte iz *Kuharskih bukev* je ohranjenih tudi v *Veliki slovenski kuharici*.

Ugotovitev: V *Veliki slovenski kuharici* je 56 receptov za torte, od teh jih je samo 6 primerljivih z Vodnikovimi recepti za torte. Ugotavljamo, da obstaja povezava (kontinuiteta) med Vodnikovimi recepti in sodobnimi recepti. S tem je naša hipoteza **delno potrjena**.

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Kako se recepti razlikujejo glede na sestavine in merske enote?

4. HIPOTEZA: Osnovne sestavine podobnih receptov iz *Kuharskih bukev* in *Velike slovenske kuharice* so podobne.

Ugotovitev: Na podlagi analize, ki smo jo zapisale v rezultatih, smo ugotovile, da so si osnovne sestavine receptov podobne. S tem je naša hipoteza **potrjena**.

5. HIPOTEZA: Poimenovanja merskih enot podobnih receptov iz *Kuharskih bukev* in *Velike slovenske kuharice* so različna.

Ugotovitev: Na podlagi analize, ki smo jo zapisale v rezultatih, smo ugotovile, da se poimenovanja merskih enot v receptih *Kuharskih bukev* in receptih *Velike slovenske kuharice* razlikujejo. Domnevamo, da Vodniku zaradi pomanjkanja slovenskih strokovnih izrazov teh izrazov ni uspelo prevesti v slovenščino. S tem je naša hipoteza **potrjena**.

4. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Kako se recepti v Kuharskih bukvah in Veliki slovenski kuharici razlikujejo glede na zgradbo?

6. HIPOTEZA: Vodnikovi recepti v *Kuharskih bukvah* imajo preprosto, enodelno zgradbo.

Ugotovitev: Na osnovi prebranih receptov iz *Kuharskih bukev* smo ugotovile, da je zgradba 12 receptov podobna, enodelna in preprosta.

S tem je naša hipoteza **potrjena**.

7. HIPOTEZA: Prevladujoči slogovni postopek v poglavju *Torte* je opisovanje.

Ugotovitev: V Vodnikovih receptih za torte prevladujejo samostalniki, na drugem mestu so glagoli v sedanjiku, večinoma v velelnem naklonu druge osebe ednine, sledijo pridevniki in zatem prislovi, ki izražajo časovno, krajevno razmerje, ki jih podkrepijo še vezniki za časovno in vezalno razmerje. Ugotavljamo, da so si koraki v delovnem postopku izdelave tort podobni. S tem je naša hipoteza **potrjena**.

5.2 TEŽAVE PRI RAZISKOVANJU

Pri raziskovanju smo imele nekaj težav:

- Na začetku smo imele težave z branjem bohoričice in razumevanjem besedila.
- Zaradi Vodnikove nedoslednosti pri zapisu kakšne besede npr. *falsen/salsen* smo komaj našle pravo razlago njenega izvora.
- Ni nam uspelo najti prevoda za merski enoti *reč* in *zegel*.

5.3 NADALJNJE RAZISKOVANJE

Za nadaljnje raziskovanje bi si lahko izbrale:

- Raziskavo katerega drugega poglavja iz *Kuharskih bukev*.
- Preizkušanje jedi na Vodnikovi domačiji in v drugih gostiščih.
- Natančnejše preiskovanje Vodnikovega besedišča in raziskovanje tedanjih družbenih razmer.
- Raziskovanje merskih enot v *Kuharskih bukvah* in prikaz njihovega razvoja do današnjih merskih enot.
- Branje drugih Vodnikovih knjig ter njihova primerjava.
- Naredimo izbor Vodnikovih receptov za vegetarijance.
- Aktualnost Vodnikovega predgovora za današnji čas z vidika zdravega življenja.

6. ZAKLJUČEK

Naslov naše raziskovalne naloge je *Inu potle je bila torta*. Torte izdelujemo, ko praznujemo rojstne dneve, jubileje, obletnice in zaključke uspešnega dela. Praznujemo v slovenskem jeziku, v katerem in s katerim najbolj začutimo in izrazimo svoja čustva in svoje misli. Materni jezik je jezik naše identitete, še posebej se tega zavemo ob praznikih. Rojeni smo v družino, v skupnost, v narod. Povezani smo preko slovenskega jezika. Naša naloga je, da tako kot Vodnik, ki je vse svoje življenjske moči zastavil za uveljavitev, utrditev in priznanje slovenščine na vseh področjih tedanjega javnega in kulturnega življenja, nadaljujemo njegovo delo. Tu nam je lahko Vodnikovo delo in ustvarjanje v navdih, da še bolj negujemo slovenščino. Kdo ve? Morda bo koga navdihnila v tej smeri tudi naša raziskovalna naloga.



Slika 4: Ajdova torta, foto: Z. Jesih



Slika 5: Čokoladna torta, foto: H. Kavčič



Slika 6: Kostanjeva torta, foto: M. Kastelec



Slika 7: Mandeljeva torta, foto: H. Kavčič

7. LITERATURA IN VIRI

Bogataj, Janez (2011). *Kuharske bukve*: faksimile s prevodom v sodobno slovenščino in barvno prilogo. Vodnik, Valentin. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

Pavlin Povodnik, M. (1996). Sporočanje za šolo in vsakdanjo rabo. Ljubljana: Založba Rokus.

Toporišič, Jože (1984). *Slovenska slovnica*. Ljubljana: Založba Obzorja Maribor.

Valentin Vodnik (1999). *Kuharske bukve*. Ljubljana: Založba Mladinske knjige.

Vogel, J., Kastelic, S., Hodak, M. (2018). *Slovenščina 1, Z besedo do besede*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Spletni viri:

Etimološki slovar. Spletni vir: <https://fran.si/> Pridobljeno 3. 12. 2022.

Gigafida: www.gigafida.net Pridobljeno 13. 1. 2023.

Kos, Janko in Toporišič, Jože. Vodnik, Valentin (1758–1819). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Spletni vir: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi797061/> Pridobljeno 3. 12. 2022.

Legan Ravnikar, Andreja (2011). *Slovenski strokovni jezik in izrazje pri Vodniku v primerjavi s starejšim Pohlinom in mlajšim Jarnikom*. Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem. Ur. Dr. Miha Preinfalk. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Slovensko društvo za preučevanje 18. stoletja, Ljubljana, 319–338. Spletni vir: [http://ezb.ijs.si/fedora/get/ezmono:sd18z11/VIEW/#head1:Slovenski strokovni jezik in izrazje pri Vodniku v primerjavi s](http://ezb.ijs.si/fedora/get/ezmono:sd18z11/VIEW/#head1:Slovenski_strokovni_jezik_in_izrazje_pri_Vodniku_v_primerjavi_s) Pridobljeno 15. 12. 2022.

Močnik, Nina (2019). *Jezikovnostilistični pregled prvih kuharskih knjig v slovenščini*.

Diplomsko delo, Ljubljana. Spletni vir:

<https://repozitorij.unilj.si/Dokument.php?id=119214&lang=slv> Pridobljeno 3. 12. 2022.

Primc, Erika (2022). *Terminološki izrazi v Kuharskih bukvah Vodnika*. Diplomsko delo, Ljubljana. Spletni vir: <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=157456&lang=slv> Pridobljeno 3. 12. 2022.

SSKJ. Spletni vir: <https://fran.si/> Pridobljeno 3. 12. 2022.

Valentin Vodnik. *Kuharske bukve*. Spletni vir: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-MKZZ31GS> Pridobljeno 1. 11. 2022.

8. PRILOGA

8.1 INTERVJU S S. BERNARDO GOSTEČNIK

1. Zakaj ste se odločili za poklic redovnice?

To je Božji klic, na katerega sem odgovorila in se odločila za pot posvečenega življenja.

2. Kako pa ste postali kuharica?

Gotovo so sestre spoznale, da imam čut za to. Bliže mi je izraz gospodinja, ker kuharica samo kuha, gospodinja pa skrbi za dom in družino. Tako skrbim za samostansko družino.

3. Kako ste postali "varuhinja žlahtne zapuščine slovenske kuharice"?

Kot sem že omenila, je sestra, ki je imela skrb za ohranjanje dediščine spoznala, da bom lahko v prihodnje skrbela za to našo svetinjo.

4. Kako se počutite v vlogi "varuhinja žlahtne zapuščine slovenske kuharice"? Imate veliko obveznosti s tem? Katere dejavnosti so povezane s to vlogo?

Počutim se odgovorno, ker so sestre vložile veliko truda in napora, da so VSK prenavljale in posodabljale. Ko se VSK posodablja zahteva veliko časa. Potrebna je strokovnost, natančnost in preizkus receptov. Dejavnosti lepega vedenja, bontona, strežbe, načrtovanja jedilnikov, shranjevanje živil, varčno, ekonomsko porabljanja živil, obnašanja pri mizi in seveda veh osnov kuhanja, pečenja, cvrenja itd.

5. Velika slovenska kuharica velja za najbolj legendarno slovensko kuharsko knjigo. Se strinjate s tem? Seveda Zakaj?

Ker je knjiga osnova večini kuharskih knjig, ki so nastajale po izidu VSK v slovenskem prostoru.

6. Morda veste, kako je Velika kuharica nastajala?

Prilagam uvod Velike slovenske kuharice: Slovenska kuharica ali Navod okusno kuhati navadna in imenitna jedila, katere prvo izdajo je leta 1868 izdala Magdalena Pleiweis, je prva izvirna slovenska kuharska knjiga. Pred tem so bile slovenskemu občinstvu na voljo zgolj tuje kuharske knjige in prevodi nemških kuharskih knjig v slovenščino, med katere npr. spadajo tudi Kuharske bukve Valentina Vodnika, ki so bile kot prva kuharska knjiga v slovenščini veliko bolj kot praktični pomoči gospodinjam v kuhinji namenjene uveljavljanju slovenskega jezika. Ker je bila Pleiweisova kljub plemenitemu Vodnikovemu namenu mnenja, da bi morali avtorji kuharskih knjig znati tudi sami kuhati in ne zgolj kovati besede, da bi lahko napisali dobro kuharsko knjigo, se je odločila »pero vzeti v svoje roke« (čeprav je knjigo v resnici narekovala prijateljici) in svojim sonarodnjakom oziroma sonarodnjakinjam pomagati na uporabnejši

način: v domačem in vsem razumljivem jeziku je napisala praktično kuharsko knjigo, temelječo na lastnih bogatih kuharskih izkušnjah. Pleiweisova je pred poroko, s katero se je povzpela v višji družbeni razred, namreč dolga leta služila kot kuharica pri visoki gospodi. Tako smo Slovenci dobili izvirno kuharsko knjigo, ki se je postavila ob bok drugim kuharskim knjigam tistega časa; kot kažejo nekatere drage in težje dostopne sestavine, je bila namenjena predvsem bogatašem in meščanom oziroma njihovim gospodinjam. Leta 1912 je za šesto izdajo knjigo temeljito dopolnila ter prilagodila potrebam takratnega pretežno podeželskega slovenskega prebivalstva s. Felicita Kalinšek, priznana učiteljica kuhanja. Število receptov se je več kot podvojilo, dodani so jim bili številni priročni nasveti in pojasnila kuharskih izrazov, knjigo pa so obogatile tudi nazorne ilustracije sestavin, jedi in kuhinjskih pripomočkov. S. Felicita Kalinšek je s svojo predelavo te in naslednjih nekaj izdaj na knjigi pustila tolikšen pečat, da si je prislužila naziv njene glavne avtorice, kuharska knjiga pa je še dandanes med Slovenci znana kot »kalinškova«. Slovenska kuharica je v okviru zapuščine s. Felicite Kalinšek po njeni smrti postala kulturna dediščina reda šolskih sester, iz katerega so izšle tudi vse naslednice s. Felicite, ki so skozi čas urejale knjigo. Po drugi svetovni vojni je z deseto izdajo (1952) urejanje knjige prevzela s. Izabela Gosak, ki je močno razširila nabor receptov ter poleg prilagajanja vsebine povojnemu socialističnemu času med drugim upoštevala tudi dostopnost novih sestavin in razširitev vegetarijanske prehrane. Leta 1980 je sledila posodobitev 18. izdaje, za katero je s. Vendelina Ilc, prav tako priznana učiteljica kuhanja, knjigo ponovno prilagodila tedanjemu načinu življenja in spremembam v prehranjevalnih navadah ljudi, izključila je vse zastarele recepte in dodala množico novih. Posebej je poudarila preprosto in skromno pripravo hrane in zdravo prehranjevanje, pozabila pa ni niti na osnovna pravila strežbe. S. Vendelina je knjigo prenovila še za 24. izdajo ali Veliko slovensko kuharico, ki velja za pravo enciklopedijo slovenske kuhinje na prelomu tisočletja, ko se je življenjski standard Slovencev še bolj moderniziral in izbira dostopnih živil še povečala. Pri snovanju Velike slovenske kuharice je sodelovala tudi s. Bernarda Gostečnik, voditeljica danes izjemno priljubljenih kuharskih tečajev, ki je kot trenutna skrbnica kulinarčne dediščine šolskih sester in Felicite Kalinšek pripravila tudi najnovejšo, 30. izdajo Slovenske kuharice. Družbene razmere se nenehno spreminjajo. To pogosto nezavedno vpliva tudi na kulinariko in način, kako razmišljamo o hrani in kaj (lahko) postavimo na mizo, kar pomeni nove sestavine ali drugačne načine priprave hrane, ki so jih omogočila znanstvena spoznanja ali tehnološki razvoj. Skozi čas je Slovenski kuharici uspelo zajeti vse nove trende, hkrati pa je v svojih temeljih ostala enaka in je še vedno sledila istim tradicionalnim vrednotam. V tokratni, 30. izdaji je sestra Bernarda knjigo posodobila in prilagodila v skladu s sodobnimi zahtevami, ko cenimo jedi, ki jih je mogoče

pripraviti preprosto, hitro in učinkovito ter iz svežih in lokalno dostopnih sestavin. Vsebino knjige je dopolnila s številnimi novimi praktičnimi recepti, nasveti in sestavinami – dodala je, kar bi z vidika prehranjevalnih navad današnjega časa pogrešali pri prejšnji izdaji: več je receptov za pripravo svežih in lahkih predjedi, juh, perutnine, rib in zelenjave, vključeni so recepti za različne vrste testa brez glutena, duh modernega časa pa je v knjigo med drugim prinesel tudi številne nove recepte za drobno pecivo ter priljubljene koktajle. Nova oblikovna podoba stopa v korak s časom in se z naslonitvijo na starejše izdaje poklanja tradiciji te izjemne kuharske knjige ter hkrati daje prednost njeni praktični uporabi z novo pregledno razdelitvijo poglavij in sistematično ureditvijo receptov, ki jih je v tokratni izdaji mogoče najti kar več kot 3000. Recepti se redno uporabljajo in preizkušajo na tečajih, ki jih vodi s. Bernarda Gostečnik, vsebina knjige pa je pripravljena v sodelovanju s strokovnjaki s področja biotehnologije, živilske tehnologije ter gostinstva. Poslanstvo Magdalene Pleiweis, ki je pred 150 leti Slovensko kuharico napisala z namenom, da bi začetnice ali vešče gospodinje naučila kuhanja ali nadgradila njihovo znanje in tako nadomestila sorazmerno drage kuharske tečaje, ostaja prisotno skozi celotno zgodovino knjige. Tudi s. Bernardo Gostečnik, ki s ponosom nadaljuje tradicijo šolskih sester, s. Felicite Kalinšek in s. Vendeline Ilc, je pri prenovi knjige za najnovejšo izdajo vodila enaka želja – na preprost in razumljiv način deliti svoje bogate dolgoletne izkušnje v kuhinji in z njimi pomagati ne več samo slovenskim dekletom in ženam, temveč vsem Slovencem, da se naučijo kuhati ali izboljšajo svoje že pridobljene kuharske veščine. V Veliki Slovenski kuharici je na enem mestu zbrano vse kulinarično znanje, ki ga danes potrebujemo za pripravo okusnih sodobnih in tradicionalnih jedi s pridihom domače babičine ter nacionalne kuhinje, tako da je še vedno nepogrešljiv oziroma skoraj edini pripomoček, ki ga vsaka slovenska kuhinja pravzaprav potrebuje. Cankarjeva založba

7. Katera je vaša najljubša torta iz Velike kuharice?

Sadna torta

8. Kako ste zadovoljni z vašo zadnjo knjigo slaščic Kolači in torte, ki nam je vsem zelo všeč in že pečemo po vaših receptih?

Sem zadovoljna, ker so preizkušeni recepti in uporabni.

8.2 ZBIRKA STARINSKIH BESED V KUHARSKIH BUKVAH V POGLAVJU

TORTE

MANDELNOVA TORTA

Starinska beseda	Beseda v slovni obliki	Izvor (ES)	Prevod (SSKJ)	Besedna vrsta
mandelnova torta	mandelnova torta	mandelj (16. stol.) srvnem. <i>mandel</i> , nem. <i>Mandel</i> , kar je izposojeno iz poznolat. <i>amandula</i> , to pa iz gr. <i>amygdálē</i> . Gr. beseda je gotovo prevzeta, vendar zanesljiva predloga ni znana.	mandljev	pridevnik
vbi	vbiti	ubiti (16. stol.) stcslovan. <i>ubiti</i> , hrv., srb. <i>ùbiti</i> , rus. <i>ubít</i> , češ. <i>ubít</i> . Pslovan. <i>*ubīti</i> je sestavljeno iz <i>*u-</i> 'proč, stran, dol' in <i>*bīti</i> 'tolči'.	ubiti	glagol
pozinen	pozinen	Zink (19. stol.) iz nem. <i>Zink</i> v enakem pomenu. To je sorodno z nem. <i>Zinken</i> 'konica, zobec'	pocinjen	pridevnik
rumenakov	rumenak	<i>rumen</i> (15. stol.) stcslovan. <i>ruměнь</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rùmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. <i>*rumenъ</i> , <i>*ruměнь</i> , <i>*rumęnъ</i>	rumenjaka	samostalnik
trinog	trinog	treti (16. stol.) stcslovan. <i>trěti</i> , sed. <i>trp</i> 'treti', <i>*tr̥inogъ</i> 'ki tare noge', zloženka iz velelnika glagola <i>*těrti</i> , iz česar je sloven. <i>trěti</i> 'treti, mučiti', in <i>nóga</i> (Pl II, 691). Razlaga ni gotova,	trinožnik	samostalnik
majheno šerjavzo	majhena šerjavza	majhen (16. stoletje) <i>*mālhen</i> [māḡhən], tvorbe tipa nar. sloven. <i>pōlhen</i> , ki je izpeljana iz <i>māli</i> 'majhen' in ki je sorodna z nar. hrv. <i>mālahan</i> , stčeš. <i>malichný</i> 'majhen' žerjavica (16. stol.). Pslovan. <i>*žerāvъ</i> 'žareč, vroč' je izpeljanka iz ide. korena <i>*g^her-</i> 'segrevati se, postajati toplel'	majhna žerjavica	pridevnik, samostalnik
enmalo	enmalo	kmalu (16. stol.) iz predložne zveze <i>k malu</i> , pri čemer <i>māl</i> pomeni 'trenutek'. To je znano še v <i>posihmāl</i> , v star. zvezah tipa <i>do sega malu</i> 'do sedaj', <i>do tistega malu</i> 'do tedaj', hrv., srb. <i>ùmalu</i> , strus. <i>za malo</i> , nar. češ. <i>pomalu</i> , češ. <i>málem</i> , vse v pomenu 'kmalu, skoraj', in je v časovnem pomenu uporabljeno pslovan. <i>*malъ</i> 'majhen'	malo	prislov
potle	potle	potlej (16. stol.) iz <i>*po-tb-lě(-jb)</i> , pri čemer je <i>*po</i> predlog 'po', <i>*tb</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka <i>*tb</i> 'ta', <i>*-lě</i> poudarjalna členica in <i>*-jb</i> za sloven. prislove značilni zaključek. Primerljivo je star. hrv. <i>pōtle</i> , čak. <i>pōtli</i> 'potem'	potlej	prislov
libre	libra	libra (16. stol.) it. <i>libbra</i> , 'stara utežna enota, nekaj manj kot pol kilograma', kar se je razvilo iz lat. <i>libra</i> 'tehtnica, ravnovesje, teža' in 'utežna enota 279,9 g'	libra, utežna enota	samostalnik
zakra	zucker	cuker (16. stol.) nem. <i>Zucker</i> iz it. <i>zucchero</i> v enakem pomenu, kar se je razvilo iz lat. <i>saccharum</i> ,	sladkor	samostalnik
lemone	lemona	limona (18. stol.) (eventualno prek nem. <i>Limone</i>) iz it. <i>limone</i> , kar je (morda prek arab.) izposojeno iz perz. <i>līmūn</i> 'limona'	limona	samostalnik
lupka	lupek	lupina (16. stol.)	olupek	samostalnik

		cslovan. <i>lupina</i> 'buča', hrv., srb. <i>lupina</i> 'luska, lupina' in 'truplo', strus. <i>lupina</i> 'skorja, lupina', češ. <i>lupina</i> 'lupina'. Pslovan. * <i>lupīna</i> je izpeljano iz * <i>lupīti</i> in torej prvotno pomeni *'kar je olupljeno, olupek'		
nebode	ne bo	bo (15.stol.) stcslovan. <i>bŏdŏ</i> 'bom', hrv., srb. <i>bŭdēm</i> , rus. <i>bŭdu</i> , češ. <i>budu</i> . Sloven. <i>bŏm</i> , <i>bŏš</i> itd. ustreza le kajk. <i>bŭm</i> , <i>bŭš</i> . * <i>bŏdŏ</i> 'bom' je prihodnjik, tvorjen iz ide. baze * <i>b^huah₂</i> -	ne biti	zanikani glagol
svalka	svalek	svāljek (18. stol.) izpeljano iz * <i>svālĵati</i> , danes <i>zvaljati</i> , sestavljenke iz sloven. <i>z^l</i> < * <i>s^h</i> in <i>vālĵati</i> . Prvotni pomen je torej *'kar je zvaljano'	svaljek	samostalnik
belak	belak	bel (16. stol.) stcslovan. <i>bělŭ</i> , hrv. <i>bijěl</i> , srb. <i>běo</i> , rus. <i>bélyj</i> , češ. <i>bílý</i> . Pslovan. * <i>bělŭ</i> je sorodno z lit. <i>bālas</i> , <i>bāltas</i> , <i>bālnas</i> , let. <i>balts</i> 'bel', arm. <i>bal</i> 'bledica', gr. <i>phalós</i> 'bel', alb. <i>balë</i> 'čelo', stind. <i>bhāla</i> - v enakem pomenu	beljak	samostalnik
lŭtrukelza	lŭtrukelz	štrukelj (16. stol.) nar. avstr. nem. <i>Struckel</i> (ST, 232), kar je nar. različica od <i>Strudel</i>	štrukelje	samostalnik
dalaj	dalaj	daleč (16. stol.) stcslovan. <i>daleče</i> , star. hrv. <i>daleč</i> 'daleč' in nar. rus. <i>dálečij</i> 'oddaljen'. Pslovan. * <i>daleče</i> je prislov sekundarnega primernika od pridevnika * <i>dalekŭ</i> 'oddaljen'	dalje	prislov
omefa	omefa	masa (19. stol.) nem. <i>Masse</i> , kar je (eventualno prek frc. <i>masse</i>) izposojeno iz lat. <i>massa</i> 'testo, mehka snov', to pa iz gr. <i>mázza</i> 'testo', besede, ki je sorodna z gr. <i>mássō</i> 'gnetem, mesim'	masa	samostalnik
pleh	pleh	pleh (16. stol.) srvnem. <i>blēch</i> v bav. izreki <i>plēch</i> , iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Blech</i> , bav. <i>plech</i> 'pločevina'	pločevina	samostalnik
frovim (mašlam)	frovo (maslo)	surŏv (16. stol.) stcslovan. <i>surovŭ</i> , <i>syrovŭ</i> 'surov, grob', hrv., srb. <i>sŭrov</i> , <i>sŭrov</i> 'surov, presen, zelen', rus. <i>surŏvŭj</i> 'strog, surov', češ. <i>surovŭj</i> , <i>syrovŭj</i> 'surov'. Pslovan. * <i>sŭrovŭ</i> (in * <i>surovŭ</i>) je izpeljano iz * <i>sŭrŭ</i> , kar se je razvilo iz ide. * <i>soyHro</i> -	surovo (maslo)	pridevnik
inu	inu	ino (14. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inŭ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', Pslovan. * <i>ino</i> je sklop iz pslovan	in	veznik
okroshnikam	okroshnik	krožnik (19. stol.) slov. prid. <i>krŏžen</i> iz <i>krŏg</i> , kakor je npr. <i>jŭšnik</i> izpeljano iz <i>jŭha</i> . Izhodiščni pomen je torej *'okrogel kos pribora'. Manj verjetno je izhodišče * <i>okrŏžnik</i> , kakor bi bilo mogoče sklepati na osnovi v 18. stol. pri Gutschmannu in Pohlinu zapisanega <i>okroshnek</i> 'krožnik'	krožnik	samostalnik
talerjam	taler	taler (19. stol.) taler -ja m krožnik (Svetokriški) bav. nem. 'krožnik' ali neposredno ← it. <i>tagliere</i> 'kuhinjska deska za rezanje' < vlat. * <i>tālīātŏrium</i> k lat. <i>tālīare</i> 'cepiti'	krožnik	samostalnik
sdol	sdol	dol (14. stol.) star. hrv. <i>dŏl</i> , nar. mak. <i>dol</i> 'dol', nar. rus. <i>dŏl</i> 'stran' (knjiž. <i>dolŏj</i> 'proč, dol') in nar. češ. <i>dol</i> (knjiž. <i>dolŭ</i>) 'dol' Pslovan. * <i>dolŭ</i> je iz prvotnega tožilnika smeri,	dol	Prislov

kader	kader	kādar (15. stol.) pslovan. *kādā že 'kdaj', kar vsebuje pslovan. *kādā 'kdaj' in členico *že	ko, kadar	veznik
odlozhi	odlozhi	ločiti (16. stol.) stcslovan. <i>lōčiti</i> 'ločiti', hrv., srb. <i>lúčiti</i> , strus. <i>lučiti</i> (danes <i>razlučáť</i>), češ. <i>loučit</i> 'ločiti', polj. <i>łączyć</i> 'združevati, spajati, vezati' Pslovan. *lōčīti je dalje enako z lit. <i>lankýti</i> 'obiskati' in let. <i>liūocīt</i> 'upogibati'	ločiti	glagol
podrefhi	podrezati	rezati (16. stol.) stcslovan. <i>rězati</i> 'rezati, sekati', hrv., srb. <i>rězati</i> , rus. <i>rězátb</i> , češ. <i>řezat</i> Pslovan. *rěžati, sed. *rěž'q je sorodno z lit. <i>rėžti</i> , sed. <i>rėžiū</i>	podrezati (spremeni se pomen)	glagol
preverni	preverniti	vrniti (16. stol.) hrv., srb. <i>vŕnuti</i> 'vrniti, obrniti (se)', rus. <i>vernútъ</i> 'vrniti, povrniti', <i>vernút'sja</i> 'vrniti se'. Pslovan. *vbr(t)nŕti 'vrniti, obrniti' je inkohativ od *vortīti 'obračati', *vbrtēti 'vrtet'	prevrniti	glagol
sgor	sgor	góri (14. stol.) cslovan. <i>gorě</i> 'gori', hrv., srb. <i>gōre</i> , star. češ. <i>hoř</i> (danes <i>nahoře</i>). Pslovan. *gorě je prvotni mestnik od pslovan. *gorā 'gora; mesto, ki je višje od okolice'	zgoraj	prislov
ŕturjena	ŕturjen	storiti (10. stol.) hrv., srb. <i>stvōriti</i> 'narediti'. Slovan. *stvōriti je sestavljeno iz pslovan. *sб 'skupaj, z' in *tvorīti 'delati'	storjen	pridevnik
najn	najn	nanj (16. stol.) hrv., srb. <i>njěga</i> . Izhodiščno *n'egā se je (pod vplivom imenske sklanjatve) razvilo iz *n'egō, kar vsebuje sekundarni n- in pslovan. *jegō 'njega'	nanj	zaimек

ZHERNA KRUHNA TORTA IS ZHOKOLADE

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Prevod (SSKJ)	Besedna vrsta
zherna	zherna	črn (16. stol.) stcslovan. <i>čr̃nъ</i> , hrv., srb. <i>cr̃n</i> , rus. <i>černyj</i> , češ. <i>černý</i> . Pslovan. <i>*č̃r̃nъ</i>	črna	pridevnik
rumenakov	rumenak	<i>rumen</i> (15. stol.) stcslovan. <i>ruměnъ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rùmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. <i>*rumenъ</i> , <i>*ruměnъ</i> , <i>*rumęnъ</i>	rumenjak	samostalnik
de	de	de (19. stol.) Enako je stcslovan. da (vez.) 'tako, in, pa, da', hrv., srb. <i>dā</i> 'da' (vez. in soglašalni členek), rus. da 'da, pa' (vez. in soglašalni členek), nar. slovaš. da (soglašalni členek). Pslovan. *da je v prevojnem razmerju z *do. To prevojno razmerje je sicer lahko enako kot razmerje med pslovan. *pā- (npr. v sloven. pátoka, pástorka)	da	veznik
belake	belak	beljak (16. stol.) Enako je stcslovan. <i>bělъ</i> , hrv. <i>bijél</i> , srb. <i>běo</i> , rus. <i>bélyj</i> , češ. <i>bílý</i> . Pslovan. <i>*bělъ</i>	beljak	samostalnik
prefaniga zakra	prefani zucker PRIDEVNIK NE OBSTAJA VEČ	sejati (16. stol.) Enako je stcslovan. <i>sějati</i> , sed. <i>sějō</i> 'sejati seme', hrv. <i>sijati</i> , <i>sijati</i> , sed. <i>sijēm</i> , srb. <i>sějati</i> , rus. <i>séjaty</i> , sed. <i>séju</i> , češ. <i>sít</i> , sed. <i>seji</i> . Pslovan. <i>*sěti</i> (sekundarno <i>*sējati</i>), sed. <i>*sējō</i> 'sejati seme' (in 'sejati s sitom') cuker (16. stol.) nem. <i>Zucker</i> iz it. <i>zucchero</i> v enakem pomenu, kar se je razvilo iz lat. <i>saccharum</i> ,	presejan sladkor	pridevnik samostalnik
libre	libra	libra (16. stol.) it. <i>libbra</i> , 'stara utežna enota, nekaj manj kot pol kilograma', kar se je razvilo iz lat. <i>libra</i> 'tehtnica, ravnovesje, teža' in 'utežna enota 279,9 g	libra	samostalnik
potle	potle	potlej (16. stol.) iz <i>*po-tb-lě(-jb)</i> , pri čemer je <i>*po</i> predlog 'po', <i>*tb</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka <i>*tb</i> 'ta', <i>*-lě</i> poudarjalna členica in <i>*-jb</i> za sloven. prislove značilni zaključek. Primerljivo je star. hrv. <i>pōtle</i> , čak. <i>pōtli</i> 'potem	potlej	prislov
zegla	zegl	cegel (16. stol.) srvnem. <i>ziegel</i> , nem. <i>Ziegel</i> 'opeka', kar je izposojeno iz lat. <i>tēgula</i> 'strešna opeka', izpeljanke iz glagola <i>tegere</i> 'pokriti'. Prvotni pomen lat. besede je torej 'element za pokrivanje (strehe)'	zidak, opeka	samostalnik
unzho	unzha	unča, 18. stol. it. <i>uncia</i> , nem. <i>Unze</i> iz <i>lat. ūncia</i> , kar poleg 'dvanajstina' pomeni tudi 'utežna enota z vrednostjo ene dvanajstine funta'. Lat. <i>ūncia</i> je izpeljano iz <i>ūnus</i> 'eden' ...	unča	samostalnik
mandelnov	mandel	mándelj (16. stol.) srvnem. <i>mandel</i> , nem. <i>Mandel</i> , kar je izposojeno iz poznolat. <i>amandula</i> , to pa iz gr. <i>amygdálē</i> . Gr. beseda je gotovo prevzeta, vendar zanesljiva predloga ni znana	mandelj	samostalnik
nagelshebiz	nagelshebiza nagel shebica	nagelj (16. stol.) srvnem. <i>nagellin</i> , <i>negellin</i> (današnje nem. <i>Nägelein</i>) 'žebliček' in 'klinček, nageljnova žbica' (tj. 'posušen popek daljnovzodnega drevesa <i>Syzygium aromaticum</i> '), kar je manjšalnica od srvnem. <i>nagel</i> , današnje nem. <i>Nagel</i> žbica (18. stol.) v narečnem (slov.) razvoju prek <i>žebica</i> iz <i>žebica</i> 'majhen žebelj', izpeljanke iz <i>žebělj</i> . Za pomen 'nageljnova žbica' to dokazuje rezijansko <i>žbiće</i> 'nageljnovce žbice' s tož. mn. <i>žribčice</i> (nar. obliki navaja Steenwijk	nageljnova žbica	pridevnik samostalnik

fkorie	fkoria	skorja (16. stol.) cslovan. <i>skora</i> 'skorja', <i>kora</i> 'skorja', hrv., srb. <i>kōra</i> 'skorja', star. rus. <i>skorá</i> 'koža' (knjiž. <i>škúra</i>), <i>korá</i> 'skorja', češ. <i>škúra</i> , <i>skúra</i> , <i>skora</i> 'ustrojena koža', <i>kūra</i> 'skorja, lubje, lupina'. Pslovan. <i>*(s)korí</i> , rod. <i>*(s)kōrěje</i> 'nekaj koži podobnega', je izpeljano iz pslovan. <i>*(s)korǎ</i> '(odrt) koža, (neustrojeno) usnje'.	skorja	samostalnik
mulkatzveta	mulkatzvet	muškat (16. stol.) nem. <i>Muskat</i> 'muškatni orešček', kar je prek stfrc. <i>muscat</i> izposojeno iz srlat. <i>nux muscata</i> 'muškatni orešček', dobesedno 'orešček z vonjem po mošusu'.	disava iz muškatega cveta in oreščka	samostalnik
štir lot	štir(je) loti	štirje (16. stol.) cslovan. <i>četyrije</i> , stcslovan. <i>četyre</i> , nar. hrv. <i>čtiri</i> , star. <i>četire</i> , knjiž. hrv., srb. <i>četiri</i> , rus. <i>četyre</i> , češ. <i>čtyři</i> . Pslovan. <i>*četyre</i> , <i>*četyre</i> (sloven. in cslovan. izglasje <i>-ije</i> namesto <i>-e</i> je analogno po <i>trije</i>) se je razvilo iz ide. <i>*k^{et}uer-</i> 'štirje' Lot (16. stol.) nekadaj utežna mera, 17,5 g: nem. <i>Lot</i> 'lot, kovina za spajkanje', <i>lōten</i> 'spajkati', kar se je razvilo iz pgerm. <i>*laŋda-</i> 'svinec'	štiri lot	števnik samostalnik
ajdovnika	ajdovnik	ajda (16. stol.) star. nem. <i>Heiden</i> , avstr. nem. <i>Heiden</i> , srvmem. <i>heiden</i> 'ajda' (ST, 135). Poimenovanje je v zvezi z nem. <i>Heide</i> 'ajd, pogan'.	ajda	samostalnik
inu	inu	ino (14. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>in</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', Pslovan. <i>*ino</i> je sklop iz pslovan	in	veznik
enmalo	enmalo	kmalu (16. stol.) iz predložne zveze <i>k malu</i> , pri čemer <i>māl</i> pomeni 'trenutek'. To je znano še v <i>posihmāl</i> , v star. zvezah tipa <i>do sega malu</i> 'do sedaj', <i>do tistega malu</i> 'do tedaj', hrv., srb. <i>umalo</i> , strus. za <i>malo</i> , nar. češ. <i>pomalu</i> , češ. <i>málem</i> , vse v pomenu 'kmalu, skoraj', in je v časovnem pomenu uporabljeno pslovan. <i>*malb</i> 'majhen' stčeš. <i>malichný</i>	malo	prislov
sadnizh	sadnizh	zadaj (16. stol.) cslovan. <i>zadb</i> 'zadek, hrbet', stcslovan. <i>zadi</i> 'zadaj', hrv., srb. <i>zādak</i> 'zadek', rus. <i>zād</i> 'zadek, zadnjica, zadnji del', polj. <i>zad</i> 'zadek', češ. <i>záda</i> s mn. 'hrbet, hrbtina stran'. Pslovan. <i>*zādb</i> 'zadnja stran' je izpeljano iz pslovan. <i>*za</i> , kakor je pslovan. <i>*nādb</i> 'nad' izpeljano iz <i>*na</i> , <i>*podb</i> 'pod' iz <i>*po</i> in <i>*pēdb</i> 'pred' iz <i>*per</i>	zadnjič	prislov

AJDOVNIKOVA TORTA, DRUGAZHI

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Prevod (SSKJ)	Besedna vrsta
ajdovnikova	ajdovnikov	ajda (16. stol.) Prevzeto iz star. nem. <i>Heiden</i> , avstr. nem. <i>Heiden</i> , srvnem. <i>heiden</i> 'ajda' (ST, 135). Poimenovanje je v zvezi z nem. <i>Heide</i> 'ajd, pogan'.	ajdova	pridevnik
belak	belak	beljak (16. stol.) stcslovan. <i>bělb</i> , hrv. <i>bijěl</i> , srb. <i>běo</i> , rus. <i>bělyj</i> , češ. <i>bílý</i> . Pslovan. * <i>běl</i>	beljak	samostalnik
drugazhi	drugazhi	drûg (15. stol.) stcslovan. <i>drugyi</i> 'drugi', hrv., srb. <i>drûgī</i> , rus. <i>drugój</i> , češ. <i>druhý</i> . Pslovan. * <i>drûgъ</i> 'drug, ne ta' se je pomensko razvilo iz pslovan. * <i>drûgъ</i> 'tovariš, prijatelj, sopotnik' (SP IV, 269 ss., Be I, 118).	drugače	prislov
ozhefh	ozheti??	hoteti (10. stol.) stcslovan. <i>xotěti</i> , nar. hrv. <i>hòtjeti</i> , knjiž. <i>htjěti</i> , rus. <i>xotěť</i> , češ. <i>chtít</i> . Pslovan. verjetno * <i>xõtěti</i> , sed. * <i>x(v)ot'ǫ</i> (takšen nedoločnik se v sloven. odraža v stilnem in nar. sed. <i>čēm</i> , zanikano <i>něčem</i> , medtem ko nevtralna različica <i>nóčem</i> temelji na <i>ne-hóčem</i> ; sed. z -v- je dokazljiv v nadaljnji izpeljanki nar. rus. <i>oxvóta</i> poleg knjiž. <i>oxóta</i> 'vnema, veselje do česa') je v prevojnem razmerju s pslovan. * <i>xvātati</i> 'grabiti, prijemati'	hoteti	glagol
inu	inu	ino (16. stol.) Enako je strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inъ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>i nó</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. * <i>ino</i> je sklop iz pslovan.	in	veznik
libre	libra	libra (16. stol.) Prevzeto iz it. <i>libbra</i> 'stara utežna enota, nekaj manj kot pol kilograma'	libra	samostalnik
lemon	lemona	limona (18. stol.) Prevzeto (eventualno prek nem. <i>Limone</i>) iz it. <i>limone</i> , kar je (morda prek arab.) izposojeno iz perz. <i>līmūn</i>	limona	samostalnik
enmalo	enmalo	kmalu (16. stol.) iz predložne zveze <i>k malu</i> , pri čemer <i>māl</i> pomeni 'trenutek'. To je znano še v <i>posihmāl</i> , v star. zvezah tipa <i>do sega malu</i> 'do sedaj', <i>do tistega malu</i> 'do tedaj', hrv., srb. <i>ūmalo</i> , strus. <i>za malo</i> , nar. češ. <i>pomalu</i> , češ. <i>málem</i> , vse v pomenu 'kmalu, skoraj', in je v časovnem pomenu uporabljeno pslovan. * <i>malъ</i> 'majhen'	malo	prislov
modli	modl	model (16. stol.) (eventualno prek nem. <i>Modell</i> in frc. <i>modèle</i>) iz it. <i>modello</i> 'kalup, vzorec, model'. To se je razvilo iz vlat. <i>modellus</i> , različice od klas. lat. <i>modulus</i> 'mera, merilo', kar je manjšalnica od lat. <i>modus</i> 'način, mera, prava mera, takt'	model	samostalnik

vednim melhanjam	vedno (melhanje)	vēdno (16. stol.) Sklopljeno iz <i>v</i> in tožilnika ženske oblike števnik <i>éden</i> , prim. iz sorodnih elementov stcslovan. <i>vъ inq > vynq</i> 'vedno', kar vsebuje stcslovan. <i>vъ</i> 'v' in tožilnik ženske oblike od <i>inъ</i> 'drug', prvotno 'eden'	nenehnim/neprestanim (Pridevnik je izgubil.)	pridevnik
lupka	lupek	lupiti (16. stol.) Enako je cslovan. <i>lupiti</i> , hrv., srb. <i>lúpiti</i> , rus. <i>lupítъ</i> 'lupiti, skubsti, tepsti', češ. <i>loupit</i> 'ropati, pleniti'. Pslovan. * <i>lupiti</i> je tvorba iz ide. baze * <i>leyp-</i> 'lupiti'	olupek	samostalnik
olufhenih mandelnov	olufhen mandel	luščiti (16. stol.) Enako je star. hrv. <i>lúštiti</i> , danes hrv., srb. <i>ljúštiti</i> , rus. <i>luščítъ</i> , češ. <i>luštit</i> 'luščiti'. Pslovan. * <i>luščiti</i> je izpeljano iz pslovan. * <i>luskā</i> (ES XVI, 207 ss.). mandelj (16. stol.) srvnem. <i>mandel</i> , nem. <i>Mandel</i>	olupljen mandelj	pridevnik, samostalnik
potle	potle	potlej (16. stol.) iz * <i>po-tъ-lě(-jъ)</i> , pri čemer je * <i>po</i> predlog 'po', * <i>tъ</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka * <i>tъ</i> 'ta', *- <i>lě</i> poudarjalna členica in *- <i>jъ</i> za sloven. prislove značilni zaključek. Primerljivo je star. hrv. <i>pōtli</i> , čak. <i>pōtli</i> 'potemčeneč'	potlej	prislov
prešjaniga zakra	prešjani zucker	sejati (16. stol.) Enako je stcslovan. <i>sějati</i> , sed. <i>sějō</i> 'sejati seme', hrv. <i>sijati</i> , srb. <i>sijati</i> , sed. <i>sijem</i> , srb. <i>sějati</i> , rus. <i>sějati</i> , sed. <i>sěju</i> , češ. <i>sít</i> , sed. <i>seji</i> . Pslovan. * <i>sěti</i> (sekundarno * <i>sějati</i>), sed. * <i>sějō</i> 'sejati seme' (in 'sejati s sitom') cuker (16.stol.) nem. <i>Zucker</i> iz it. <i>zucchero</i> v enakem pomenu, kar se je razvilo iz lat. <i>saccharum</i> ,	presejan sladkor	pridevnik samostalnik
per	per	pri (16. stol.) stcslovan., hrv., srb., rus. <i>pri</i> , češ. <i>při</i> . Pslovan. * <i>pri</i> je enako z lit. <i>priē</i> 'pri', stprus. <i>prei</i> 'pri, k', stlat. <i>prī</i> (klas. samo v sestavi, npr. <i>prīvus</i>), kar se je vse razvilo iz ide. dajalnika smeri * <i>prej</i> osnove * <i>per-</i> z domnevnim pomenom *'oddaljen'.	pri	predlog
(pri) perfhizah	perfhiza	pest (16. stol.) stcslovan. <i>pěstъ</i> , hrv., srb. <i>pěst</i> (navadno izpeljanka <i>pěsnica</i>), rus. <i>pjástъ</i> , češ. <i>pěst</i> . Pslovan. * <i>pěstъ</i> je dalje enako s stvnem. <i>fūst</i> , nem. <i>Faust</i> , angl. <i>fist</i> 'pest', s premetom soglasnikov še z lit. <i>kūmstē</i> in let. <i>kūmste</i> 'pest', kar se je vse razvilo iz ide. * <i>pŋk^usth₂i-</i> , zloženke iz ide. * <i>pénk^ue</i> 'pet' in izpeljanke iz korena * <i>stah₂-</i> 'stati'. Prvotni pomen je torej *'stanje petih (prstov skupaj)'	peščica, tudi postopoma	samostalnik
rumenakov	rumenak	rumen (15. stol.) stcslovan. <i>ruměňъ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rùmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. * <i>ruměňъ</i> , * <i>ruměňъ</i> , * <i>ruměňъ</i>	rumanjak	samostalnik

fkorie	fkoria	skorja (16. stol.) cslovan. <i>skora</i> 'skorja', <i>kora</i> 'skorja', hrv., srb. <i>kōra</i> 'skorja', star. rus. <i>skorá</i> 'koža' (knjiž. <i>škúra</i>), <i>korá</i> 'skorja', češ. <i>škúra</i> , <i>skúra</i> , <i>skora</i> 'ustrojena koža', <i>kúra</i> 'skorja, lubje, lupina'. Pslovan. *(s)korī, rod. *(s)kòrøje 'nekaj kože podobnega', je izpeljano iz pslovan. *(s)korā '(odrt) koža, (neustrojeno) usnje	skorja	samostalnik
froviga (mafla)	frovo (maflo)	surōv (16. stol.) stcslovan. <i>surovъ</i> , <i>syrovъ</i> 'surov, grob', hrv., srb. <i>sūrov</i> , <i>sīrov</i> 'surov, presen, zelen', rus. <i>suróvyj</i> 'strog, surov', češ. <i>surový</i> , <i>syrový</i> 'surov'. Pslovan. * <i>sūrovъ</i> (in * <i>surovъ</i>) je izpeljano iz * <i>sūrъ</i> , kar se je razvilo iz ide. * <i>soyHro-</i> ,	surovo (maslo)	pridevnik
prezej	prezej	precej (16. stol.) nar. hrv. <i>prēce</i> 'takoj'. Sklopljeno iz predložne zveze * <i>perdъ se</i> 'pred seboj, spredaj', iz katere je tudi pomensko drugače razvito stčeš. <i>předsě</i> , <i>předcě</i> 'naprej, dalje, vendar', češ. <i>přece</i> 'vendar, saj', slovaš. <i>predsa</i> 'vendar'. Pomenski razvoj 'pred seboj, spredaj, tukaj'	takoj (popolnoma druga beseda)	prislov
vbi	vbiti	ubiti (16. stol.) stcslovan. <i>ubiti</i> , hrv., srb. <i>ùbiti</i> , rus. <i>ubítъ</i> , češ. <i>ubít</i> . Pslovan. * <i>ubiti</i> je sestavljeno iz * <i>u-</i> 'proč, stran, dol' in * <i>bīti</i> 'tolči'. Prvotni pomen je torej *'odtolči; tolči tako, da ni več (živ), da gre	ubiti	glagol
unzho	unzha	unča, 18. stol. it. oncia , nem. <i>Unze</i> iz lat. <i>ūncia</i> , kar poleg 'dvanajstina' pomeni tudi 'utežna enota z vrednostjo ene dvanajstine funta'. Lat. <i>ūncia</i> je izpeljano iz <i>ūnus</i> 'eden' ...	unča	samostalnik
vmēfi DRUGAČEN VELELNIK	vmēfati popravi e	vmešati (16. stol.) cslovan. <i>měšati</i> , hrv. <i>mijěšati</i> , srb. <i>měšati</i> , rus. <i>mešátъ</i> , češ. <i>měšat</i> . Pslovan. * <i>měš'āti</i> 'mešati' je ponavljalni glagol od * <i>měšīti</i> 'mešati, mesiti'	vmešati	glagol
sadnizh	sadnizh	zadaj (16. stol.) Sorodno je cslovan. <i>zadъ</i> 'zadek, hrbet', stcslovan. <i>zadi</i> 'zadaj', hrv., srb. <i>zādak</i> 'zadek', rus. <i>zād</i> 'zadek, zadnjica, zadnji del', polj. <i>zad</i> 'zadek', češ. <i>záda</i> s mn. 'hrbet, hrbtna stran'. Pslovan. * <i>zādъ</i>	zadnjič	prislov
smirej	smirej	zmeraj (17. stol.), hrv. čak. <i>smiron</i> . Otrdeli orodnik oz. rodilnik samostalnika * <i>směrb</i> 'namera, smer', ki se ohranja v češ. <i>směr</i> 'smer'. Prislova sta torej prvotno pomenila *'z namero, s smerjo' oz. *'od namere, od smeri', tj. *'v isto smer'. K pomenskemu razvoju prim. sloven. <i>kar naprej</i> in nem. <i>in einem fort</i> 'neprestano'. Iz sorodnih samostalnikov * <i>měrb</i> , * <i>měrb</i> 'smer' oz. njunih izpeljank so tvorjeni istopomenski prislovi nar. sloven.	zmeraj	prislov

TORTA IS BELE SHTERKE

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Prevod (SSKJ)	Besedna vrsta
vbi	vbiti	ubiti (16. stol.) Enako je stcslovan. <i>ubiti</i> , hrv., srb. <i>ùbiti</i> , rus. <i>ubítb</i> , češ. <i>ubít</i> . Pslovan.	ubiti	glagol
lhterke	lhterka	škrob (19. stol.) narečno pomeni le 'močnik iz koruzne moke' Današnji splošni pomen 'škrob' se je razvil pod vplivom hrv. <i>škròb</i> , srb. <i>skròb</i> in češ. <i>škrob</i> 'škrob', kar prvotno prav tako pomeni vrsto močnate jedi. Pslovan. <i>*skròbb</i> etimološko ni zadovoljivo pojasnjeno. Beseda izgleda izpeljana iz glagola <i>*skre(b)tí</i> , ki se ohranja v rus. <i>skrestí</i> , sed. <i>skrebú</i> 'praskati, drgniti'. Če je domneva pravilna, je moralo pslovan. <i>*skròbb</i> izhodiščno pomeniti 'moka', prvotno pa nekako <i>*kar</i> je zdrgnjeno, spraskano	škrob	samostalnik
rumenake	rumenak	rumen (15. stol.) stcslovan. <i>ruměnb</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rùmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. <i>*rumenb</i> , <i>*ruměnb</i> , <i>*rumęnb</i> 'rdeč, rdeče rumen'	rumenjak	samostalnik
pozineni	pozineni	cink (19. stol.) iz nem. <i>Zink</i> v enakem pomenu. To je sorodno z nem. <i>Zinken</i> 'konica, zobec	pocinjen	pridevnik
belake	belak	beljak (16. stol.) stcslovan. <i>bělb</i> , hrv. <i>bijěl</i> , srb. <i>běo</i> , rus. <i>bélyj</i> , češ. <i>bílý</i> . Pslovan. <i>*bělb</i> je sorodno z lit. <i>bālas</i> , <i>báltas</i> , <i>bálnas</i> , let. <i>balts</i> 'bel', arm. <i>bal</i> 'bledica', gr. <i>phalós</i> 'bel', alb. <i>balë</i> 'celo', stind. <i>bhāla-</i> v enakem pomenu (tj. 'svetli, neporaščeni del obraza'), vse iz ide. korena <i>*bhel(H)-</i> 'sijoč, bel'	beljak	samostalnik
potle	potle	potlej (16.stol.) Nastalo iz <i>*po-tb-lě(-jb)</i> , pri čemer je <i>*po</i> predlog 'po', <i>*tb</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka <i>*tb</i> 'ta', <i>*-lě</i> poudarjalna členica in <i>*-jb</i> za sloven. prislove značilni zaključek. Primerljivo je star. hrv. <i>pōtli</i> , čak. <i>pōtli</i> 'potem	potlej	prislov
libro	libra	libra (16. stol.) Prevzeto iz it. <i>libbra</i> 'stara utežna enota, nekaj manj kot pol kilograma', kar se je razvilo iz lat. <i>lībra</i> 'tehtnica, ravnovesje, teža' in 'utežna enota 279,9 g' (CZ, 668).	libra	samostalnik
zakra	zucker	cuker (16.stol.) nem. <i>Zucker</i> iz it. <i>zucchero</i> v enakem pomenu, kar se je razvilo iz lat. <i>saccharum</i> ,	sladkor	samostalnik
pomalim	pomalim	mal (15. stol.) stcslovan. <i>malb</i> 'majhen', hrv., srb. <i>mālī</i> , rus. <i>mályj</i> , češ. <i>malý</i> . Pslovan. <i>*malb</i> (določna oblika <i>*máljb</i>) je dalje sorodno z got. <i>smals</i> 'majhen', stvnem. <i>smal</i> , nem. <i>schmal</i> , ags. <i>smæl</i> , angl. <i>small</i> 'majhen', lat. <i>malus</i> 'slab' (prvotno <i>*majhen</i> , slabo odmerjen'), vse iz ide. <i>*(s)meh1lo-</i> , <i>*(s)moh1lo</i> , <i>*(s)māl1lo-</i> 'majhen',	pomalo	prislov
per	per	pri (16. stol.) stcslovan., hrv., srb., rus. <i>pri</i> , češ. <i>při</i> . Pslovan. <i>*pri</i>	pri	predlog
perfizah	perfiza	pest (16. stol.) stcslovan. <i>pěstb</i> , hrv., srb. <i>pěst</i> (navadno izpeljanka <i>pésnica</i>), rus. <i>pjástb</i> , češ. <i>pěst</i> . Pslovan. <i>*pěstb</i> je dalje enako s stvnem. <i>fūst</i> , nem. <i>Faust</i> , angl. <i>fist</i> 'pest', s premetom soglasnikov še z lit. <i>kūmsté</i> in let. <i>kūmste</i> 'pest', kar se je vse razvilo iz ide.	peščica, tudi postopoma	samostalnik

		<i>*pŋkʏsth2i-</i> , zloženke iz ide. <i>*pénkʏe</i> 'pet' in izpeljanke iz korena <i>*stah2-</i> 'stati'. Prvotni pomen je torej <i>*'stanje petih (prstov skupaj)'</i>		
smiram	smiram	zmerom (17.stol.) hrv. čak. <i>smiron</i> . Otrdeli orodnik oz. roditelj samostalnika <i>*směrb</i> 'namera, smer', ki se ohranja v češ. <i>směr</i> 'smer'. Prislova sta torej prvotno pomenila <i>*'z namero, s smerjo'</i> oz. <i>*'od namere, od smeri'</i> , tj. <i>*'v isto smer'</i> . K pomenskemu razvoju prim. sloven. <i>kar naprej</i> in nem. <i>in einem fort</i> 'neprestano'. Iz sorodnih samostalnikov <i>*měrb</i> , <i>*měrb</i> 'smer' oz. njunih izpeljank so tvorjeni istopomenski prislovi nar. sloven. <i>vměr</i> , <i>změr</i> , <i>namir</i> , <i>namir</i> in hrv. kajk. <i>změrom</i> , <i>vúzmer</i> 'zmeraj'.	zmeraj	prislov
vměfi (starinski velelnik)	vměfati	mešati (16. stol.) cslovan. <i>měšati</i> , hrv. <i>mijěšati</i> , srb. <i>měšati</i> , rus. <i>mešátb</i> , češ. <i>měšat</i> . Pslovan. <i>*mēs'āti</i> 'mešati' je ponavljalni glagol od <i>*mēsīti</i> 'mešati, mesiti'	vmešati	glagol
roshne	roshna	roža (15. stol.) sloven. pomen je 'vrtnica'. Prevzeto iz stvnem. <i>rōsa</i> , srvmem. <i>rōse</i> , nem. <i>Rose</i> 'vrtnica', kar je izposojeno iz lat. <i>rosa</i> 'vrtnica'. To je verjetno prevzeto iz gr. <i>rhōdon</i> , <i>rhodēā</i> 'vrtnica', kar je izposojeno iz staroiransko <i>*urda-</i> , iz česar se je razvilo perz. <i>gul</i> 'vrtnica'	rožnat (ni enak pomen)	pridevnik
enmalo	enmalo	kmalu (16. stol.) iz predložne zveze <i>k malu</i> , pri čemer <i>māl</i> pomeni 'trenutek'. To je znano še v <i>posihmāl</i> , v star. zvezah tipa <i>do sega malu</i> 'do sedaj', <i>do tistega malu</i> 'do tedaj', hrv., srb. <i>umalo</i> , strus. <i>za malo</i> , nar. češ. <i>pomalu</i> , češ. <i>málem</i> , vse v pomenu 'kmalu, skoraj', in je v časovnem pomenu uporabljeno pslovan. <i>*malb</i> 'majhen'	malo	prislov
inu	inu	in (16. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inb</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>i nó</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. <i>*ino</i>	in	veznik
kardemona	kardemon	kardemom (20. stol.) Tujka, prevzeta prek nem. <i>Kardamom</i> in lat. <i>cardamōmum</i> iz gr. <i>kardāmōmon</i>	kardamom	samostalnik
belak	belak	bel (16. stol.) stcslovan. <i>bělъ</i> , hrv. <i>bijel</i> , srb. <i>běo</i> , rus. <i>bélyj</i> , češ. <i>bílý</i> . Pslovan. <i>*bělъ</i>	beljak	samostalnik
sadnizh	sadnizh	zadaj (16.stol.) cslovan. <i>zadъ</i> 'zadek, hrbet', stcslovan. <i>zadi</i> 'zadaj', hrv., srb. <i>zādak</i> 'zadek', rus. <i>zād</i> 'zadek, zadnjica, zadnji del', polj. <i>zad</i> 'zadek', češ. <i>záda</i> s mn. 'hrbet, hrbtna stran'. Pslovan. <i>*zādъ</i>	zadnjič	prislov

PESKASTA TORTA

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Pomen (SSKJ)	Besedna vrsta
peškafta	peškaft	pesek (16. stol.) stcslovan. <i>pěsěkъ</i> , hrv. <i>pijésak</i> , srb. <i>pésak</i> , rus. <i>pesók</i> , češ. <i>písek</i> . Pslovan. <i>*pěsěkъ</i> je dalje sorodno s stind. <i>pāmsú-</i> 'pesek, prah', av. <i>pąsnu-</i> 'prah' iz ide. <i>*pěsu-</i>	peščen	pridevnik
libro	libra	libra (16. stol.) Prevzeto iz it. <i>libbra</i> 'stara utežna enota, nekaj manj kot pol kilograma', kar se je razvilo iz lat. <i>lībra</i> 'tehtnica, ravnovesje, teža' in 'utežna enota 279,9 g' (CZ, 668).	libra	samostalnik
řroviga	řrovo	surōv (16. stol.) stcslovan. <i>surovъ</i> , <i>syrovъ</i> 'surov, grob', hrv., srb. <i>sŕrov</i> , <i>sřrov</i> 'surov, presen, zelen', rus. <i>suróvyj</i> 'strog, surov', češ. <i>surový</i> , <i>syrový</i> 'surov'. Pslovan. <i>*sŕrovъ</i> (in <i>*surovъ</i>) je izpeljano iz <i>*sŕrъ</i> , kar se je razvilo iz ide. <i>*soyHro-</i> ,	surov	pridevnik
rumenakma	rumenak	rumen (15. stol.) je stcslovan. <i>ruměňъ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rùmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. <i>*ruměňъ</i> , <i>*ruměňъ</i> , <i>*ruměňъ</i> 'rdeč, rdeče rumen'	rumenjaka	samostalnik
de	de	da (10. stol.) stcslovan. <i>da</i> (vez.) 'tako, in, pa, da', hrv., srb. <i>dā</i> 'da' (vez. in soglašalni členek), rus. <i>da</i> 'da, pa' (vez. in soglašalni členek), nar. slovaš. <i>da</i> (soglašalni členek). Pslovan. <i>*da</i> je v prevojnem razmerju z <i>*do</i> . To prevojno razmerje je sicer lahko enako kot razmerje med pslovan. <i>*pā-</i> (npr. v sloven. <i>pátoka</i> , <i>pástorka</i>) in <i>*po</i> , vendar se zdi verjetneje, da sta se pslovan. besedi <i>*da</i> in <i>*do</i> razvili iz različnih sklonskih oblik ide. zaimenske osnove <i>*de-</i>	da	veznik
potle	potle	potlej (16. stol.) Nastalo iz <i>*po-tb-lě(-jb)</i> , pri čemer je <i>*po</i> predlog 'po', <i>*tb</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka <i>*tb</i> 'ta', <i>*-lě</i> poudarjalna členica in <i>*-jb</i> za sloven. sklop predstavlja okrnjeno zvezo <i>*vъ edьnъ mьrъ</i> 'v eno smer', ki se ohranja v <i>věnome</i>	potem	prislov
vbi	vbiti	ubiti (16. stol.) stcslovan. <i>ubiti</i> , hrv., srb. <i>ùbiti</i> , rus. <i>ubítъ</i> , češ. <i>ubít</i> . Pslovan. <i>*ubíti</i> je sestavljeno iz <i>*u-</i> 'proč, stran, dol' in <i>*bíti</i> 'tolči'. Prvotni pomen je torej <i>*'odtolči; tolči tako, da ni več (živ), da gre'</i>	ubiti	glagol
lemon (lupka) pridevnik se ne sklanja	lemon	limona (18. stol.) Prevzeto (eventualno prek nem. <i>Limone</i>) iz it. <i>limone</i> , kar je (morda prek arab.) izposojeno iz perz. <i>līmūn</i>	limonin (olupek)	pridevnik
lupka	lupek	lupiti (16. stol.) cslovan. <i>lupiti</i> , hrv., srb. <i>lúpiti</i> , rus. <i>lupítъ</i> 'lupiti, skubsti, tepsti', češ. <i>loupit</i> 'ropati, pleniti'. Pslovan. <i>*lupíti</i> je tvorba iz ide. baze <i>*leyp-</i> 'lupiti'	olupek	samostalnik
inu	inu	in (16. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inъ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>ino</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. <i>*ino</i>	in	veznik

preljaniga zakra	preljani zucker	sejati (16. stol.) stcslovan. <i>sějati</i> , sed. <i>sějō</i> 'sejati seme', hrv. <i>sijati</i> , <i>sijati</i> , sed. <i>sijēm</i> , srb. <i>sějati</i> , rus. <i>sėjatʹ</i> , sed. <i>sēju</i> , češ. <i>sít</i> , sed. <i>seji</i> . Pslovan. * <i>sěti</i> (sekundarno * <i>sějati</i>), sed. * <i>sějō</i> 'sejati seme' (in 'sejati s sitom') cuker (16.stol.) nem. <i>Zucker</i> iz it. <i>zucchero</i> v enakem pomenu, kar se je razvilo iz lat. <i>saccharum</i> ,	presejan sladkor	pridevnik samostalnik
vkup	vkup	skupaj (16. stol.) cslovan. <i>vkupъ</i> , <i>vkupě</i> 'skupaj', hrv., srb. <i>skupa</i> , rus. <i>vkúpe</i> 'skupaj'. Navedeni prislovi so nastali iz prvotnih predložnih zvez * <i>sъ kŭpa</i> 's kupa, od kupa' oz. * <i>въ kŭpъ</i> 'na kup, v kup', * <i>въ kŭpě</i> 'na kupu, v kupu', ki vsebujejo pslovan. * <i>kŭpъ</i> , sloven. <i>kŭp</i>	skupaj	prislov
sadnizh	sadnizh	zadaj (16.stol.) cslovan. <i>zadъ</i> 'zadek, hrbet', stcslovan. <i>zadi</i> 'zadaj', hrv., srb. <i>zǎdak</i> 'zadek', rus. <i>zád</i> 'zadek, zadnjica, zadnji del', polj. <i>zad</i> 'zadek', češ. <i>záda</i> s mn. 'hrbet, hrbtna stran'. Pslovan. * <i>zǎdъ</i>	zadnjič	prislov
lhterke	lhterka	škrob (19. stol.) narečno pomeni le 'močnik iz koruzne moke' Današnji splošni pomen 'škrob' se je razvil pod vplivom hrv. <i>škrōb</i> , srb. <i>skrōb</i> in češ. <i>škrob</i> 'škrob', kar prvotno prav tako pomeni vrsto močnate jedi. Pslovan. * <i>skrōbbъ</i> etimološko ni zadovoljivo pojasnjeno. Beseda izgleda izpeljana iz glagola * <i>skre(b)tī</i> , ki se ohranja v rus. <i>skresti</i> , sed. <i>skrebú</i> 'praskati, drgniti'. Če je domneva pravilna, je moralo pslovan. * <i>skrōbbъ</i> izhodiščno pomeniti 'moka', prvotno pa nekako *'kar je zdrgnjeno, spraskano'	škrob	samostalnik
vmęfi	vmęsti	vmešati (16. stol.) cslovan. <i>měšati</i> , hrv. <i>mijěšati</i> , srb. <i>měšati</i> , rus. <i>mešátъ</i> , češ. <i>měšat</i> . Pslovan. * <i>mēs'āti</i> 'mešati' je ponavljalni glagol od * <i>mēsīti</i> 'mešati, mesiti'	vmešati	glagol

PESKASTA, ALI KRUHNA TORTA, DRUGAZHI

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Pomen (SSKJ)	Besedna vrsta
pefkafta	pefkaft	pesek (16. stol.) stcslovan. <i>pěsěkъ</i> , hrv. <i>pijesak</i> , srb. <i>pesak</i> , rus. <i>pesók</i> , češ. <i>písek</i> . Pslovan. * <i>pěsěkъ</i> je dalje sorodno s stind. <i>pāmsú-</i> 'pesek, prah', av. <i>pąsnu-</i> 'prah' iz ide. * <i>pěsu-</i>	peščen	pridevnik
kruhna	kruhen	krūh (14. stol.) cslovan. <i>kruxъ</i> 'odlomljen kos, drobtina', hrv. <i>krūh</i> 'kruh', nar. rus. <i>krúx</i> 'krajec kruha, gruda, kepa', star. češ. <i>kruch</i> 'kos, odlomljen kos'. Pslovan. * <i>krūxъ</i> je pomenilo *'odkrhnjen kos' in je izpeljano iz pslovan. * <i>krūšiti</i> . Pomenski razvoj iz 'kos, odkrhnen kos' v 'kruh' zasledimo tudi v ngr. <i>psōmí</i> 'kruh', kar temelji na manjšalnici od klas. gr. <i>psōmós</i> 'kos, grizljaj'	kruhov	pridevnik
drugazhi	drugazhi	drūg (15. stol.) stcslovan. <i>drugyi</i> 'drugi', hrv., srb. <i>drūgī</i> , rus. <i>drugój</i> , češ. <i>druhý</i> . Pslovan. * <i>drūgъ</i> 'drug, ne ta' se je pomensko razvilo iz pslovan. * <i>drūgъ</i> 'tovariš, prijatelj, sopotnik' (SP IV, 269 ss., Be I, 118).	drugače	prislov
de	de	da (10. stol.) stcslovan. <i>da</i> (vez.) 'tako, in, pa, da', hrv., srb. <i>dā</i> 'da' (vez. in soglašalni členek), rus. <i>da</i> 'da, pa' (vez. in soglašalni členek), nar. slovaš. <i>da</i> (soglašalni členek). Pslovan. * <i>da</i> je v prevojnem razmerju z * <i>do</i> . To prevojno razmerje je sicer lahko enako kot razmerje med pslovan. * <i>pā-</i> (npr. v sloven. <i>pátoka</i> , <i>pástorka</i>) in * <i>po</i> , vendar se zdi verjetneje, da sta se pslovan. besedi * <i>da</i> in * <i>do</i> razvili iz različnih sklonskih oblik ide. zaimenske osnove * <i>de-</i> , * <i>do-</i> 'ta', ki je znana še npr. v gr. <i>hó-de</i> 'ta tukaj', lat. <i>in-de</i> 'odtod, odtlej', <i>dum</i> 'dokler, še'. Za pslovan. * <i>da</i> je mogoče izhajati iz ide. * <i>doh2</i> , lativa (direktiva) obravnavanega kazalnega zaimka,	da	veznik
ftopi	ftopa	stópa (18. stol.) cslovan. <i>stopa</i> , <i>stupa</i> 'tolkač, možnar', hrv., srb. <i>stūpa</i> 'možnar, trlica', rus. <i>stúpa</i> , češ. <i>stoupa</i> 'možnar'. Pslovan. * <i>stópa</i> je prevzeto iz pragerm. * <i>stampa-</i> , iz česar se je razvilo srspnem., ags. <i>stampe</i> 'stopa, možnar'. Iz sorodne germ. iztočnice je srvnem. <i>stampf</i> 'stopa, mlin', <i>stampfen</i> , nem. <i>stampfen</i> 'drobiti, tretti, luščiti', stnord. <i>stappa</i> 'tolči, mleti'. Germ. besedna družina je sorodna z gr. <i>stémbō</i> 'tresem, tolčem', kar je prav tako tvorba iz ide. baze * <i>stemb-</i> 'teptati'	lesena naprava za phanje žitnih zrn v kaše	samostalnik
moshnarji	moshnar	možnar (16. stol.) Prevzeto iz srvnem. <i>morsære</i> , <i>morser</i> (iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Mörser</i>)	možnar	samostalnik
parfteno	parftēn	prst (16. stol.) stcslovan. <i>prъstъ</i> 'prah, prst, glina', bolg. <i>prъst</i> , rus. <i>pérstъ</i> , češ. <i>prst'</i> . Pslovan. * <i>pъrъstъ</i>	prsten	pridevnik
rumenakov	rumenak	rumen (15. stol.) je stcslovan. <i>ruměňъ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rūmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměňý</i> 'rdeč'. Slovan. * <i>rumenъ</i> , * <i>ruměňъ</i> , * <i>rumenъ</i> 'rdeč, rdeče rumen'	rumenjaka	samostalnik
inu	inu	inu (16. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inъ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>i nó</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. * <i>ino</i>	in	veznik

potle	potle	potlej (16. stol.) Nastalo iz * <i>po-tb-lě(-jb)</i> , pri čemer je * <i>po</i> predlog 'po', * <i>tb</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka * <i>tb</i> 'ta', *- <i>lě</i> poudarjalna členica in * <i>-jb</i> za sloven. sklop predstavlja okrnjeno zvezo * <i>vъ edbnq mērъ</i> 'v eno smer', ki se ohranja v <i>vēnome</i>	potlej	prislov
lemon lupka	lemon lupek	limona (18. stol.) Prevzeto (eventualno prek nem. <i>Limone</i>) iz it. <i>limone</i> , kar je (morda prek arab.) izposojeno iz perz. <i>līmūnž</i> lupiti (16. stol.) stcslovan. <i>lupiti</i> , hrv., srb. <i>lúpiti</i> , rus. <i>lupítъ</i> 'lupiti, skubsti, tepsti', češ. <i>loupit</i> 'ropati, pleniti'. Pslovan. * <i>lupiti</i> je tvorba iz ide. baze * <i>leyp-</i> 'lupiti'	limonina lupina	pridevnik samostalnik
unzhe	unzha	unča (18. stol.) Prevzeto (eventualno prek it. <i>uncia</i> , nem. <i>Unze</i>)	unča	samostalnik
preljaniga zakra	preljani zucker	sejati (16. stol.) stcslovan. <i>sějati</i> , sed. <i>sějo</i> 'sejati seme', hrv. <i>sijati</i> , <i>sijati</i> , sed. <i>sijem</i> , srb. <i>sějati</i> , rus. <i>sějatъ</i> , sed. <i>sěju</i> , češ. <i>sít</i> , sed. <i>seji</i> . Pslovan. * <i>sěti</i> (sekundarno * <i>sějati</i>), sed. * <i>sějō</i> 'sejati seme' (in 'sejati s sitom') cuker (16.stol.) nem. <i>Zucker</i> iz it. <i>zucchero</i> v enakem pomenu, kar se je razvilo iz lat. <i>saccharum</i> ,	presejani sladkor	pridevnik samostalnik
smiraj	smiraj	zmêrom (17. stol.) hrv. čak. <i>smîron</i> . Otrdeli orodnik oz. rodilnik samostalnika * <i>smērъ</i> 'namera, smer', ki se ohranja v češ. <i>směr</i> 'smer'. Prislova sta torej prvotno pomenila * <i>z</i> namero, s smerjo' oz. * <i>od</i> namere, od smeri', tj. * <i>v</i> isto smer'. K pomenskemu razvoju prim. sloven. <i>kar naprej</i> in nem. <i>in einem fort</i> 'neprestano'	vedno	prislov
kripko	kripko	krepek (16. stol.) stcslovan. <i>krěpъkъ</i> 'močan, silen', hrv., srb. <i>krěpak</i> , rus. <i>krěpkij</i> , češ. <i>křepký</i> . Pslovan. * <i>krěpъkъ</i>	krepko	prislov
enmalo	enmalo	majhen (16. stol.) Verjetno disimilirano iz * <i>mâlhen</i> [māyhən], tvorbe tipa nar. sloven. <i>pôlhen</i>	malo	prislov
vsdigue	vsdiguiti	dvigniti (19. stol.) stcslovan. <i>dvignuti</i> 'premakniti, dvigniti', hrv., srb. <i>đignuti</i> 'dvigniti', rus. <i>dvínutъ</i> 'premakniti, poslati' (navadno <i>dvínutъsja</i> 'premakniti se, kreniti'), le v sestavi češ. <i>zdvihnout</i> 'vzdigniti'. Pslovan. * <i>dvignuti</i> (* <i>dvig-ti</i>) etimološko ni dokončno pojasnjeno. Morda je sorodno ags. <i>twiccian</i> , angl. <i>twitch</i> 'potegniti, trzniti'. Druga možnost je domneva, po kateri je vzglasni <i>d-</i> ostanek ide. predpone * <i>ad-</i> 'k, do' ali * <i>ud-</i> 'gor', sledeči del pa bi nastal iz ide. korena * <i>ueig-</i> 'kriviti, upogibati' in 'močno premikati', znanega npr. v stind. <i>vijáte</i> 'dviga se, hiti, leti', stvnem. <i>wīhhōn</i> 'skakati, plesati', od koder je tudi sloven. <i>végati</i> 'omahovati, majati se'	dvigniti	glagol
belake	belak	běl (16. stol.) stcslovan. <i>bělъ</i> , hrv. <i>bijěl</i> , srb. <i>běo</i> , rus. <i>bélyj</i> , češ. <i>bílý</i> . Pslovan. * <i>bělъ</i> je sorodno z lit. <i>bālas</i> , <i>báltas</i> , <i>bálnas</i> , let. <i>balts</i> 'bel', arm. <i>bal</i> 'bledica', gr. <i>phalós</i> 'bel', alb. <i>balë</i> 'čelo', stind. <i>bhāla-</i> v enakem pomenu (tj. 'svetli, neporaščeni del obraza'), vse iz ide. korena * <i>bhel(H)-</i> 'sijoč, bel'	beljak	samostalnik

sadnizh	sadnizh	zadaj (16.stol.) cslovan. <i>zadъ</i> 'zadek, hrbet', steslovan. <i>zadi</i> 'zadaj', hrv., srb. <i>zădak</i> 'zadek', rus. <i>zád</i> 'zadek, zadnjica, zadnji del', polj. <i>zad</i> 'zadek', češ. <i>záda</i> s mn. 'hrbet, hrbtna stran'. Pslovan. * <i>zǎdъ</i>	zadnjič	prislov
lotov	lot	lot (16. stol.) Prevzeto iz nem. <i>Lot</i>	utežna mera, 17, 5 grama	samostalnik
model	model	môdel (18. stol.) avstr. nem. <i>Model</i> 'pekač' (navaja ÖW, 308), kar je izposojeno iz it. <i>modello</i> 'kalup, vzorec, model'	pekač	samostalnik

HITRA TORTA

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Pomen (SSKJ)	Besedna vrsta
libre	libra	libra (16. stol.) it. <i>libbra</i>	libra	samostalnik
froviga (mafla)	frovo	surov (17. stol.) stcslovan. <i>surovъ, syrovъ</i> 'surov, grob', hrv., srb. <i>sūrov, sīrov</i> 'surov, presen, zelen', rus. <i>suróvyj</i> 'strog, surov', češ. <i>surový, syrový</i> 'surov'. Pslovan. * <i>sūrovъ</i>	surovega	pridevnik
unzho	unzha	unča (16. stol.) it. <i>uncia</i> nem. <i>Unze</i>	unča	samostalnik
zakra	zukur	cuker (16. stol.) Prevzeto prek nem. <i>Zucker</i> iz it. <i>zucchero</i> v enakem pomenu, kar se je razvilo iz lat. <i>saccharum</i> , izposojenke iz gr. <i>sákkharon, sákkhari, sákchar</i> 'sladkor'.	sladkor	samostalnik
rajsrove	rajshov	riž (16. stol.) Prevzeto prek srvnem. <i>rīs</i> , nem.	rižev	pridevnik
inu	inu	in (16. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inъ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>i nó</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. * <i>ino</i>	in	veznik
rumenak	rumenak	rumen (15. stol.) stcslovan. <i>ruměnъ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rumen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. * <i>rumenъ</i> , * <i>ruměnъ</i> , * <i>rumęnъ</i> 'rdeč, rdeče rumen'	rumenjake	samostalnik
tari	treti	treti (16. stol.) stcslovan. <i>trěti</i> , sed. <i>trъp</i> 'treti', nar. hrv. <i>trijěti</i> , knjiž. hrv., srb. <i>třti</i> , sed. <i>tārēm</i> , rus. <i>terěb</i> , sed. <i>trú</i> , češ. <i>třít</i> , sed. <i>třu</i> . Pslovan. * <i>těrti</i> , sed. * <i>trъ</i> 'treti, drgniti, meti' je dalje sorodno z gr. <i>teirō</i> 'tarem, zatiram', lat. <i>terere</i> 'treti, zatirati', alb. <i>tjerr</i> 'predem, vlečem, razpredam', stvnem. <i>drāen</i> , nem. <i>drehen</i> 'vrteti, stružiti', lit. <i>trinti</i> , let. <i>trīt</i> 'treti', kar so vse tvorbe iz ide. baze * <i>terh1-</i> 'vrtati, drgniti, tretiti, vrtati'	treti	glagol
ftopi	ftopa	stōpa (18. stol.) cslovan. <i>stōpa, stupa</i> 'tolkač, možnar', hrv., srb. <i>stūpa</i> 'možnar, trlica', rus. <i>stūpa</i> , češ. <i>stoupa</i> 'možnar'. Pslovan. * <i>stōpa</i> je prevzeto iz pragerm. * <i>stampa-</i> , iz česar se je razvilo srspnem., ags. <i>stampe</i> 'stopa, možnar'. Iz sorodne germ. iztočnice je srvnem. <i>stampf</i> 'stopa, mlin', <i>stampfen</i> , nem. <i>stampfen</i> 'drobiti, tretiti, luščiti', stnord. <i>stappa</i> 'tolči, mleti'. Germ. besedna družina je sorodna z gr. <i>stémbō</i> 'tresem, tolčem', kar je prav tako tvorba iz ide. baze * <i>stemb-</i> 'teptati'	lesena naprava za phanje žitnih zrn v kaše	samostalnik
moshnarji	moshnar	možnar (16. stol.) Prevzeto iz srvnem. <i>morsære, morser</i> (iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Mörser</i>)	možnar	samostalnik
potle	potle	potlej (16. stol.) Nastalo iz * <i>po-tb-lě(-jb)</i> , pri čemer je * <i>po</i> predlog 'po', * <i>tъ</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka * <i>tъ</i> 'ta', *- <i>lě</i> poudarjalna členica in *- <i>jb</i> za sloven. prislove značilni zaključek	potlej	prislov
vli	viliti	liti (16. stol.)	viliti	glagol

		stcslovan. <i>liti</i> , hrv., srb. <i>liti</i> , rus. <i>lítb</i> , češ. <i>lít</i> . Pslovan. * <i>liti</i> (sed. * <i>līj</i> in * <i>ljāti</i> , sed. * <i>lēj</i>)		
zvetno moko	zveten	cvet (16. stol.) stcslovan. <i>cvěťb</i> , hrv. <i>cvijēt</i> , srb. <i>cvět</i> , rus. <i>cvět</i> (kar poleg 'cvet' pomeni tudi 'barva'), češ. <i>květ</i> 'cvet'. Pslovan. * <i>kvěťb</i>	pšenična (moka)	pridevnik
dilo	dila	dila (16. stol.) Prevzeto iz nem. <i>Diele</i> 'deska'	deska	samostalnik
fturi	fturiti	storiti (10. stol.) hrv., srb. <i>stvōriti</i> 'narediti'. Slovan. * <i>stvōriti</i> je sestavljeno iz pslovan. * <i>sb</i> 'skupaj, z' in * <i>tvōriti</i> 'delati'	storiti	glagol
podplata (za torto)	podplat	podplat (16. stol.) hrv. <i>pòplat</i> , sorodno še nar. rus. <i>podpláta</i> 'podplat'. Pslovan. * <i>podbplāťb</i> je sestavljena iz * <i>podb</i> 'pod' in * <i>plāťb</i> 'kos tkanine, cunja'	podplat	samostalnik
pleh	pleh	pleh (16. stol.) Prevzeto iz srvnem. <i>blēch</i> v bav. izreki <i>plēch</i> , iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Blech</i> , bav. <i>plech</i> 'pločevina'	pekač	samostalnik
gori	gori	gori (14. stol.) cslovan. <i>gorě</i> 'gori', hrv., srb. <i>gōre</i> , star. češ. <i>hořě</i> (danes <i>nahoře</i>). Pslovan. * <i>gorě</i> je prvotni mestnik od pslovan. * <i>gorā</i> 'gora; mesto, ki je višje od okolice'.	zgoraj	prislov
vkuhanja	vkuhanje	kuhati (16. stol.) cslovan. <i>kuxarь</i> 'kuhar', hrv. <i>kūhati</i> , srb. <i>kūvati</i> 'kuhati', rus. <i>kuxárka</i> 'kuharica', češ. <i>kuchař</i> 'kuhar'. Izposojeno iz stvnem. <i>kohhōn</i> 'kuhati' (iz česar se je razvilo tudi današnje nem. <i>kochen</i>), kar je izposojeno iz lat. <i>coquere</i> 'kuhati' (Kl, 387), to pa je sorodno s pslovan * <i>pet</i> 'i, sloven. <i>péči</i> .	marmelada, džem	samostalnik
falsna ali vkuhanje	falsna	sládek (15. stol.) stcslovan. <i>sladъkъ</i> 'sladek', hrv., srb. <i>slādak</i> , nar. rus. <i>solódkiy</i> (knjiž. <i>sládkij</i> je izposojeno iz cslovan.), češ. <i>sladký</i> . Pslovan. * <i>sōldъkъ</i> 'sladek' je izpeljano iz star. pslovan. * <i>sōldъ</i> 'sladek, okusen, prijeten', kar je dalje enako z lit. <i>saldūs</i> , let. <i>salds</i> 'sladek', to pa je tvorjeno iz ide. glagolske osnove * <i>sald-</i> , ki je znana še v lat. <i>sallere</i> 'soliti', stvnem. <i>salzan</i> , nem. <i>salzen</i> , ags. <i>sealtan</i> v enakem pomenu. Ide. * <i>sald-</i> je izpeljano iz ide. * <i>sal-</i> 'sol'. Izhodiščni pomen za pslovan. * <i>sōldъ(kъ)</i> 'sladek' je torej *'okusen, začinjen', prvotni pa *'slan, soljen	sladka sadna omaka ali preliv, žele, marmelada	samostalnik
pokri	kriti	kriti (16. stol.) stcslovan. <i>kryti</i> 'pokrivati, prikrivati, skrivati', hrv., srb. <i>krīti</i> 'skrivati, hraniti', rus. <i>krýtъ</i> 'kriti, prikrivati, prekrivati', češ. <i>krýt</i> 'pokrivati, skrivati'. Pslovan.	pokriti	glagol
svalanim	svalan	valjati (16. stol.) stcslovan. <i>valjati</i> 'valjati, kotaliti', hrv., srb. <i>váljati</i> 'valjati', rus. <i>valjátъ</i> , češ. <i>válet</i> v enakem pomenu. Pslovan. * <i>val'āti</i> je ponavljalni glagol od * <i>valīti</i>	zvaljan	pridevnik
samashi	samashi	namazati (16. stol.) stcslovan. <i>mazati</i> , sed. <i>maž</i> 'mazati', hrv., srb. <i>māzati</i> , sed. <i>māžēm</i> , rus. <i>mázatъ</i> , sed. <i>māžu</i> , češ. <i>mazat</i> , sed. <i>mažu</i> . Pslovan.	namazati	glagol
belakam	belak	bel (16. stol.) stcslovan. <i>bělb</i> , hrv. <i>bijēl</i> , srb. <i>běo</i> , rus. <i>bélyj</i> , češ. <i>bílý</i> . Pslovan. * <i>bělb</i> je sorodno z lit. <i>bālas</i> , <i>báltas</i> , <i>bálnas</i> , let.	beljak	samostalnik

		<i>baġts</i> 'bel', arm. <i>bal</i> 'bledica', gr. <i>phalós</i> 'bel', alb. <i>balë</i> 'čelo', stind. <i>bhāla</i> - v enakem pomenu		
verhi	verh	vrh (15. stol.) stcslovan. <i>vrъxъ</i> , hrv., srb. <i>vřh</i> , rus. <i>vérx</i> , češ. <i>vrch</i> . Pslovan. <i>*vřxъ</i> 'vrh' je dalje enako z lit. <i>viršus</i> , let. <i>vīrsus</i> 'vrh' in sorodno s stind.	vrh	samostalnik
tortna ponev	tortna ponev	starinska besedna zveza		

VISHNOVA TORTA

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Prevod (SSKJ)	Besedna vrsta
višnova	višnje	višnja (17. stol.) hrv., srb. <i>višnja</i> , rus. <i>višnja</i> , češ. <i>višně</i> , vse v pomenu 'višnja', sorodno še cslovan. <i>višnjavъ</i> 'višnjeve barve'. Pslovan. * <i>višbn</i> 'i je dalje sorodno s stvnem. <i>wīhsila</i> , nem. <i>Weichsel</i> 'višnja', prvotno * <i>divja češnja</i>	višnje	pridevnik
unzho	unzha	unča (18. stol.) Prevzeto (eventualno prek <i>it.</i> oncia, nem. <i>Unze</i>)	unča	samostalnik
inu	inu	ino (16. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inъ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>i nó</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. * <i>ino</i>	in	veznik
řroviga	řrov	surōv (16. stol.) stcslovan. <i>surovъ</i> , <i>syrovъ</i> 'surov, grob', hrv., srb. <i>sŕrov</i> , <i>sŕrov</i> 'surov, presen, zelen', rus. <i>suróvyj</i> 'strog, surov', češ. <i>surovýj</i> , <i>syrovýj</i> 'surov'. Pslovan. * <i>sŕrovъ</i> (in * <i>surovъ</i>) je izpeljano iz * <i>sŕrъ</i> , kar se je razvilo iz ide. * <i>soHro-</i> ,	surov	pridevnik
vkupsgnedeniga	vkupsgnedeni	skupaj (16. stol.) cslovan. <i>vъkupъ</i> , <i>vъkupě</i> 'skupaj', hrv., srb. <i>skŕpa</i> , rus. <i>vkŕpe</i> 'skupaj'. Navedeni prislovi so nastali iz prvotnih predložnih zvez * <i>sъ kŕpa</i> 's kupa, od kupa' oz. * <i>vъ kŕpъ</i> 'na kup, v kup', * <i>vъ kŕpě</i> 'na kupu, v kupu', ki vsebujejo pslovan. * <i>kŕpъ</i> . gnesti (16. stol.) stcslovan. <i>gnesti</i> 'stiskati', hrv., srb. <i>gnjěsti</i> 'gnesti, stiskati, mehčati', rus. <i>gnestí</i> 'tlačiti, mučiti', češ. <i>hníst</i> 'gnesti, stiskati, mečkati'. Pslovan. * <i>gnestí</i>	skupaj zgneten	pridevnik
svalaj	svalati	valjati (16. stol.) stcslovan. <i>valjati</i> 'valjati, kotaliti', hrv., srb. <i>váljati</i> 'valjati', rus. <i>valjátъ</i> , češ. <i>válet</i> v enakem pomenu. Pslovan. * <i>val'ǣti</i>	zvaljati	glagol
noshovi (rob)	noshovi (rob)	nož (16. stol.) stcslovan. <i>nožъ</i> 'nož, meč', hrv., srb. <i>nôž</i> , rus. <i>nóž</i> , češ. <i>nůž</i> . Pslovan. * <i>noz'ъ</i>	noževa (konica)	pridevnik
fturi	fturiti	storiti (10. stol.) hrv., srb. <i>stŕoriti</i> 'narediti'. Slovan. * <i>sŕtvoríti</i> je sestavljeno iz pslovan. * <i>sъ</i> 'skupaj, z' in * <i>tvoríti</i> 'delati'	storiti	glagol
podplat (testa)	podplat	podplat (16. stol.) hrv. <i>pòtplat</i> , sorodno še nar. rus. <i>podpláta</i> 'podplat'. Pslovan. * <i>podъpláto</i>	podplat	samostalnik
pleh	pleh	pleh (16. stol.) srvnem. <i>blěch</i> v bav. izreki <i>plěch</i> , iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Blech</i> , bav. <i>plech</i> 'pločevina'	pekač	samostalnik
gori	gori	gori (14. stol.) cslovan. <i>gorě</i> 'gori', hrv., srb. <i>gŕore</i> , star. češ. <i>hořě</i> (danes <i>nahoře</i>). Pslovan. * <i>gorě</i> je prvotni mestnik od pslovan. * <i>gorǣ</i> 'gora; mesto, ki je višje od okolice'.	zgoraj	prislov
okol	okol	okoli (16. stol.)	okoli	prislov

		stcslovan. <i>okolo</i> 'okoli', hrv., srb. <i>okolo</i> , rus. <i>ócolo</i> 'okoli, okrog, ob', češ. <i>okolo</i> v enakem pomenu. Pslovan. <i>okolo</i>		
perfta	perft	prst (15. stol.) stcslovan. <i>prŕstŕ</i> 'prst', hrv., srb. <i>pŕst</i> , nar. rus. <i>pŕst</i> , <i>perŕs</i> , <i>pŕes</i> , češ. <i>prst</i> . Pslovan. <i>*pŕstŕ</i>	prst	samostalnik
svalaniga	svalan	valjati (16. stol.) stcslovan. <i>valjati</i> 'valjati, kotaliti', hrv., srb. <i>váljati</i> 'valjati', rus. <i>valjábŕ</i> , češ. <i>válet</i> v enakem pomenu. Pslovan. <i>*val'áti</i>	zvaljan	pridevnik
viŕhne	viŕhne	višnja (17. stol.) hrv., srb. <i>višnja</i> , rus. <i>višnja</i> , češ. <i>višně</i> , vse v pomenu 'višnja', sorodno še cslovan. <i>višnjavŕ</i> 'višnjeve barve'. Pslovan. <i>*višŕn'i</i>	višnja	samostalnik
ŕkup	ŕkup	skupaj (16. stol.) cslovan. <i>vŕkupŕ</i> , <i>vŕkupŕŕ</i> 'skupaj', hrv., srb. <i>skŕpa</i> , rus. <i>vkŕpe</i> 'skupaj'. Navedeni prislovi so nastali iz prvotnih predložnih zvez <i>*sŕ kŕpa</i> 's kupa, od kupa' oz. <i>*vŕ kŕpŕ</i> 'na kup, v kup', <i>*vŕ kŕpŕŕ</i> 'na kupu, v kupu', ki vsebujejo pslovan. <i>*kŕpŕ</i> , sloven. <i>kŕp</i>	skupaj	prislov
ŕŕzb	ŕŕzb (merica)	reč (10. stol.) stcslovan. <i>ŕŕčŕ</i> 'beseda, govor', hrv. <i>rijŕčŕ</i> , srb. <i>ŕŕčŕ</i> 'beseda, govor', rus. <i>ŕŕčŕ</i> 'govor, govorica, pogovor', star. tudi 'stvar, predmet', polj. <i>rzecz</i> 'stvar, predmet, dejanje, zadeva', češ. <i>ŕŕčŕ</i> 'govor, beseda'. Pslovan. <i>*ŕŕčŕŕ</i>	reč > spremeni pomen	samostalnik
ŕŕtir	ŕŕtir	štirje (16. stol.) cslovan. <i>četyrije</i> , stcslovan. <i>četyre</i> , nar. hrv. <i>čtiri</i> , star. <i>četire</i> , knjiž. hrv., srb. <i>čŕtiri</i> , rus. <i>četyŕe</i> , češ. <i>čtyŕi</i> . Pslovan. <i>*četyŕe</i> , <i>*čŕtyŕe</i> (sloven. in cslovan. izglasje - <i>ije</i> namesto - <i>e</i> je analogno po <i>trije</i>) se je razvilo iz ide. <i>*k^uetŕer-</i> 'štirje'	štiri	števnik
rumenaka	rumenak	rumen (15. stol.) stcslovan. <i>rumŕnŕ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rŕmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>rumŕný</i> 'rdeč'. Slovan. <i>*rumenŕ</i> , <i>*rumŕnŕ</i> , <i>*rumŕnŕŕ</i> 'rdeč, rdeče rumen' je izpeljano iz <i>*rumy</i> , tož. <i>*rŕmenŕ</i> , kar se je razvilo iz ide. <i>*(hŕ)rouđ^h-mŕn</i> 'nekaj rdečega, rdeče rumenega'.	rumenjak	samostalnik
lote	lot	lot (16. stol.) nem. <i>Lot</i> 'lot, kovina za spajkanje', <i>lŕten</i> 'spajkati',	lot	samostalnik
zakra	zukur	cuker (16. stol.) nem. <i>Zucker</i>	sladkor	samostalnik
vli	vliti	liti (16. stol.) stcslovan. <i>liti</i> , hrv., srb. <i>ŕiti</i> , rus. <i>lŕtŕ</i> , češ. <i>lít</i> . Pslovan. <i>*lŕti</i> (sed. <i>*lŕŕŕ</i> in <i>*lŕjŕti</i> , sed. <i>*lŕŕŕŕ</i>)	vliti	glagol
verh	verh	vrh (15. stol.) stcslovan. <i>vŕxŕŕ</i> , hrv., srb. <i>vŕh</i> , rus. <i>vŕrx</i> , češ. <i>vrch</i> . Pslovan. <i>*vŕŕxŕŕ</i> 'vrh'	vrh	samostalnik

TORTA BRES JAJZ

Starinska beseda	Starinska beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Pomen (SSKJ)	Besedna vrsta
lotov	lot	lot (16. stol.) Prevzeto iz nem. <i>Lot</i> 'lot, kovina za spajkanje'	lot	samostalnik
froviga	frov	surov (17. stol.) Enako je stcslovan. <i>surovъ, syrovъ</i> 'surov, grob', hrv., srb. <i>sûrov, sîrov</i> 'surov, presen, zelen', rus. <i>suróvyj</i> 'strog, surov', češ. <i>surový, syrový</i> 'surov'. Pslovan. * <i>sûrovъ</i>	surov	pridevnik
potle	potle	potlej (16. stol.) Nastalo iz * <i>po-tb-lě(-jb)</i> , pri čemer je * <i>po</i> predlog 'po', * <i>tb</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka * <i>tb</i> 'ta', *- <i>lě</i> poudarjalna členica in *- <i>jb</i> za sloven. prislove značilni zaključek	potlej	prislov
libro	libra	libra (16. stol.) it. <i>libbra</i>	libra	samostalnik
mandelnov	mandel	mandelj (16. stol.) srvnem. <i>mandel</i> , nem. <i>Mandel</i>	mandelj	samostalnik
preljaniga zakra	preljani zaker	sejati (16. stol.) Enako je stcslovan. <i>sējati</i> , sed. <i>sějō</i> 'sejati seme', hrv. <i>sijati, sijati</i> , sed. <i>sijēm</i> , srb. <i>sējati</i> , rus. <i>sējatъ</i> , sed. <i>sēju</i> , češ. <i>sít</i> , sed. <i>seji</i> . Pslovan. * <i>sěti</i> (sekundarno * <i>sējati</i>), sed. * <i>sějō</i> 'sejati seme' (in 'sejati s sitom') cuker (16. stol.) nem. <i>Zucker</i> iz it. <i>zucchero</i> v enakem pomenu, kar se je razvilo iz lat. <i>saccharum</i> ,	presejan sladkor	pridevnik samostalnik
zvetne moke	zvetna	cvet (16. stol.) stcslovan. <i>cvěť</i> , hrv. <i>cvijēt</i> , srb. <i>cvět</i> , rus. <i>cvét</i> (kar poleg 'cvet' pomeni tudi 'barva'), češ. <i>květ</i> 'cvet'. Pslovan. * <i>kvěť</i>	pšenična moka	pridevnik
inu	inu	in (16. stol.) Pslovan. * <i>ino</i> je sklop iz pslovan.	in	veznik
lemone	lemona	limona (18. stol.) iz it. <i>limone</i> , kar je (morda prek arab.) izposojeno iz perz. <i>līmūn</i> 'limona'.	limona	samostalnik
lupka	lupek	olupek (16. stol.) cslovan. <i>lupiti</i> , hrv., srb. <i>lúpiti</i> , rus. <i>lupítъ</i> 'lupiti, skubsti, tepsti', češ. <i>loupit</i> 'ropati, pleniti'. Pslovan. * <i>lupīti</i>	olupek	samostalnik
istlazheni	istlazhiti	tlačiti (16. stol.) cslovan. <i>tlačiti</i> 'mečkati, tlačiti', hrv., srb. <i>tláčiti, tlāčiti</i> 'teptati', češ. <i>tlačit</i> 'stiskati, prešati'. Pslovan. * <i>tolčīti</i> (ali * <i>tōlčīti</i>) je ali ponavljalni glagol od pslovan. * <i>telt'ī</i> , sed. * <i>tlkō</i> 'tolči, stiskati' ali tvorjeno iz pslovan. samostalnika * <i>tōlkъ</i> 'nekaj stlačenega, tlak', ki je izpeljan iz omenjenega glagola * <i>telt'ī</i> 'tolči, stiskati'	izstisnjen	pridevnik
pleh	pleh	pleh (16. stol.) Prevzeto iz srvnem. <i>blēch</i> v bav. izreki <i>plēch</i> , iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Blech</i> , bav. <i>plech</i> 'pločevina'	pekač	samostalnik
najn	najn	nanj (16. stol.)	nanj	zaimek

		Pslovan. tož. *jъ, ki je enak z lit. jĩ 'njega', se v sloven. ohranja v predložnih zvezah nānj , nādenj , pōnj , prēdenj , vānj , zānj		
karkol se polubi	karkol se polubi	koli (15. stol.) stcslovan. <i>koli</i> 'kdaj, kadar koli', <i>několi</i> 'kadar koli', <i>do kolě</i> 'do kdaj', strus. <i>koli</i> 'ko, kadar', posplošena kot v sloven. še npr. v češ. <i>kdykoli</i> 'kadar koli', <i>kdokoli</i> 'kdor koli', <i>cokoli</i> 'kar koli'. Pslovan. *kolĩ, *kolě sta verjetno prvotna mestnika samostalnikov *kōlb, *kolb''čas' ljub (10. stcslovan. <i>ljubъ</i> , hrv. <i>ljub</i> , rus. <i>ljubój</i> , češ. <i>libý</i> . Pslovan. *l'ûbъ 'ljub'tol.)	kar koli želiš	zaimék glagol
verhi	verh	vrh (15. stol.) stcslovan. <i>vrъxъ</i> , hrv., srb. <i>vřh</i> , rus. <i>vérx</i> , češ. <i>vrch</i> . Pslovan. *vбrъxъ 'vrh'	vrh	samostalnik
fe dene	fe dene	dati (10. stol.) stcslovan. <i>dati</i> , sed. <i>damъ</i> , hrv., srb. <i>dāti</i> , sed. <i>dām</i> , <i>dādēm</i> , rus. <i>dátъ</i> , sed. <i>dām</i> , češ. <i>dát</i> , sed. <i>dām</i> . Pslovan. *dāti, sed.	se da	glagol
piftazami	piftaza	pistacija (20. stol.) Prevzeto prek lat. <i>pistacia</i> iz gr. <i>pistákē</i> 'pistacija'	pistacijami	samostalnik
kader	kader	kadar (15. stol.) pslovan. *kōda že 'kdaj', kar vsebuje pslovan. *kōdā	kadar	zaimék
zukreni (sneg)	zukreni (sneg)	cuker (16. stol.) nem. <i>Zucker</i>	sneg iz sladkorja	pridevnik

GRAHOVA TORTA

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Pomen (SSKJ)	Besedna vrsta
libro	libra	libra (16. stol.) it. <i>libbra</i>	libra	samostalnik
putra	puter	puter (16. stol.) Prevzeto iz srvnem. <i>buter</i> , iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Butter</i> , bav. <i>Putter</i> 'surovo maslo'	maslo	samostalnik
vajn	vajn	vanj (16. stol.) hrv., srb. <i>njēga</i> . Izhodiščno <i>*n'egā</i> se je (pod vplivom imenske sklanjatve) razvilo iz <i>*n'egō</i> , kar vsebuje sekundarni <i>n-</i> in pslovan. <i>*jegō</i> 'njega', roditelj ednine iz ide. zaimenske osnove <i>*jo-</i> , ki je znana v stind. <i>yāh</i> 'kateri', gr. <i>hōs</i> v enakem pomenu. Pslovan. <i>tož</i> .	vanj	zaimek
rumenake	rumenak	rumenjak (15. stol.) stcslovan. <i>ruměnъ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rùmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. <i>*rumenъ</i> , <i>*ruměnъ</i>	rumenjak	samostalnik
inu	inu	in (16. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inъ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>i nó</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. <i>*ino</i>	in	veznik
bělake	belak	bel (16. stol.) stcslovan. <i>bělъ</i> , hrv. <i>bijél</i> , srb. <i>běo</i> , rus. <i>bélyj</i> , češ. <i>bílý</i> . Pslovan. <i>*bělъ</i>	beljak	samostalnik
potle	potle	potlej (16. stol.) <i>*po-tъ-lě(-jъ)</i> , pri čemer je <i>*po</i> predlog 'po', <i>*tъ</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka <i>*tъ</i> 'ta', <i>*-lě</i> poudarjalna členica in <i>*-jъ</i> za sloven .	potlej	prislov
zakra	zukur	cuker (16. stol.) nem. <i>Zucker</i>	sladkor	samostalnik
lemon lupka	lemona lupek	Limona (16. stol.) iz it. <i>limone</i> , kar je (morda prek arab.) izposojeno iz perz. <i>līmūn</i> 'limona'. lupiti (16. stol.) cslovan. <i>lupiti</i> , hrv., srb. <i>lúpiti</i> , rus. <i>lupítъ</i> 'lupiti, skubsti, tepsti', češ. <i>loupit</i> 'ropati, pleniti'. Pslovan. <i>*lupīti</i>	limonin olupek	pridevnik samostalnik
lkorie	lkoria	skorja (16. stol.) cslovan. <i>skora</i> 'skorja', <i>kora</i> 'skorja', hrv., srb. <i>kōra</i> 'skorja', star. rus. <i>skorá</i> 'koža' (knjiž. <i>škúra</i>), <i>korá</i> 'skorja', češ. <i>škůra</i> , <i>skůra</i> , <i>skora</i> 'ustrojena koža', <i>kůra</i> 'skorja, lubje, lupina'. Pslovan. <i>*(s)korī</i> , rod. <i>*(s)kōrъje</i>	skorja	samostalnik
mułkatzveta	mułkatzvet	muškat (16. stol.) Prevzeto iz nem. <i>Muskat</i> 'muškatni orešček'	muškatni cvet	samostalnik
režh	režh	stvar (15. stol.) stcslovan. <i>sъtvārъ</i> 'stvar', hrv., srb. <i>stvár</i> 'stvar'. Izhodiščno <i>*sъtvārъ</i> 'kar je narejeno, stvorjeno' je izpeljano iz pslovan. <i>*sъtvār'āti</i>	reč (utežna enota)	samostalnik
narbol	narbol	bolj (16. stol.) stcslovan. <i>bole</i> , <i>bolě</i> , <i>bolъ</i> , hrv., srb. <i>bōlje</i> , rus. <i>bólee</i> 'bolj, več', <i>bólъše</i> 'več', gluz. <i>bóle</i> 'več, bolj'. Pslovan. <i>*bōl'e(je)</i>	najbolj	prislov

fkusi	fkusi	skozi (15. stol.) stcslovan. <i>skvozě</i> 'skozi', star. hrv. <i>skvozje</i> , rus. <i>skvozь</i> 'skozi'. Pslovan. * <i>skvozě</i> je otrdeli mestnik pslovan. samostalnika * <i>skvogā</i> 'luknja, odprtina'. Izhodiščni pomen je torej *'v luknji, v odprtini'. Pslovan. * <i>skvogā</i> 'luknja, odprtina', prvotno verjetno *'opazovalna lina v steni', je tvorba iz ide. korena *	skozi	predlog
zhetert	zhetert	četrti (16. stol.) stcslovan. <i>četrtyi</i> , hrv., srb. <i>četvrti</i> , rus. <i>četyrtj</i> , češ. <i>čtvrtý</i> . Pslovan. * <i>četrty</i> (zahslov. * <i>četrty</i>)	četrt	prislov
podplat (testa)	podplat	podplat (16. stol.) hrv. <i>pòtplat</i> , sorodno še nar. rus. <i>podpláta</i> 'podplat'. Pslovan. * <i>podbplāt</i>	podplat	samostalnik
pleh	pleh	pleh (16. stol.) srvnem. <i>blēch</i> v bav. izreki <i>plēch</i> , iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Blech</i> , bav. <i>plech</i> 'pločevina'	pekač (pločevina)	samostalnik
svalaniga	svalani	valjati (16. stol.) stcslovan. <i>valjati</i> 'valjati, kotaliti', hrv., srb. <i>váljati</i> 'valjati', rus. <i>valjátb</i> , češ. <i>válet</i> v enakem pomenu. Pslovan. * <i>val'āti</i> je ponavljalni glagol od * <i>valīti</i>	zvaljan	pridevnik
puterteig	puterteig	puter (16. stol.) srvnem. <i>buter</i>	masleno testo	samostalnik

PESNA TORTA

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Pomen (SSKJ)	Besedna vrsta
narpręd	narpręd	prej (18. stol.) stcslovan. <i>prězde</i> 'prej, preden', star. hrv., srb. <i>prěde</i> , nar. rus. <i>perěže</i> (knjiž. <i>prězde</i> je prevzeto iz cslovan.), češ. <i>příze</i> . Pslovan. * <i>pěrd'e</i> je primernik od pslovan. * <i>pěrdь</i>	najprej	prislov
putertefto	putertesto	puter (16. stol.) srvnem. <i>buter</i> testo (16. stol.) cslovan. <i>těsto</i> , hrv. <i>tijěsto</i> , srb. <i>těsto</i> , rus. <i>těsto</i> , češ. <i>těsto</i> . Pslovan. * <i>těsto</i>	masleno testo	samostalni
potle	potle	potlej (16. stol.) * <i>po-tb-lě(-jb)</i> , pri čemer je * <i>po</i> predlog 'po', * <i>tb</i> prvotni tož. moškega spola kazalnega zaimka * <i>tb</i> 'ta', *- <i>lě</i> poudarjalna členica in *- <i>jb</i> za sloven. prislove	potlej	prislov
nakerhlane	nakerhlan	krhati (18. stol.) hrv., srb. <i>krhati</i> 'krušiti, lomiti', sorodno še cslovan. <i>krъхъkъ</i> 'krhek', nar. rus. <i>kroxávyj</i> 'krušljiv', star. polj. <i>krechki</i> 'krhek'. Pslovan. * <i>krъxъti</i> je sorodno s pslovan. * <i>krъšiti</i> 'lomiti, krušiti'	nakrhljan	pridevnik
rudęzhe	rudezha	rdeč (16. stol.) star. hrv. kajk. <i>erděch</i> 'rdeč'. To je prvotno tvorni deležnik * <i>rъděję</i> (ženska oblika * <i>rъdějęti</i>) glagola * <i>rъděti</i> 'postajati rdeč', sloven. <i>rděti</i>	rdeče	pridevnik
perdeni	perdati	dati (10. stol.) stcslovan. <i>dati</i> , sed. <i>damъ</i> , hrv., srb. <i>dāti</i> , sed. <i>dām</i> , <i>dádēm</i> , rus. <i>dátъ</i> , sed. <i>dām</i> , češ. <i>dát</i> , sed. <i>dām</i> . Pslovan. * <i>dāti</i>	dati zraven (prideni)	glagol
enmalo	enmalo	majhen (16. stol.) * <i>mālhen</i> [māuhən], tvorbe tipa nar. sloven. <i>pōlhen</i> , ki je izpeljana iz <i>māli</i> 'majhen' in ki je sorodna z nar. hrv. <i>mālahan</i> , stčeš. <i>malichný</i> 'majhen'	nekaj	prislov
zukra	zukr	cuker (16. stol.) nem. <i>Zucker</i>	sladkorja	samostalni
fkorie	fkoria	skorja (16. stol.) cslovan. <i>skora</i> 'skorja', <i>kora</i> 'skorja', hrv., srb. <i>kōra</i> 'skorja', star. rus. <i>skorá</i> 'koža' (knjiž. <i>škūra</i>), <i>korá</i> 'skorja', češ. <i>škūra</i> , <i>skūra</i> , <i>skora</i> 'ustrojena koža', <i>kūra</i> 'skorja, lubje, lupina'. Pslovan. *(s) <i>korī</i> , rod. *(s) <i>kōrъje</i>	skorja	samostalni
inu	inu	in (16. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inъ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>i nó</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. * <i>ino</i>	in	veznik
kader	kader	kadar (15. stol.) pslovan. * <i>kъda že</i> 'kdaj', kar vsebuje pslovan. * <i>kъdā</i> 'kdaj'	kadar	veznik
pleh	pleh	pleh (16. stol.) srvnem. <i>blēch</i> v bav. izreki <i>plēch</i> , iz česar se je razvilo današnje nem. <i>Blech</i> , bav. <i>plech</i> 'pločevina'	pekač (pločevina)	samostalni
pokrie	pokrie	kriti (16. stol.)	pokriti	glagol

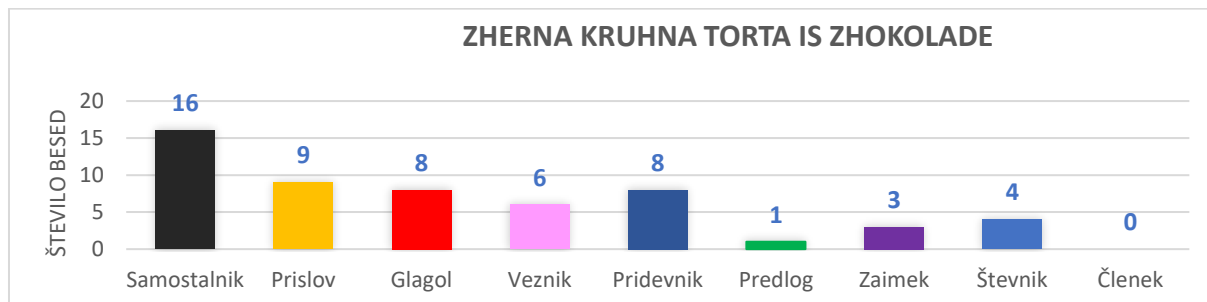
		stcslovan. <i>kryti</i> 'pokrivati, prikrivati, skrivati', hrv., srb. <i>krīti</i> 'skrivati, hraniti', rus. <i>krýťb</i> 'kriti, prikrivati, prekrivati', češ. <i>krýt</i> 'pokrivati, skrivati'. Pslovan. * <i>krýti</i>		
po verhi	verh	vrh (15. stol.) stcslovan. <i>vrъxbъ</i> , hrv., srb. <i>vřh</i> , rus. <i>vérx</i> , češ. <i>vrch</i> . Pslovan. * <i>vrъxbъ</i> 'vrh'	vrh	samostalnik
rumenakam	rumenak	rumen (15. stol.) stcslovan. <i>ruměnbъ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rùmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. * <i>rumenbъ</i> , * <i>ruměnbъ</i>	rumenjak	samostalnik
zukreni (sneg)	zukreni (sneg)	cuker (16. stol.)nem. <i>Zucker</i>	sladkorni (sneg)	pridevnik
gori	gori	gori (14. stol.) cslovan. <i>gorě</i> 'gori', hrv., srb. <i>gõre</i> , star. češ. <i>hořě</i> (danes <i>nahoře</i>). Pslovan. * <i>gorě</i>	gor	prislov

KASTANOVA TORTA

Starinska beseda	Beseda v osnovni obliki	Izvor (ES)	Pomen (SSKJ)	Besedna vrsta
kaftanova	kaftanov	kostanj (16. stol.) it. <i>castagno</i> 'kostanjevo drevo', <i>castagna</i> 'kostanjev plod', kar se je razvilo iz lat. <i>castanea</i> , izposojenke iz gr. <i>kástanon</i> 'kostanj'	kostanjev	pridevnik
luplenih	luplenih	lupiti (16. stol.) cslovan. <i>lupiti</i> , hrv., srb. <i>lúpiti</i> , rus. <i>lupítʹ</i> 'lupiti, skubsti, tepsti', češ. <i>loupit</i> 'ropati, pleniti'. Pslovan. * <i>lupíti</i>	olupljen	pridevnik
kaftanov	kaftan	kostanj (16. stol.) it. <i>castagno</i> 'kostanjevo drevo', <i>castagna</i> 'kostanjev plod', kar se je razvilo iz lat. <i>castanea</i> , izposojenke iz gr. <i>kástanon</i> 'kostanj'	kostanj	samostalnik
unzho	unzha	unča (16. stol.) prek it. <i>uncia</i> , nem. <i>Unze</i>	unča	samostalnik
froviga	frov	surov (17. stol.) stcslovan. <i>surovъ</i> , <i>syrovъ</i> 'surov, grob', hrv., srb. <i>sŭrov</i> , <i>sŭrov</i> 'surov, presen, zelen', rus. <i>suróvyj</i> 'strog, surov', češ. <i>surový</i> , <i>syrový</i> 'surov'. Pslovan. * <i>sŭrovъ</i>	surov	pridevnik
mandelnov	mandel	mandelj (16. stol.) srvnem. <i>mandel</i> , nem. <i>Mandel</i> , kar je izposojeno iz poznolat. <i>amandula</i> , to pa iz gr. <i>amygdálē</i>	mandelj	samostalnik
lotmi	lot	lot (16. stol.) nem. <i>Lot</i> 'lot f'	lot	samostalnik
preljaniga zakra	preljani zukr	sejati (18. stol.) bolg. <i>sėja</i> 'sejem s sitom' in 'sejem seme', rus. <i>sejátʹ</i> 'sejati skozi sito' in 'sejati seme', polab. <i>sijot</i> v enakih pomenih, sorodno še hrv., srb. <i>pròsijati</i> , sed. <i>pròsijēm</i> , češ. <i>prosít</i> 'presejati', <i>sít</i> 'tresti'. Pslovan. * <i>sējati</i> , * <i>sėti</i> cuker (16. stol.) nem. <i>Zucker</i>	presejan sladkor	pridevnik samostalnik
inu	inu	in (16. stol.) strus. <i>ino</i> 'ampak', <i>inъ</i> 'če', nar. rus. <i>ino</i> 'že' (v zvezah s pomeni tipa 'kako že'), <i>in</i> 'ampak, vendar, medtem', star. ukr. <i>i nó</i> 'samo, le', nar. češ. <i>inu</i> 'da'. Pslovan. * <i>ino</i>	in	veznik
rumenakov	rumenak	rumen (15. stol.) stcslovan. <i>ruměnъ</i> 'rdeč', hrv., srb. <i>rùmen</i> , rus. <i>rumjányj</i> , češ. <i>ruměný</i> 'rdeč'. Slovan. * <i>rumenъ</i>	rumenjaka	samostalnik
lemon lupki	lemon lupek	limona (18. stol.) iz it. <i>limone</i> , kar je (morda prek arab.) izposojeno iz perz. <i>līmūn</i> 'limona'. lupiti (16. stol.) cslovan. <i>lupiti</i> , hrv., srb. <i>lúpiti</i> , rus. <i>lupítʹ</i> 'lupiti, skubsti, tepsti', češ. <i>loupit</i> 'ropati, pleniti'. Pslovan. * <i>lupíti</i>	limonin olupek	pridevnik samostalnik
pleh	pleh	pleh (16. stol.) srvnem. <i>blēch</i> v bav. izreki <i>plēch</i> , iz česar se je razvilo današnje nem.	pladenj	samostalnik

8.3 ANALIZA ZGRADBE IN SLOGA V RECEPTIH ZA TORTE V KUHARSKIH BUKVAH

DELOVNI POSTOPEK ZHERNE KRUHNE TORTE IS ZHOKOLADE

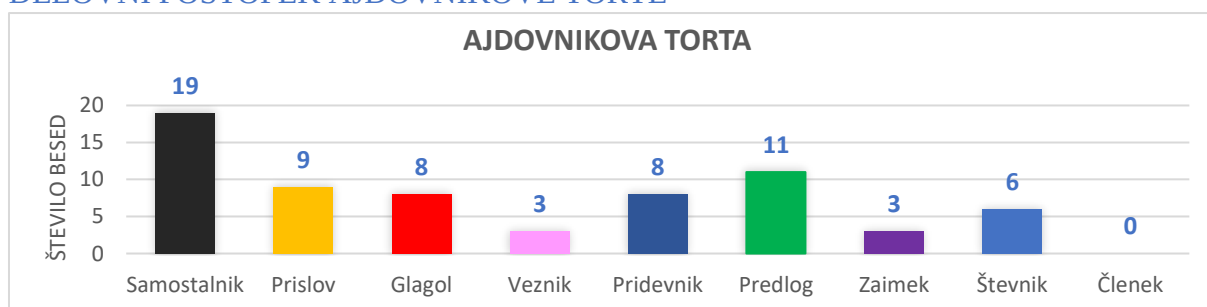


Graf 31: Število vseh besed glede na besedne vrste v 2. receptu

Delovni postopek vsebuje sedem korakov:

1. Vsami 8 zęlih jajz, inu 10 rumenakov,
2. jih rastepi, de bodo gofti, kakor kalfa;
3. notri deni pol libre prefjaniga zukra,
4. inu fpęt smęfhaj;
5. potle pol zęgla drobno sribane zhokolade, eno unzho stolzhenih mandelnov, enmalo nagelshebız, fladke fkorie, muftatzvęta;
6. vfe to męfhaj; sadnizh fhtir lote sribaniga ajdovnika, ali ajdoviga kruha notri permęfhaj;
7. inu fpezi v' obodi.

DELOVNI POSTOPEK AJDOVNIKOVE TORTE



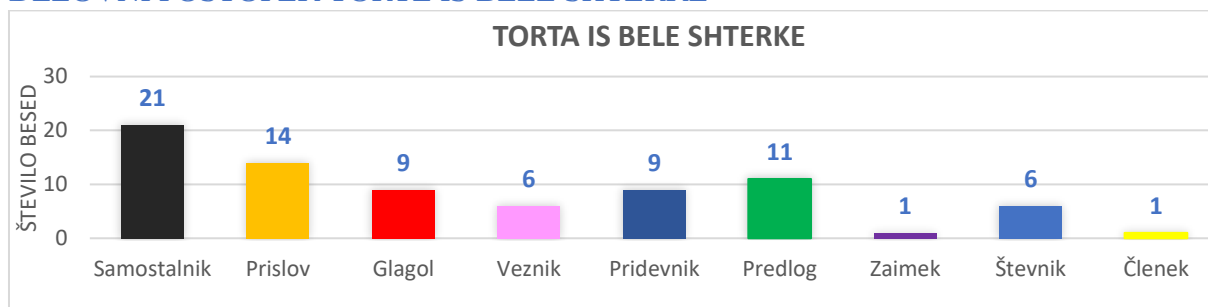
Graf 32: Število vseh besed glede na besedne vrste v 3. receptu

Delovni postopek vsebuje šest korakov:

1. V' fkledi fmefhaj dobro poldrugo unzho froviga mafla,
2. potle vbı notri 14 rumenakov eden sa drugim med vędnim męhanjem smirej na eno stran;
3. potle vmęfi lępiga prefjaniga zukra pol libre,
4. vmęfi ga pozhafı per perfhzah, tudi dvę pęfti olufhenih stolzhenih mandelnov, fladke fkorie enmalo inu lupka od lemón.
5. Po tim rastepi belák od jajz na pęne,

6. **inu** **prezej** **pězh** **deni** **v'** obodi, **ali** **v'** modli, **kakeršnim** **ozhefš**.

DELOVNI POSTOPEK TORTE IS BELE SHTERKE

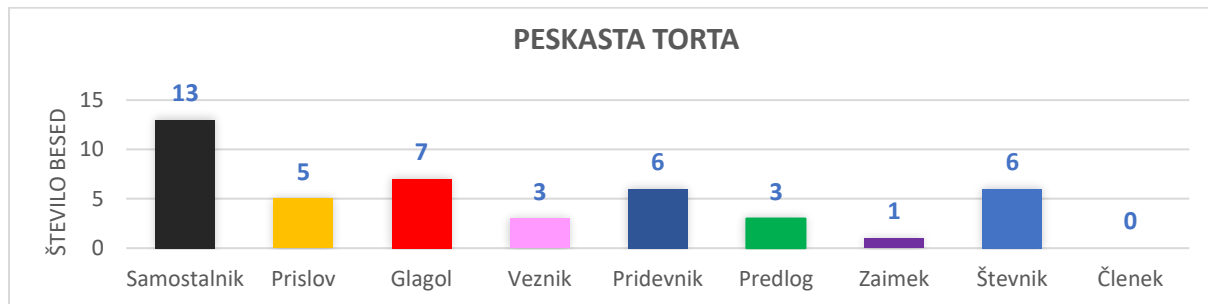


Graf 33: Število vseh besed glede na besedne vrste v 4. receptu

Delovni postopek vsebuje osem korakov:

1. **Od** **8** jajz **vbi** rumenake **v** **en** pozineni lonez, belake **pa** **na** **eno** plitvo **šklędo** **pošębej**.
2. Rumenake **rastępi** **na** **tanko**,
3. **potle** **eno** libro **prefejńniga** zakra **pomalim** **per** **peršhızah** **smiram** **na** **eno** štran **notri** **vmęfi**,
4. **zhe** **imašh** **eno** shlizo roshne vode **notri** **deni**, **tudi** **enmalo** štolzhene kręfhe **ali** kardemona.
5. Belak **od** jajz **pošębej** **na** plitvi šklędi **pęnafto** **rastępi**,
6. **inu** **sraven** **notri** **smęfhaj**.
7. **Sadnizh** **fe** **lepe** **prefejńne** šhtęrke **per** **polheneh** **pešhızah** **pozhašh** **vmęfi**;
8. **inu** **v'** obod **dęni**, **tę** **v'** **pęzh**.

DELOVNI POSTOPEK PESKASTE TORTE

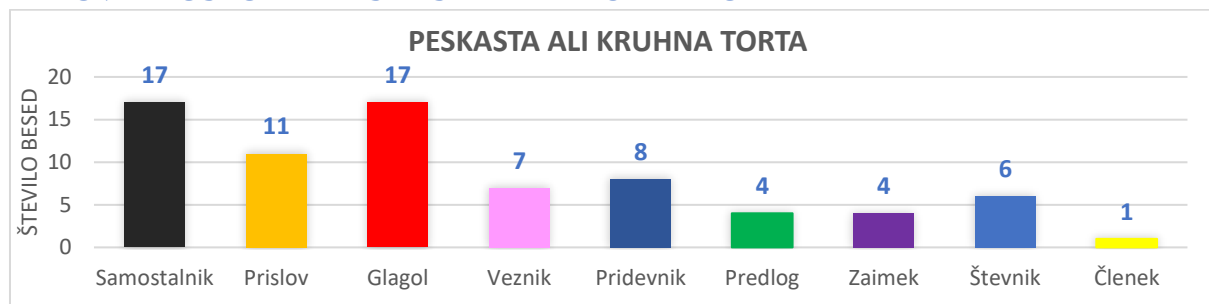


Graf 34: Število vseh besed glede na besedne vrste v 5. receptu

Delovni postopek za vsebuje šest korakov:

1. **Vmęfhaj** **eno** libro šroviga mašla **s'** **dvema** rumenakma,
2. **de** **poštane** **kakor** gošta šmętana;
3. **potle** **vbi** **notri** **tri** zęle jajza, šribaniga lemon lupka, **inu** **eno** libro **prešńaniga** zakra.
4. **Vše** **vkup** **męfhaj** **na** **eno** štran,
5. **sadnizh** **eno** libro **prešńane** **lepe** šhtęrke **vmęfi**;
6. **inu** **deni** **v'** obod **pęzh**.

DELOVNI POSTOPEK PESKASTE ALI KRUHNE TORTE

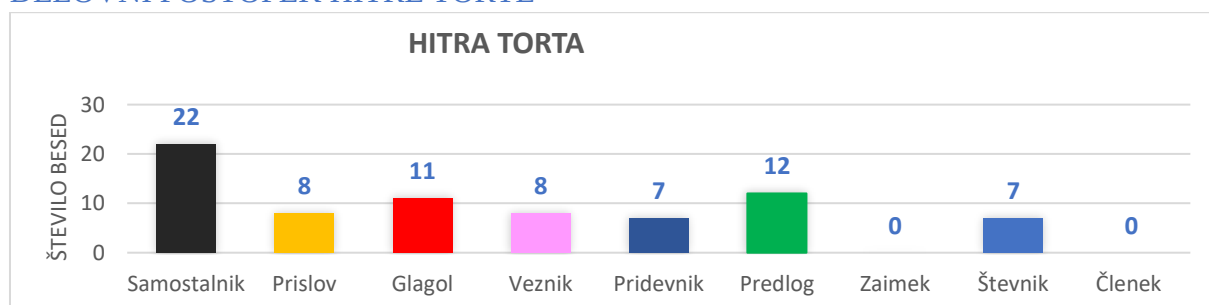


Graf 35: Število vseh besed glede na besedne vrste v 6. receptu

Delovni postopek za Peskasto ali kruhno torto vsebuje štirinajst korakov:

1. Sređízo ajdoviga kruha **posufi**,
2. **de fe bo dala v'** rozhni štopi, **ali** moshnarji **štolzhi**,
3. štolzhen **prefej**;
4. **vfami v'** eno globoko paršeno fklędo **16** rumenakov,
5. **inu dobro meřhaj**; **potle** sribaniga lemon lupka, **inu tri** unzhe preřjaniga zukra,
6. **vfe smiraj na eno štran dobro meřhaj**,
7. **dokler** kripko pořtane,
8. **inu fe enmalo vsdigue**.
9. **Potle řpeni** bęlake,
10. **notri permeřhaj**;
11. **sadnizh deni notri poldrugo** unzho,
12. **to je 12** lotov preřjaneh drobtín ajdoviga kruha,
13. **řhe enmalo pomęřhaj**,
14. **inu deni v'** model **pezh**.

DELOVNI POSTOPEK HITRE TORTE



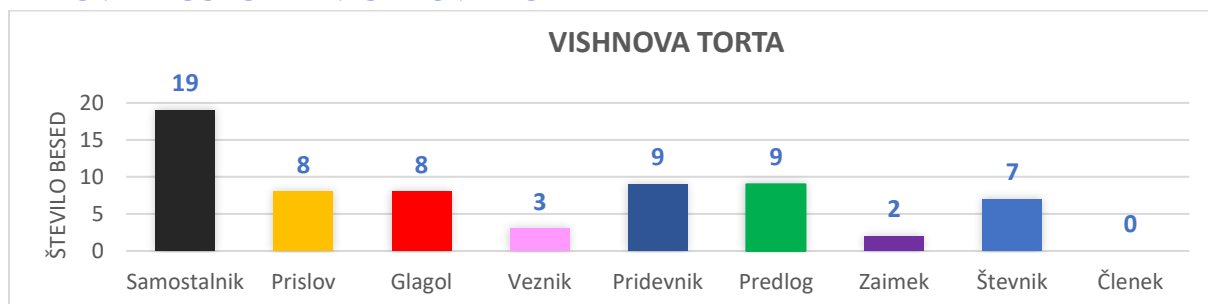
Graf 36: Število vseh besed glede na besedne vrste v 7. receptu

Delovni postopek za Hitro torto vsebuje deset korakov:

1. **Pol** libre froviga mařla, **eno** unzho zukra, **pol** libre rajshove moke, **inu en** rumenák, **tari ali ribaj v'** rozhni štopi **ali** moshnarji **prav dobro**;
2. **potle vři na** zvetno moko **na** dilo;
3. **řturi dva** debęla podpláta **is** teřta;
4. **en** podplat **deni na** pleh,
5. **potle gori namashi** vkuhanja **ali** falsna,

6. **inu** **pokri** **s'** **drugim** svalanim podplatam,
7. **obręshi** **okoli**;
8. **samashi** **s'** belakam,
9. **inu** **tudi** **s'** belakam **po** **verhi** **pomashi**;
10. **potle** **pezi** **al** **v'** tortni ponvi, **al** **v'** pezhi.

DELOVNI POSTOPEK VISHNOVE TORTE

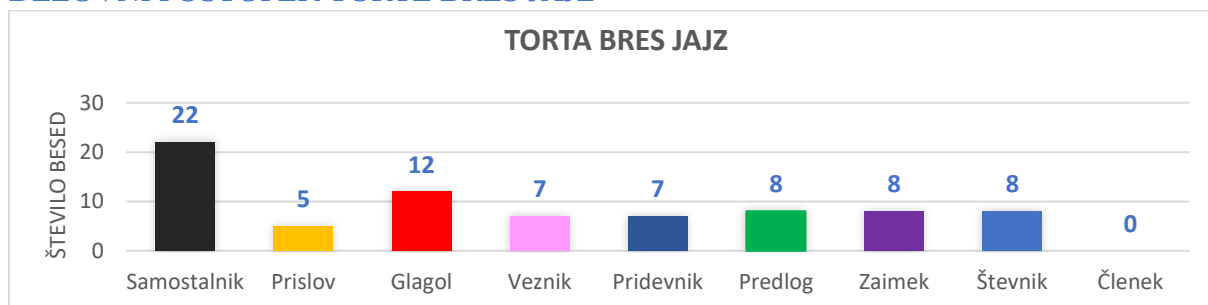


Graf 37: Število vseh besed glede na besedne vrste v 8. receptu

Delovni postopek vsebuje sedem korakov:

1. **Naredi** **sa** **eno** unzho **mafleniga** tefta **is** moke **inu** **froviga** mafla **vkup** sgnédeniga,
2. **ga** **svalaj** **sa** **en** noshovi rob **debęlo**;
3. **fturi** **is** njega **en** podplat **na** pleh,
4. obod **deni** **gori**;
5. **ob** obodi **fturi** **okol** **sa** **dva** perfta vifok obrozh **is** svalaniga maflenih tefta;
6. **notri** **naloshi** viřhne.
7. **Smęfhaj** **řkup** **prav** **dobro** **eno** řezh kifle řmetane, **řhtir** rumenaka, **inu** **řhtir** lóte zukra **na** verh, **inu** **pezi** **pozhaři**.

DELOVNI POSTOPEK TORTE BRES JAJZ



Graf 38: Število vseh besed glede na besedne vrste v 9. receptu

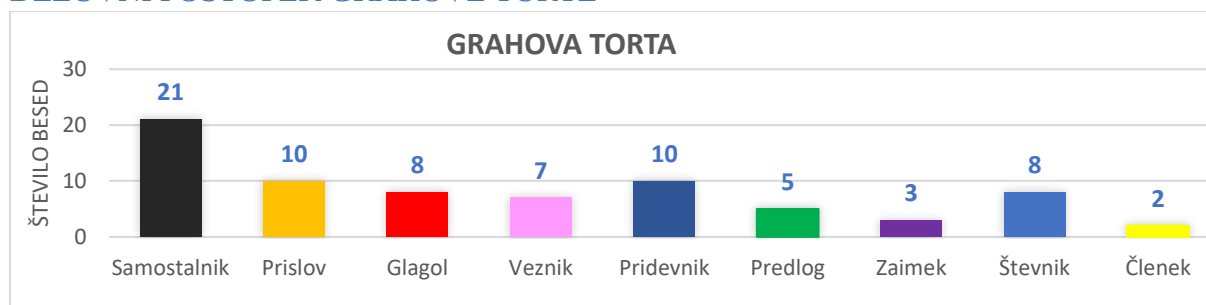
Delovni postopek za Torto bres jajz vsebuje devet korakov:

1. **Ofem** lotov **froviga** mafla **dobro** **męfhaj**;
2. **potle** **permęfhaj** **eno** libro řtolzhenih mandelnov, **dvanajřt** lotov preřjaniga zukra, **řhęřt** lotov zvetne moke, **inu** **od** **ene** lemone sřęsaniga lupka, **inu** **notri** istlazheni řok **od** **tę** lemóne;
3. **potle** **ře** pleh **obloshi** **s'** oblatmi,
4. **na** **nje** **ře** **namashe** **polovico** tefta;

5. najn fe dene druga polovíza testá,
6. inu s' oblati obloshí, inu s' piftazami natakne.
7. Kader je pezhená torta, jo is oboda vsemi,
8. inu zukreni sneg nanjo narędi;
9. ter fpęt v' pezhi pofulhi.

TRPNA OBLIKA

DELOVNI POSTOPEK GRAHOVE TORTE

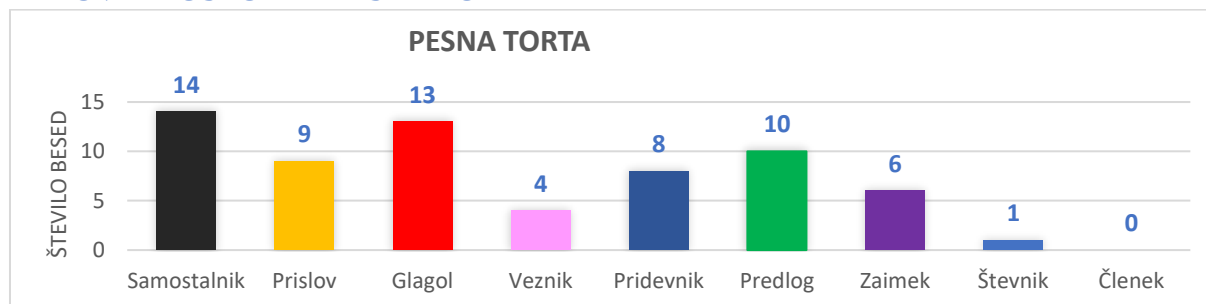


Graf 39: Število vseh besed glede na besedne vrste v 10. receptu

Delovni postopek vsebuje osem korakov:

1. Męfhaj rahlo eno libro putra,
2. deni vajn 20 jajz rumenake, inu lę od defęt bęlake,
3. męfhaj dobro; potle pol libre prefejániga zuka ; lemon lupka, fladke fkorie, inu mulkatzvęta eno malo ręzh.
4. Med to fe dęne eno libro kuhaniga ali odzejaniga, inu fkusi ruto ali fito pretlazheniga graha;
5. potle męfhaj fhe zhetert ure.
6. Potle narędi en tanki podplat na pleh is tanko svalaniga mafleniga testa ali puterteig;
7. sgoraj popisano męfhanje deni notri,
8. inu pezi pozhafí.

DELOVNI POSTOPEK PESNE TORTE



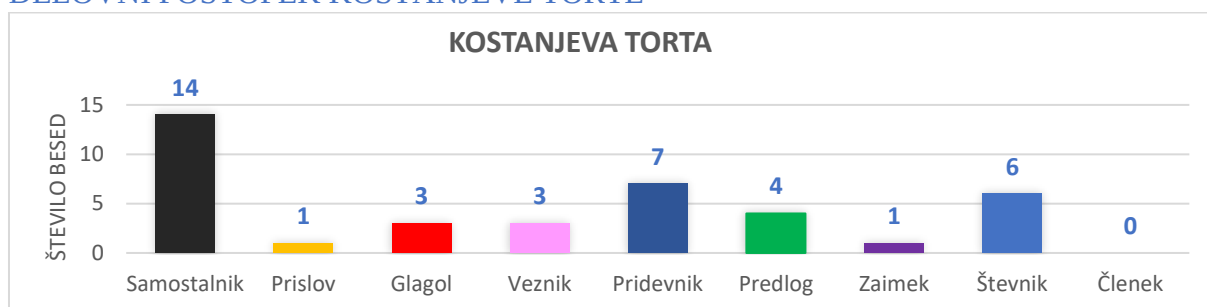
Graf 40: Število vseh besed glede na besedne vrste v 11. receptu

Delovni postopek za Pesno torto vsebuje šest korakov:

1. Napręd naredi putertefto.
2. Potle fkuhaj nakerhlane lepo rudęzhe pęfe v' mehko, kakor kařha,
3. perdeni sraven enmalo zuka, fladke fkorie, folí, inu vina ;
4. ter fe puftí fhe en zhař kuhati.

5. Kader fe ohladi, fe namashe na mašleno teftó na pleh,
6. fe pokríe s' mašlenim teftam, po verhi pomashe

DELOVNI POSTOPEK KOSTANJEVE TORTE



Graf 41: Število vseh besed glede na besedne vrste v 12. receptu

Delovni postopek za Kostanjevo torto vsebuje tri korake:

1. Srešhi drobno 14 pezhenih luplenih kástanov.
2. Melhaj poldrugo unzho froviga mašla s' eno unzho štolzhenih mandelnov, s' 18 lotmi prešjaniga zukra, tri zéle jajza, inu pět rumenakov, lemon lupki, inu s' kaštanjam.
3. Deni vfe na pomasani pleh inu obod.